Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem

Najer Folksblat

פרייז 30 גראשען

היינט 16 זייטען

נייער פאלקסבלאט

אונפארטייאישע פאליטיש - געזעלשאפטליכע טאג - צייטונג

Nr. 7 (999 | Łódź, Piątek 7 Stycznia 1927 | פינפטער יאהרגאנג | לאדז, פרייטאג ד שבט תרפ"ז. | Nr. 7 (999

אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 24-71 || Adres redakcji i administracji: Łódź, Piotrkowska 21. Tel 24-71

די בעסטע שמיטאנקאווע שאקאלאדע

22
ANGLAS
CREAM-MILK

קומט די טעג או. פערלאנגט איבעראל!

בעקאנטמאכונג

דער פאטאגראפישער אטעליער

פון די פעראייניגטע פאטאגראפיסטען

לאדז, נארוטאוויטשא 13 (פריהער: דזיע. נא)

מאכט בעקאנט דעם געעהרטען יודישען פובליקום, אז כדי צו מאכען מעגליך, וואס ברייטערע קרייזען פון דער בעפעלקערונג זיך צו פאטאגראפירען ביליג און גוט אין אונזער אנשטאלט, האבען מיר בעשטימט פאלגענדע נידריגע פרייזען:

12	פאטאגראפיעס		2 זל.
6	פאסטקארטען רעטוש.	די גאנצע פיגור	3 זל.
6	גאבינעט-פאטאגראפיעס	" "	10 זל.
1	פאטא-פארטרעט 50X40	" " פון נאטור	10 זל.

בעמערקונג: א שלעכט וועטער שטערט נישט די אויפנאהמען.—דער פאטאגראפישער אטעליער איז טעטיג אהן איבעררייס פון 9 פריה ביז 7 אין אווענד.

א מיכטיגע
פערקויפעריון
יוערט פון זאפארט געזוכט אין שוך-געשעפט
שטארקמאן, פיעטריקאווער 39
בעפארצוגט זענען פון דער בראנזשע.
צו מעלדען זיך אין דער פריוואט-וואוינונג פעטריקאווער 39, קווער-אפיציגע 3 טער שטאק פון 8–9 אווענד.
333

מאניקור 80 גר.
ווי אויך אנדולירען דאמען צו קאנקורענץ פרייזען
אין דעם ערשטקלאסיגען פריזיער-אנשטאלט פון
א. ארענשטיין פאמארסקא 3

פערקויף פון פערשידענע
הערינג, עהלען ווי אויך עסיג-עסענץ
הורט און דעטייל —— מיט די ביליגסטע פרייזען
ש. מאלאמוט, זגערזשער 1
אלטער-מארק 15 טעלעפ. 31-55
נאכט געשעפט שליסער טעלעפ. 39-39.
234

מיט טיפען טרויער טיילען מיר מיט אונזערע מיטגלידער, אז נאך קורצע ליידען איז געשטארבען אונזער אונפערגעסליכער און זעהר געאכטעטער לאנגיעהריגער פערוואלטונגס-מיטגליד און עהרען-קאסירער

שלמה לייב ארבאך

אין פערשטארבענעם פערלירען מיר איינעם פון די טיכטיגסטע און אויפריכטיגסטע מיטארבייטער לטובת אונזער פעראיין.

זיין גוטער און איידעלער נאמען וועלען מיר שטענדיג אין עהרע בעהאלטען.

דער פאמיליע פון פערשטארבענעם דריקען מיר אויס אונזער ווארימסטען מיטגעפיהל.

די פערוואלטונג
פון „לינת-הצדק".
346

טיף גערירט פון דעם אומגליק, וואס האט געטראפען אונזער עהרען-סעקרעטאר און דירעקטאר פון פעראיין ה' מנחם ארבאך צוליב'ן טויט פון זיין פאטער

נ. ע. שלמה לייב

דריקען מיר אויס אונזער טיפסטען מיטגעפיהל זייט געטרייסט!

די פערוואלטונג פון צענטר. סוחרים און פאבריקאנטען-פעראיין אויף לאדזער וואיעוואדשאפט (פיעטריקאווער 10)
פערוואלטונג און ראט פון סוחרים-באנק (פיעטריקאווער 41).
387

דערמיט דריקען מיר אויס אונזער טיפסטען מיטגעפיהל דער פאמיליע פון פערשטארבענעם פערוואלטונגס-מיטגליד און קאסירער

שלמה לייב ארבאך ז"ל

זיין אנדענקען וועט ביי אונז שטענדיג אין געדעכטניס בלייבען.

עהרע זיין אנדענקען!
35

די קאמיסיע-פאנאמאוויע
ביי „לינת הצדק".

דעם טיפסטען בייליד דריקען מיר אויס אונזער דירעקטאר ה' מ. ארבאך צום טויט פון זיין פאטער

נ. ע. שלמה לייב

המקום ינחם אותך בתוך שאר אבילי ציון וירושלים.
333
דאס פערזאנאל פון צענטראלען סוחרים און פאבריקאנטען-פעראיין אויף לאדזער וואיעוואדשאפט (פיעטריקאווער 10.

פון דינסטאג ד. 4 ביז מאנטאג ד. 11 דעצ. איינשליסליך, גרויסער מאנומענטאלער פילם

„LEW MOGOŁóW"

ענזאציאנעלע דראמע אין 10 גרויסע אקטען. אין דער הויפט־ראלע דער קעניג פון עקראן

IWAN MOZŹUCHIN און NATALJA LISIENKO

נעכסטער פראגראם: דער ריזען־פילם „O czem się nie mówi" מיט יאדוויגא סמאסארסקא אין דער הויפט ראלע

קינא ביים קאאפעראטיוו פון מלוכה, קאמונאלע און געזעלשאפטליכע בעאמטע
40 שיענקעוויטשא 40.

אנהויב אין געוויינליכע טעג 4 א זייגער נ.מ. און 9.30 א זייגער אוונט.
שבת און יום־טוב—פון 2 א זייגער נאכמ.

NAJTRWALSZE
NAJELEGANTSZE
ŚNIEGOWCE
MARKI „QUADRAT" RIGA

DO NABYCIA WSZĘDZIE

בעקאנטמאכונג.

פון דעם 3 יאנואר ד. י. האב איך ערעפנט אן ערשטקלאסיגע

דאמען־ און הערען־ פריזיער־אנשטאלט

אויף דער 9 נארוטאוויטשא־גאס 9

וועלכער וועט ווערן געפיהרט דורך ערשטקלאסיגע פאכמענישע כחות. דער אנשטאלט איז פראכטיג איינגעארדנט, און מיט זיין אויסזעהן אונטערשיידעט ער זיך גיט אנדערש פון די מערב אייראפעאישע נייעסטע מאדערן־איינגעריכטעטע פריזיער אנשטאלטען, דאס איז דער איינציגער היגיענישער מוסטערהאפטע איינגעארדנעטע פריזיער־אנשטאלט אין לאדז.

עמפעהלענדיג זיך ווייטער דער ג' קונדשאפט צייכען איך מיך מיט אכטונג

JAN SOBOLEWSKI, Narutowicza 9. 311

IZYDOR LITTAUER — ביי דער פירמע

Łódź, Piotrkowska 40, tel. 39-67

איז געווארען איינגעפיהרט א ספעציעלע אפטיילונג פון

קינדער־קאנפעקציע

עס ווערען אנגענומען בעשטעלונגען פון אייגענע און אנפערטרויטע סחורות לויט די נייעסטע אויסלענדישע מאדעלען. פינקטליכע אויספיהרונג צו צוגענגליכע פרייזען! 332

מעבעל

שלאף־, עס־צימערן און קלוב־גאבינעטען, מעדכען־צימערן, קיך־איינריכטונגען ווי אויך איינצעלע מעבעל־געגענשטענדע צו מעסיגע פרייזען און אויף בעקוועמע בעדינגונגען עמפפעהלט

W. TYRKELTAUB, 5 ZAWADZKA 5 (אין הויף) 301

Nowootworzony Salon Damski
przy ul. Piotrkowskiej 22 (w podwórzu)

prowadzony jest pod kierunkiem warszawskiego specjalisty i b. pracowniczki firmy „Adam" p. Reginy. 691

צו דער פערלאבונג פון מיין ווערטע פריינדין פרל.
לאטמא ווינטרויב
מיט ה' סאלאמאן בריטשקאווסקי
גראטולירט הערצליך און ווינשט עוויגעס גליק און צופרידענהייט.
אברהם אינפעלד. 307

מזל טוב!
צו דער חתונה פון מיין קוזינע פרל.
טאבע רויזע ברעסלער
מיט ה' דאניעל לאסקא
מיר ווינשען אייך פיל גליק און זעגען אויף׳ן אייביגען לעבען
הענעך קאהן, פרוי און קינדער

לרגלי אירושת חברנו הועד מלומדי שעורי ערב בגליל שייבלער, מר
אליעזר שלדיעווסקי
את־העלמה מרת **חוה בוי״ע**
מברכים בעונג רב, ובהצלחה רבה
בשם לומדי שעורי ערב בגליל שייבלער
הועד. 350

ה' שלמה גאלדשטיין
צו דער חתונה פון זיין טאכטער
לאה בינע
מיט ה' **שמואל מאיר שמולעוויטש**
ווינשט א הערצליכען מזל טוב.
אדמיניסטראציע „נייער פאלקסבלאט".

צו דער חתונה פון פרל.
לאה בינע גאלדשטיין
מיט ה' **שמואל מאיר שמולעוויטש**
וועלכע איז פארגעקומען דעם 27. דעצעמבער 1926, גראטולירט הערצליך און ווינשט עוויגעס גליק.
אפרים וויעלונסקי און פאמיליע.

מזל טוב!
צו דער בר מצוה פון איזי קויפמאן אין לאנדאן ווינשען מיר זיינע ליבע עלטערן א הערצליכען מזל־טוב, זיי זאלען זוכה זיין צו דערציהען זייער ליבען זוהן אין גדוים גליק און האבען פון איהם פיעל נחת. 302
גראסמוטער פריידעל קויפמאן, געשוויסטער, שוואגער׳ס אנקעל יוסף בערלינסקי און פאמיליע עקיבא כענטשינסקי און פאמיליע, אברהם צווירן און פאמיליע, בעריש אינפעלד און פאמיליע, לייזער מאנעלעוויטש און פאמיליע.

Dr. med.
W. Eychner
פרויען־קראנקהייטען און אקושעריע
זיך איבערגעצויגען אויף זגערזשער 11 טעל. 34-72
נעמט אן אין דער לעטשניצע פעטריקאווער 294 פון 12—2 מיטאג אין דער היים פון 6-8 אוו.

קאסמעטיש־מעדיצינישע קאבינעט
Dr. med. P. MARKOWICZ
פיעטריקאווער 124
נעמט אן פון 3 ביז 7, זונטאג און אנד. חגאות—פון 11 ביז 2
הויט־ און האר־קראנקהייטען. הײלונג געזיכטס־פעהלער, מאסאזש, עלעקטראטעראפיע. 312

ענטשולדיגונג
דערמיט ענטשולדיג איך מיך פאר פרײלײן פעלא לאזינגער פאר מײנע נישט ריכטיגע ווערטער, וועלכע איך האב געזאגט פאר פרעמדע מענשען אין אנ׳אויפגערעגטען צושטאנד און ציה זיי עפענטליך צוריק און פערזיכער, אז אזעלכעס וועט זיך מעהר נישט ווידערהאלען
לייב ברעסלער. 234

עס קלינגט שוין איי גאנץ לאדז,
אז אלע ארט ביטעס, פאראניעס, רעקורסען, אפעלאציעס און אלע געריכטס־, פינאנס־, אדמיניסטראטיווע און קאמונאלע אינסטאנציעס ווערען אנגעבעטען, אמבילינסטען און אמשנעלסטען ערלעדיגט אין ביורא

„פאלאניא" אלעיא 1 מאי 7.

ווכטיגע בעמערקונג: טעגליך פון 5 ביז 7 ווערען ערטיילט עצות און אנווייזונגען אין אלע שטייער־אנגעלעגענהייטען דורך ה' לעאן שוויצער אינבערזעצונגען: האנדעלס און פריוואט־קארעספאנדענץ, קאנטראקטען. ארט מעסטירונג ווערען אנגענומען אויפצומאנען מיט אייגענע קאסטען. מיטגלידער פון פראפעסיאנעלע פעראיינען צאהלען 25% ביליגער.

KLINIKA POŁOŻNICZO-GINEKOLOGICZNA
Dr. med. **S. DRUEBINA**, **6-go Sierpnia** (Benedykta) **15/17**, telefon 53-10.
Po gruntownym remoncie klinika została uruchomiona.
Przyjmuje się na porody i operacje na I-szą i II-gą klasę.
Godziny przyjęć od 10-12. 677

מיט 25% ביליגער!

קויפט מען נור ביי מיר אלער ארט סיסטעמען ערשקל. שרייב־ און רעכען־מאשינען, נייע ווי אויך געלעגענהייטליכע. ס׳ווערען אויך געקויפט און אויסגעטוישט אלטע מאשינען, טאשמעס, קאלקע און אלע אנדערע מאשין־צובאהער. :----: ס׳ווערט אויסגעלערנט מאשין־שרייבען. רעפעראציע־ווארשטאט פאר אלע סיסטעמען.

ADOLF GOLDBERG — אנדזשעיא 1. שטאק 1. טעלעפאן 37-54

קומט און איבערציינט אייך!
אלער ארט ביטעס, פאראניעס, רעקורסען, אפעלאציעס אין אלע געריכטס פינאנץ־ אדמיניסטראטיווע און קאמונאלע אינסטאנציעס ווערען אנגעבעטען, אמבילינסטען און אמשנעלסטען ערלעדיגט אין ביורא

האכבערג פאנסקא 1, טעל. 36-77

בעמ.: טעגליך פון 3—5 ווערען ערטיילט עצות און אנווייזונגען אין אלע שטייער־אנגעלעגענהייטען דורך ה' האכבערג זעלבסט. מ׳קויף אויך אויס פאטענטען פאר 1927. דער לעצטער טערמין איז דעם 15 יאנואר פראטעסטירטע וועקסלען ווערען אנגענומען אויסצומאהנען. 1252

Zakład fotograficzny
„PARISIEN" ŁÓDŹ, BRZEZINSKA 69.

דערמיט מאך איך בעקאנט, אז צוליב רעקלאמע האב איך איינגעפיהרט אויסערגעוועהנליכע נידעריגע פרייזען אויף מיינע קינסטלעריש אויסגעפערטיגטע פאטאגראפיעס לויט די אונטען אויסגערעכענטען אויסנאהמס־פרייזען:

6 פאסטקארטען נ. פ. דאפעלט רעטושירט 3 זל.
6 קאבינעט־בילדער „ „ 8 „
1 אריגינאל־פארטרעט ג. פ. 8 „

אויסער דעם גרופען־אויפנאהמען. אויסער׳ן אטעליער ווערען אויך אנגענומען אויפנאהמען צו זעהר מעסיגע פרייזען. | צופאהר מיט׳ן טראמוואי נומער 1.
בעמ.: צו יעדען האלבען טוץ פאסטקארטען ווערט צוגעגעבען א פאטא־פארטרעט.

מעטאל־בעטען
דראטענע און געבעטע מאטראצען, קינדער־וואגען בילינג און געגען גוטע בעדינגונגען אין „DOBROPOL"
Piotrk. 73 (אין הויף)
זעמטליכע רעפעראטורען ווערען אנגענומען. 751

אכטונג, היטעלמאכער־ארבייטער.
עס ווערען געזוכט קוואליפיצירטע ארבייטער צו פערשידענע פאנטאזי־ארבייט ווי אויך כאלופניקעס ביי קאלינסקי, נאוואמיעסקא 4. 313

אפערן־געזאנג שולע
פון
Bronisława Olecka
אפערן־זינגערין פון מיטגלידערין פון ארטיסטען־פערבאנד בון די פוילישע ביהנעס.
סאלא־אויסבילדונג פון פרויען־ און מענער־שטימען
לאדז, אלעיע 1־טער מאי 68, פארטער

Dr. med.
I. Bette
ספעציאליסט פאר אינערליכע און קינדערקראנקהייטען
Piotrkowska 6,
telefon 44-95.
נעמט אן פון 8—11 פריה און פון 4—6 נאכמיטאג.

Dr. med.
I. PIK
חאנשאנסקא 57
יערוועז און אינערליכע קראנקהייטען
שפראכשטערונגען (שטאמלען), גייסטיגע הייל־מעטאדען פון נערוועזע צושטאנדען (שרעק, שלאפלאזיגקייט). נעהמט אן פון 12 ביז 1 און פון 4 ביז 7.

וועגען רעקאָנסטרוקציע פון קאַבינעט

איז נאָך פריהצייטיג צו רעדען.

עס האַלט נאָר ביי דימיסיעס פון יוסטיץ-מיניסטער און פון האַנדעלס-מיניסטער.

וואַרשאַ, 6 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט). ווי עס שטעלט זיך אַרויס זענען פריהצייטיג די קלאַנגען וועגען דער רעקאָנסטרוקציע פון קאַבינעט. אין די סיים-קרייזען שמועסט מען, אַז עס איז מעגליך צו ערוואַרטען בקרוב געוויסע ענדערונגען אין קאַבינעט.

אַזוי למשל זאָל דער יוסטיץ מיניסטער מעישטאָוויטש דימיסיאָנירען. דאָס זעלבע זאָל אויך געשעהן מיט'ן האַנדעלס-מיניסטער קוויאַטקאָווסקי. דער לעצטער זאָל פערטרעטען ווערען דורך דעם געוועזענעם האַנדעלס-מיניסטער אַשאָווסקי, וועלכער איז אַ פּערזענליכער פריינד פון מלוכה-פּרעזידענט און פון פּרעמיער מאַרשאַל פּילסודסקי.

מעמעלער דייטשען שטיצען די נייע ליטווישע רעגירונג.

קאָוונאָ, 6 (ספּ. טעל.) היינט האָט אויפגעהויבען צו ערשיינען די דייטשע צייטונג „ליטווישע רונדשאַו", וואָס איז אָבגעשטעלט געוואָרען בעת'ן דער איבערקעהרעניש. די צייטונג מעלדעט איצט, אַז זי וועט שטיצען די נייע רעגירונג. אין הסכם מיט די שמועסען, וואָס די מעמעלער דעפּוטאַטען האָבען געהאַט מיט'ן מיניסטער-פּרעזידענט וואָלדעמאַראַס, בעת ער איז געווען אין מעמעל. די מעמעלער סיים-גרופּע האָט בעשלאָסען צו שטיצען די רעגירונג.

א געוואַלדיגער דינאַמיט-אויפרייס.

בערלין, 6. (ספּ. טעל.). פון קאָפּענהאַגען דעפּעשירט מען, אַז געסטערן האָבען אין דער שוועדישער שטאָדט גרענגעסבערג אויפגעריסען די אָרטיגע דינאַמיט-סקלאַדעס.

עס האָבען אויפגעריסען העכער 1 200 קילאָגראַם דינאַמיט, די קראַפט פון אויפרייס איז געווען געוואַלדיג. די שויבען פון כמעט אַלע הייזער פון שטאָדט זענען אויסגעהאַקט געוואָרען.

עס איז געווען אַ גליק, וואָס די סקלאַדעס זענען נישט געווען טעטיג צוליב דער חגא, זענען אַזוי-אַרום אויסגעמיטען געוואָרען מענשליכע קרבנות. עס איז פעסטגעשטעלט געוואָרען, אַז די סבה פון אויפרייס איז געווען פון אַ זעלבסטפערצינדונג. פון דער זעלבער סבה איז אויך אין מאַי פון פאָריגען יאָהר פאָרגעקומען אַן אויפרייס אין די זעלבע סקלאַדעס.

פלענאַר-זיצונג פון צענטראַל-פערוואַלטונג פון „אָרט".

175 טויזענד דאָלאַר פאַר פאַרשולען אין פוילען.

בערלין (יס"אַ) אין בערלין איז פאָרגעקומען די פלענאַר-זיצונג פון דער צענטראַל-פערוואַלטונג פון „אָרט". אין דער זיצונג האָבען זיך אויך בעטייליגט צווישען אַנדערע די ה"ה סענאַטאָר קערנער, ד"ר זילבערפאַרב, אינזש. פיינגענבוים פון וואַרשא. ד"ר בראַמסאָן האָט געשילדערט די לאַגע פון יודישען פאַכשול-וועזען און יודישער לאַנדווירטשאַפט אין פערשידענע לענדער פון מזרח-אייראָפּאַ. ד"ר לוואָוויטש האָט אַ פ געגעבען אַ בעריכט וועגען די לאַגע פון דער קאָלאָניזאַציע אין סאָוויעט-רוסלאַנד, ה' זילבערפאַרב און סענאַטאָר קערנער וועגען דער לאַגע אין פוילען. צווישען אַנדערען איז בעשלאָסען געוואָרען צו קאָנצענטרירען אין פוילען די הויפּט-טעטיגקייט פון „אָרט" אַרום די פאַכשולען, וואַרשאַטען א. אז. וו. און דער ביודזשעט אויף דעם ערשטען האַלבען יאָהר 1927 איז בעשטימט געוואָרען אויף 175.000 דאָלאַר.

יוסטיץ-ראַט בראַדניץ האָט פאָרגעלעגט צו גרינדען אַ געזעלשאַפט צו פאָרשען די סאָציאַל עקאָנאָמישע לאַגע פון דער יודישער בעפעלקערונג אין מזרח אייראָפּאַ. דר. קריינין האָט דערגענצט דעם פאָרשלאַג און האָט פאָרגעלעגט מען זאָל די געזאַמעלטע סטאַטיסטישע מאַטעריאַלען צושטעלען דער יודישער פאָרשטעהערשאַפט ביים פעלקער בונד. די פלענאַר זיצונג פון דער צענטראַל פערוואַלטונג פון „אָרט" האָט איבערגעשיקט גליק-ווינשען לואי מאַרשאַל צו זיין 70-טען געבורטס-טאָג.

אַרבייטסלאָזיגקייט און יקרות

דאָס זענען די הויפּט-פראַגען, וועלכע בעשעפטיגען איצט די פראַנצויזישע רעגירונג.

פּאַריז, 6 (פּאַט) דער מיניסטאָרען-ראַט האָט היינט זיך בעראַטען, וועגען דעם טאָג-אָרדנונג פון דער נאָהענטער זיצונג, דער מיניסטאָרען-ראַט האָט בעשלאָסען דערווייל נישט אָנצונעהמען קיין בעשלוס וועגען עפענען אַ דיסקוסיע איבער די אינטערפּעלאַציעס בנוגע דער אויסלענדישער פּאָליטיק.

אַ דאַנק דעם בעשלוס איז בעזייטיגט געוואָרען די פערזיכערונגען פון מאַנכע צייטונגען וועגען דער מעגליכקייט פון אַ קאַבינעט-קריזיס און רייסענישען צווישען פּואַנקאַרע מיט בריאַן, אַ שפּאַלטונג וועגען דער אויסלענדישער פּאָליטיק וואָס דער מיניסטאָרען-ראַט אָנעהמען ערשט נאָכ'ן צוריקקומען פון בריאַנ'ען.

צוליב דער קאַטאַסטראָפאַלער אַרבייטסלאָזיגקייט וועט אויף דער נאָהענטסטער זיצונג פון פּאַרלאַמענט זיך עפענען אַ דיסקוסיע איבער די פראַגען פון יקרות און אַרבייטסלאָזיגקייט. דער אינערן-מיניסטער האָט ערקלערט, אַז וועגען יקרות און אַרבייטסלאָזיגקייט איז אָריינגעקומען אין פּאַרלאַמענט 80 אינטערפּעלאַציעס. די קומענדיגע פּאַרלאַמענט-סעסיע, קאָן מען ערוואַרטען וועט זיין זעהר שטורמיש.

די לעצטע זיצונג פון מיניסטאָרען-ראַט האָט אויך בעשלאָסען צו אָרגאַניזירען אין נאָמען פון דער רעגירונג אַ יובילעאום-פייערונג לכבוד דעם קאָמפּאָזיטאָר בעטהאָווען.

ווידער אַ ערד-ציטערניש אין אַרמעניען.

מאָסקווע, 6 (ספּ. טעל.) פון באַטום דעפּעשירט מען, אַז אין אַרמעניען איז אויפסניי פאָרגעקומען אַן ערדציטערניש. אין צענטער פון דער ערד-ציטערניש געפינט זיך די שטאָט אַלעקסאַנדראָפּאָל, וואָס האָט שוין אין משך פון די לעצטע 4 חדשים געליטען פון אייניגע ע"ד-ציטערנישען און איז שוין כמעט איינגאַנצען חרוב.

יודישע סטודענטען

אין פראַנקרייך פּראָטעסטירען געגען דער האַנדלונג פון די רומענישע סטודענטען.

פּאַריז. (יס"אַ). לויט'ן ביישפּיל פון די יודישע סטודענטען אין עסטרייך, פּוילען און אַנדערע לענדער האָבען אויך די יודישע סטודענטען פון אוניווערזיטעט אין סאָרבאָן אָנגענומען אַ שאַרפען פּראָטעסט געגען די שענדליכע מעשים פון די רומענישע סטודענטען. דער פּראָטעסט איז איבערגעשיקט געוואָרען דעם פעלקער בונד. אָבשריפטען זענען געשיקט געוואָרען צו אַלע יודישע סטודענטען-פערבאַנדען אין פראַנקרייך מיט אַן אָנפאָדערונג זיי זאָלען זיך אָנשליסען צו דער פּראָטעסט-אַקציע.

לאָרד רעדינג בעקומען אַלס וואוינאָרט דעם ריל-קעסטעל.

לאָנדאָן, (יס"אַ) לאָרד רעדינג איז נאָמינירט געוואָרען אַלס הער פון שלאָס ריל-קעסטעל. דער שלאָס איז געבויט געוואָרען אין איז 1539 און איינער פון די בעריהמטסטע שלעסער אין ענגלאַנד. דאָס אָפּגעבען דעם שלאָס אַלס וואוינאָרט דעם לאָרד רעדינג ווערט בעטראַכט אַלס איינע פון די גרעסטע אויסצייכנונגען. פאַר לאָרד רעדינג האָבען אין שלאָס געוואוינט לאָרד אַלענבי און פעלדמאַרשאַל פרענטש

פערטשאַרעט 5 יודישע זקנים.

קישינעוו, (י.ט.א.) אין שטעדטעל סאָראָקי (בעסאַראַביען) איז פאָרגעקומען פאָלגענדער טראַגישער פאַקט: דער מושב זקנים איז צוליב מאַנגעל פון געלד מיטלען געבליבען אָהן אויפזיכט און די אַלטע לייט האָבען געמוזט אַליין אויספיהרען אַלע אַרבייטען.

איין מאָל האָבען די זקנים נישט גוט צוגעמאַכט דעם אויווען און צומאָרגענס אין דער פריה האָט מען געפונען אין הויז 5 יודישע זקנים פערטשאַדעט צום טויט.

נייע נאָמינאַציעס פון פראַנצויזיש-יודישע געלעהרטע.

פּאַריז, (י. ט. א.) ה' לעווי-בריהל איז אויסגעוועהלט-געוואָרען אַלס וויצע פּאָרזיצענדער פון דער אַקאַדעמיע פאַר מאָראַלישע און פּאָליטישע וויסענשאַפטען.

ה' אויגען בלאָך האָט אויך בעקומען די קאַטעדרע פון טעאָרעטישער און אַסטראָנאָמישער פיזיק אין פּאַריזער אוניווערזיטעט.

נייע ענגלישע וויצע-קעניגרייכע.

לאָנדאָן, 6 (ספּ. טעל.) לויט ידיעות פון „דיילי ניוס" קורסירען אין לאָנדאָן קלאַנגען, אַז אייניגע ענגלישע קאָלאָניעס וועלען איבערגעבילדעט ווערען אויף וויצע-קעניגרייכען דערביי וועלען אויף די אָרטיגע טראָנען זיצען די מיטגלידער פון דער גרויס בריטאַנישע דינאַסטיע, די פּרינצען הענרי און זשאָרזש, די זיהן פון קעניג.

גאָטעס-דינסטען דורך ראַדיא.

פּאַריז, 6 (ספּ. טעל.) לויט דער פעראָרדנונג פון פּאַריזער ביסקופּ דאַביאַ האָט מען אָנגעהויבען פון ניי-יאָהר אָן אָפּצופיהרען סיסטעמאַטישע גאָטעס-דינסטען דורכ'ן ראַדיאָ. די ערשטע תפלה איז אָפּגעפיהרט-געוואָרען אין דער נאַכט פון ניי-יאָהר אין פּאַריזער ראַדיאָ-פּאָן.

די אַמעריקאַנער הלואה זאָל בעטרעפען 100 מיליאָן דאָלאַר.

די הלואה זאָל אויסגענוצט ווערען אויף צו שטיצען די אינדוסטריע און האַנדעל.

וואַרשאַ, 6. (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט). וואָס שייך די אַמעריקאַנער הלואה פאַר פּוילען, וועגען וועלכע מיר האָבען שוין געבראַכט מיטטיילונגען, גיט מען נאָך איבער, אַז די הלואה זאָל בעטרעפען 100 מיליאָן דאָלאַר און זאָל ווערען בעשטימט אויף קרעדיט פאַר די פאַבריקאַציע און האַנדעל, אויך אויף בוי-צוועקען און אויף אינוועסטיציע-אַרבייטען פאַר דער רעגירונג.

פּויליש-דייטשע האַנדעלס-אונטערהאַנדלונגען.

בערלין, 6. (אטע). די פּויליש-דייטשע האַנדעלס-אונטערהאַנדלונגען הויבען זיך אָן פרייטאָג דעם 7 טען יאַנואַר.

מ"נ. זאַלעסקי און סקלאַדקאָווסקי

וועגען יודען, ציוניזם, פּאַלעסטינא.

אויף דעם ראַוט, וואָס איז איינגעאָרדענט געוואָרען אין וואַרשאַ לכבוד דעם גענעראַל דידס, זענען אויך אַנוועזענד געווען דער אויסערן-מיניסטער זאַלעסקי און דער אינערן-מיניסטער סלאַוואָי-סקלאַדקאָווסקי, אויך אַ רעפּרעזענטאַנט פון האַנדעלס-מיניסטעריום און בילדונגס-מיניסטעריום.

אויף אַ פראַגע פון אַ זשורנאַליסט אויף דער טעמאַ: „יודען, ציוניזם – פּאַלעסטינאַ" האָט דער אויסערן-מיניסטער זאַלעסקי געענטפערט:

דאָס יודישע פאָלק האָט פאַר זיך אַ דאַנקבאַרע אָבער שווערע אויפגאַבע נישט נאָר אין פּראַקטישען זין, נאָר אויך אין טעאָרעטישען.

פּאַלעסטינאַ גיט נישט דעם יודישען פאָלק די מעגליכקייט צו שאַפען קיין פאָטערלאַנד פאַר אַלע זיינע זיהן. צוליב דעם מוז דאָס יודישע פאָלק געפינען אַ פילאָזאָפישען יסוד, וועלכער וואָלט איהם געגעבען די מעגליכקייט צו פעראייניגען די אידעע פון לאָיאַליטעט פאַר דעם אייגענעם לאַנד מיט דער אידעע פון דער זעלבער לאָיאַליטעט פאַר דער מלוכה, אין וועלכען זיי זענען בירגער.

דער אינערן-מיניסטער סלאַוואָי-סקלאַדקאָווסקי האָט געענטפערט, דאָס שטרעבען צו אומאָפּהענגיגקייט איז די הייליגסטע פליכט פון יעדען פאָלק. מיט פרייד בעגריסען מיר דאָס שטרעבען ביי דעם אַלטען יודישען פאָלק, וועלכע האָט שוין אַ טויזענד-יעהריגע קולטור.

מיטגלידער פון „נחלת יעקב" מאַכען אַ סקאַנדאַל אין קהלה.

די דין תורה איז נישט פאָרגעקומען.

וואַרשאַ, 6 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט) היינט האָט געזאָלט פאָרקומען די דין-תורה צווישען דער פערוואַלטונג פון „נחלת יעקב" און די מיטגלידער. צוליב דער שולד פון דער פערוואַלטונג איז אָבער די דין תורה אָפּגעלעגט געוואָרען. דאָס האָט אַרויסגערופען אַן אויפרעגונג צווישען די מיטגלידער אַזוי, אַז אייניגע הונדערט מיטגלידער זענען אַריין אין גמינע-לאָקאַל, דעמאָלירט מ'מעבעל און דעם סעקרעטאַר דערלאַנגט פּעטש.

די מיטגלידער פון „נחלת יעקב" האָבען בעשלאָסען זיך צו ווענדען וועגען דעם גאַנצען קאָנפליקט צום סער דידס, בעת ער וועט צוריקקומען פון לאָדז קיין וואַרשאַ.

בעזיצער פון „פרעהליכע הייזלעך" מוזען צאָהלען שטאָט.

וואַרשאַ. 5 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט). נעכטען האָט זיך געווענדעט צו די יודישער קהלה אַ געוועזענער יעקב לאצל פון פיענקנאַ 89, אַ בעזיצער פון „אַ פרעהליך הייזעל" און פערלאַנגט מען זאָל איהם בעפרייען פון שטאָט, צוליב דעם „פרעהליכען הייזעל".

דער דאָזיגער פערלאַנג האָט ביי דער שטאָט-קאָמיסיע אַרויסגערופען אַ לענגערע דיסקוסיע און עס איז בעשלאָסען געוואָרען יאָ איינצונעהמען ביים דערמאָנטען דעם שטאָט און אויך אַרומצולעגען שטאָט ביי אַלע בעזיצער פון „פרעהליכע הייזלעך".

די הכנסה דערפון איז בעשטימט געוואָרען אויף 2 צוועקען: 1) פרויען-שוץ און 2) אויף צו הויבען דעם מאָראַלישען צושטאַנד פון די מינדעריעהריגע יודישע קינדער, וואָס געפינען זיך אין דער תפיסה פאַר מינדעריעהריגע פערברעכער נעבען אָמשינאָוו.

נאָך קורצע און שווערע ליידען איז געשטאָרבען אונזער טייערער און נישט פערגעסענער פאָטער, שוויגער-פאָטער און גרויס פאָטער

נ"ע כלמן ב"ר אנשיל בעלמינסקי

(איז עלטער פון 66 יאָהר).

די לוי' קומט פאָר היינט, פרייטאָג ב' טבת תרפ"ז 12 אַ זייגער מיטאָג פון טרויער-הויז אַג' אדאוואַ 8. וועגען וואָס עס טיילען מיט אין גרויס צער

356

די טיפטרויערנדע הינטערבליבענע.

דער סיים איילט זיך,

ער מוז האָבען אַנייע וואהל-אָרדינאַציע.

פון ב. זינגער.

מיט עטליכע חדשים צוריק זענען אַרומגעגאַנגען קלאַנגען, אַז דאָס לעבען פון איצטיגען סיים וועט פערלענגערט ווערען, ער וועט עקזיסטירען נאָך אַ צוויי יאָהר. וויפיל אמת שטעקט אין דער דאָזיגער ידיעה איז נאָך אַלץ שווער פעסטצושטעלען, אָבער דער איינפאַל אַליין איז געווען אַ ריכטיגער. אַזאַ סיים דאַרף לעבען לאַנג צעהן יאָהר.

שטעלט אייך פאָר אַן'אַרבייטזאַמקייט פון אַ סיים. 2 טעג נאָך די חנאות. ווען מען דאַרף זיך נאָך אויסרוהען דער שווערער געזעצגעבערישער אַרבייט פון מאַכען אַ קאָנסטיטוציע, קומען די דעפּוטאַטען אין די קאָמיסיעס און האָבען צו טון מיט ציפערן. מען גרייט-צו דעם בודזשעט פאַרן יאָהר 8–1927 גאַנץ איי־ליג, כדי די רעגירונג זאָל אין הסכם מיט דער נייער קאָנסטיטוציע, נישט דורכשפּאַרען איהר בודזשעט. עס פאַלען ציפערן און די אָפּאָזיציע רעדט אָפילו נישט צו, זי דעמאָנסטרירט נישט אַבי שנעלער.

פאַרוואָס איילט זיך אַזוי נערוועז די גאַנצע קאָמיסיע? צי גלויבט זי טאַקי אין די אינטימע ערקלערונגען פון דער רעגירונג, אַז נאָך דעם, ווי דער בודזשעט וועט ווערען אָנגענומען, האָבען מיר אַ פאַרטיגע הלוואה מיט אויסלאַנד און מאָרגאַן לויפט צו אונז באַלד אַנטקעגען מיט 200 מיליאָן דאָלאַר?

עס קאָן זיין מעגליך. אַז דאָס איז אויך אַ סיבה פון איילעניש, דער עיקר איז אָבער. וואָס דער איצטיגער סיים האָט זיך שוין לאַנג נישט פערנומען מיט זיין אַלטע זעהר בעליבטע אַרבייט.

דער סיים, וואָס האָט דורכגעפיהרט די גזירה פון אָבנעהמען קאָנצעסיעס ביי יודען, דער סיים, וואָס האָט געזאָרגט וועגען „נימערוס-קלאַוזוס“ אין די שולען, דערזעלבער סיים, וואָס אַרבייט־אויס אַ געזעץ וועגען קאָמונאַלע אינסטיטוציעס (מאַגיסטראַטען, געמיינדעס) בעגען די נאַציאָנאַלע מינדערהייטען, האָט נאָך אַ סך דאגות אויף זיין קאָפּ. באַלד, ווי דער בודזשעט וועט נאָר ווערען אָנגענומען, איז שוין דאָ אַ וויכטיגע אַרבייט פאַר אונזערע דעפּוטאַטען, הונדערט מיליאָן זלאָטעס אַראָב, הונדערט מיליאָן אַרויף—דאָס איז אַ קלייניגקייט. וויכטיג איז איז פאַר די רעכטע דעפּוטאַטען צוזאַמען מיט די פּויערים פון וויטאָסעס פּאַרטיי, אַז עס זאָל זיין אין סיים אַביסעל ווייניגער יודען, ווייס־רוסען, אוקראַאינער און ספּעציעל אַביסעל ווייניגער אוקראַאינער פון מזרח-גאַליציען, וואָס האָבען די מבע אין פּאַרלאַמענט אַביסעל רעדען אָבער מעהר טראָמייטערן, פּויקען, ד. ה. פיהרען פּאַרלאַמענטאַרישע אַרבייט, ווי אין עסטרייכישען פּאַרלאַמענט.

די רעכטע אין סיים זענען גרייט צו געהן אויף די ברייטסטע הנחות בנוגע דער רעגירונג, אַבי צו בעקומען פון איהר אַ הבטחה, אַז זי איז גרייט צו ענדערן די וואהל-אָרדינאַציע צום סיים און סענאַט, כדי אויסצופּועל'ן, אַז ביי די וואַהלען זאָלען 10 אוקראַאינער, ווייס־רוסען, יודען, דייטשען האָבען אַזאַ בעדייטונג, ווי איין פּאָליאַק. אַז די 12 מיליאָן נאַציאָנאַלע מינדערהייטען זאָלען פערוואַנדעלט ווערען פלוצלונג אין אַ מיליאָן איינוואוינער.

און די רעכטע גלויבען, אַז די רעגירונג וועט זיי אין דעם פאַל האָרכען, אַז אויב די רעגירונג האָט בדעה צו פערלענגערן די עקזיסטענץ פון סיים איז עס נאָר דערמאָר, ווייל זי ווייסט נישט, וואָס צו טהון מיט נייע וואַהלען, ווייל זי איז אויך נישט זיכער, אַז די נייע וואַהלען זאָלען נישט איבערטראָגען דעם שווערפּונקט צו נאָר אַנדערע פּאַרטייען, וואו די נאַציאָנאַלע מינדער־הייטען וועלען שפּילען אפשר אַ גרעסערע בעדייטונג.

פאַר דער רעגירונג ווערט פון טאָג צו טאָג אַלץ קלאָרער, אַז דער עקספּערימענט פון געווינען די נאַציאָנאַלע מינדערהייטען איז כמעט גישט געלונגען. אָפילו אַזעלכע רוהיגע ווייס-רוסען ווי יאַרעמיטש און קשאַנדז סטאַנקעוויטש זענען אין דער אָפּאָזיציע און דער אוקראַאינישער דעפּוטאַט אַנטאָן וואַסינטשוק קלאָגט זיך, אַז די איצטיגע רעגירונג האָט אַ טבע צוצוזאָגען...

דער עקספּערימענט פון שטיצען פּאַרטייען, צייטונגען, פּאָליטיקער איבער די פּלייצעס פון די דעפּוטאַטען פון די נאַציאָנאַלע מינדערהייטען געלינגט אויך נישט. דער פריינד פון בולאַק באַלאַכאָוויטש, ד"ר פּאַוולוקצוויטש, בעקלאָגט זיך. אַז עס געהען ביי איהם שלעכט די ווייסרוסישע געשעפטען.

וואָס-זשע בלייבט צו טהון אין יאָהר 1927? פינאַנדערלאָזען דעם סיים איז שווער, ווייל באַלד דאַרף מען דורכפיהרען נייע, נישט זיכערע וואַהלען, איבערלאָזען פּאַסט אויך גישט, ווייל ערשט לינג האָט מען איהם אויסגעשמירט מיט בלאָטע.

און דערפאַר בעווייזען זיך שוין אין די פּוילישע צייטונגען. וואָס שטיהען נאָהנט צו דער איצטיגער רעגירונג, פאָרשלאַגען, אַז די רעגירונג זאָל אויס־אַרבייטען וואָס שנעלער אַ נייע וואַהל־אָרדינאַציע, און דערפאַר איילט זיך דער סיים, כדי צו האָבען צייט וואָס שנעלער די דאָזיגע אַרבייט דורכצופיהרען.

בידושעט אויסערן - ענינים, שוואַרצע פּאָליטישע פראַגען ערלעדיגט דער סיים אין איילעניש. קנאַפּע מבינים זענען דאָ אין סיים אויף אַזעלכע פּראָבלעמען. וואַהל-אָרדינאַציע, קאַליע-מאַכען יודישע, ווייסרוסישע שטימען—דאָס וועט מאַכען דער סיים סאָליד, געַנוי.

דער סיים איילט זיך צו דער וואַהל־אָרדינאַציע און די רעגירונג? ווער ווייסט, וואָס די רעגירונג וועט טהון.

קלאסען-בעשטאַנד פון דער יודישער בעפעלקערונג אין ראַטען-רוסלאַנד.

שטאַרקער פּראָצעס פון פּראָדוקטיוויזירונג.

מאָסקווע. (יט"אַ). אין דעם בעריכט, וואָס דער סעקרעטאַר פון צענטראַל ביוראָ פון די יעווסעקציעס טשעמערינסקי האָט געהאַלטען אויף דער בעראַטונג פון די יעווסעקציעס, וואָס קומט איצט פאָר אין מאָסקווע, האָט ער צווישען אַנדערן אויך געבראַכט פאָלגענדע ציפערן:

די צאָהל פון די יודישע לוין-אַרבייטער (אַרבייטער און אָנגעשטעלטע) האָט זיך פאַר די לעצטע צוויי יאָהר פערגרעסערט אויף 100 טויזענד. די דאָזיגע ציפער איז שייך בלויז די לוין-אַרבייטער, וואָס געהערען צו פּראָפעסיאָנעלע פעראיינען. סך הכל בעטרעפט די צאָהל אָרגאַניזירטע יודישע לוין-אַרבייטער ביז 360 טויזענד. נישט אָרגאַניזירטע אַרבייטער, רעכענט מען, זאָל זיין לערך 40 טויזענד. צוזאַמען אַלזאָ זענען פערהאַן יודישע לוין-אַרבייטער לערך 100 טויזענד. צוזאַמען מיט די פאַמיליעס לעבען פון לוין-אַרבייט לערך אַ מיליאָן נפשות.

אויף ערד-אַרבייט זענען אין משך פון די לעצטע צוויי יאָהר איבערגעגאַנגען 11 טויזענד פאַמיליעס, רעכענדיג צו 5 פערזאָן אויף אַ פאַמיליע, קומט אויס 55 טויזענד נפשות. צוזאַמען מיט די, וואָס האָבען זיך בעזעצט פאַר'ן 1925-טען יאָהר און מיט די אַלטע קאָלאָניסטען דערגרייכט די צאָהל פון יודישע ערד-אַרבייטער אין ראַטען-רוסלאַנד ביז 170 טויזענד נפשות. קוסטאַרען זענען ביי היינטיגען טאָג פערהאַן לערך 200 טויזענד רעכענדיג צו 4 פּערזאָן אויף אַ פאַמיליע דערנעהרען זיך פון האַנדווערקעריי און קוסטאַר-אַרבייט 800 טויזענד נפשות.

די אַלע ציפערן זענען נישט קיין גענויע, נאָר זיי זענען גיכער פערקלענערט ווי פערגרעסערט. די ריכטיגע סטאַטיסטיק פון דעם קלאַסען-בעשטאַנד פון דער יודישער בעפעלקערונג וועט ערשט געבען די איצט דורכגעפיהרטע פאָלקס-צעהלונג.

די צאָהל פון די יודישע לוין-אַרבייטער פערגרעסערט זיך אויף דעם חשבון פון אַרבייטער. די צאָהל פון יודישע אָנגעשטעלטע פערקלענערט זיך טייל־ווייז צוליב דער אוקראַאיניזאַציע און ווייס-רוסיזאַציע, וואָס ווערט דורכגעפיהרט אין אוקראַאינע און ווייט-רוסלאַנד.

די צאָהל יודישע אַרבייטער פערגרעסערט זיך אין דער שווערער אינדוסטריע און פערקלענערט זיך אין דער לייכטער אינדוסטריע, ווי נאָדעל־אַרבייטער, טריקאָטאַזש-אַרבייטער א.אַ.וו.

אין פערגלייך מיט דעם אַלגעמיינעם וואוקס פון דעם אַרבייטער-קלאַס אין לאַנד איז דער וואוקס פון דער צאָהל יודישע אַרבייטער הינטערשטעליג אַזוי למשל אין דער צייט, וואָס די אַלגעמיינע צאָהל אַרבייטער איז פאַר די לעצטע צוויי יאָהר פערגרעסערט געוואָרען מיט 49 פּראָצ., האָט זיך די צאָהל יודישע אַרבייטער געהעכערט אין אוקראַאינע אויף 31 פּראָצ. אין ווייס-רוסלאַנד אויף 37 פּראָצענט. דאָס ערקלערט זיך דערמיט, וואָס יודישע אַרבייטער נעמען דערווייל אַ שוואַכען אַנטייל אין דער באַרג אינדוסטריע. אין טראַנספּאָרט מעטאַלורגיע א.אַ.וו.

95 פּראָצענט פון די יודישע אַרבייטער זענען בעשעפטיגט אין מלוכה-אינטערנעהמונגען און נאָר 5 פּראָצ. אין פּריוואַטע-אונטערנעמונגען אין אַלגעמיין בעמערקט זיך אַ גרויסער פּראָצעס פון פּראָדוקטיוויזאַציע און אַגראַריזאַציע פון די יודישע מאַסען.

Dr med. GRZEGORZ ROSENBERG
אינערליכע קראַנקהייטען
ספּעציאַליסט פאַר מאַגען, דאַרם און לעבער-קראַנקהייטען.
Gdanska 44, telefon 24-44
צוריקגעקעהרט
נעמט אָן פון 5 ביז 6³⁰ זונטאָג פון 9 ביז 11

אַנ'אויספאָרשונגס-קאָמיסיע אין קאַלאַראַש.

וועגען די אַנטי-יודישע עקסצעסען.

קישינעוו, (י. ט. א.) נאָך די אַנטי-יודישע עקסצעסען, וואָס זענען פאָרגעקומען אין קישינעוו און אין קאַלאַראַש האָבען די רומענישע מיניסטאָרען נאַנא און פעטראָוויץ פאָרגעוואָרפען די יודען, אַז זיי האָבען דאָס פּראָוואָצירט די רומענישע סטודענטען. דערויף האָט די יודישע קהלה אין קאַלאַראַש געענטפערט מיט אַ פאָדערונג, אַז עס זאָל צוגעשיקט ווערען אַנ'אויספאָרשונגס-קאָמיסיע, וואָס זאָל אויפ'ן אָרט זיך בעקענען מיט דער אמת'ער לאַגע. איצט האָט די רעגירונג בעשיקט קיין קאַלאַראַש אַנ'אויספאָרשונגס - קאָמיסיע מיט'ן הויפּט-פּראָקוראָר פון קישינעוו מאַראַנ־יצי אין דער שפּיץ. די קאָמיסיע האָט צוערשט אויסגעפאָרשט די רעגירונגס-בעאַמטע. די רעזולטאַטען פון דער אויספאָרשונג זענען נאָך נישט בעקאַנט.

דער פערבאַנד פון די יודישע קהלות אין דער שווייץ און די אַנטי-יודישע עקצעסען אין רומעניען.

ציריך, (יט"אַ) די „איזראַעליטישע וואָכענשריפט“ אין דער שווייץ, פאָדערט אויף דעם שווייצאַרישען פערבאַנד פון די יודישע קהלות צו רופען אַן'אויסערגעוועהנליכע זיצונג פון ראַט. כדי אָנצונעהמען אַ פּראָטעסט געגען דער בעהאַנדלונג פון יודען אין רומעניען און איבערשיקען דעם פּראָטעסט דעם פעלקער-בונד און דעם רומענישען געזאַנדטען אין בערן.

די אָפּשריפטען דאַרפען געשיקט ווערען די רעגירונגען פון דער שווייץ, פראַנקרייך, איטאַליען, ענגלאַנד און אַמעריקא. די צייטונג ענדיגט: „מען דאַרף נישט מיינען, אַז שווייץ איז אַ קליין לאַנד. אונזער לאַנד איז אַ גרויס קולטור-לאַנד און איהר שטימע וועט אָפּקלינגען הויך. זאָל דער פערבאַנד פון די קהלות אויפהויבען זיין שטימע פאַר די יודישע ברידער אין רומעניען“.

אַ גרויסע פּאָליטישע דיסקוסיע אין פּאַריז

וועגען דער יודישער פראַגע און ציוניזם

פּאַריז. (י.ט.א.) דעם 3-טען יאַנואַר איז אין קלוב פאַבורג אין פּאַריז פאָר. געקומען אַ גרויסע פּאָליטישע דיסקוסיע וועגען דער יודישער פראַגע און דעם ציוניזם. עס זענען געהאַנדעלט געוואָרען פאָלגענדע פראַגען: צי ווערט איצט אין פּאַריז אָפּגעהיט די יודישע רעליגיע? צי קאָן מען זיין גלייכצייטיג אַ גוטער פראַנצויז און אַ ציוניסט? צי איז פאַרהאַן אַ יודישער נאַציאָנאַליזם?

אין דער דיסקוסיע האָבען זיך בעטיליגט די ה"ה באַגאַרדי, י. קעסעל, פּיער לאַמאַזיער, זשאַרזש סוּאַרעץ, בערנאַרד לעקאַש, אַנרי מאַרעס, ראַביינער לעווי, לאַנדרע ספּיר קאַרקאַס, ד"ר פילדערמאַן, עמע פּאַליער א.אַ.וו.

אַ פּלאַץ פאַר נאַציאָנאַלע מינדערהייטען אין מאָסקווע.

מאָסקווע. (י.ט.א.) די אָבטיילונג פון נאַציאָנאַלע מינדערהייטען ביים מאָסקווער פּאַרטיי-קאָמיטעט האָט געגרינדעט אַ געזעלשאַפט צו בויען אין מאָסקווע אַ פּאַלאַץ פאַר די בעדערפעניסען פון די נאַציאָנאַלע מינדערהייטען. דער פּאַלאַץ וועט בעדינען די פּראָפעסיאָנעלע און קולטורעלע בעדערפעניסען פון די דרייסיג פערשידענע נאַציאָנאַלע גרופּען, וואָס געפינען זיך אין מאָסקווע. אין פּאַלאַץ וועלען איינגעאָרדנעט ווערען נאַציאָנאַלע קלובען, טעאַטערן, ביבליאָטעקען, לעזע-זאַלען, שפּייז-זאַלען, כּפאַרט זאַלען א. א. וו. פון די נאַציאָנאַלע-מינדערהייטען.

ציוויליזאציע און כאראקטער

**** פון **** ל. בראנט

אין בודאפעשט האט געלעבט מיט זיין פאמיליע א רייכער יאפאנער, א פאבריקאנט. ער האט געפיהרט גרויסע געשעפטען, א ברייט אייראפעאיש הויז, זיינע קינדער האבען זיך געלערנט אין די ארטיגע שולען. אבער נישט דאס נאטירליך איז אינטערעסאנט. אין די אייראפעאישע הויפט-שטעט וואוינען פיל יאפאנער; אין די גרויסע אוניווערזיטעטען, ווי בערלין, וויען א. א. קאן מען געפינען הונדערטער שטודירענדע יאפאנער, אדער אזעלכע, וואס קומען אהין זיך פערפולקאמען אין זייער שטודיום. דאס אינטערעסאנטע און אונהיימליכע הויבט זיך אן ביי אט וואס: פון טאקיא קומט אן א ידיעה, אז ס'איז געשטארבען דער מיקאדא, און א זוהן פון דעם בודאפעשטער פאבריקאנט, א סטודענט, פערשליסט זיך ביי זיך אין צימער און — בעגעהט זעלבסטמארד אויפ'ן טראדיציאנעלען יאפאנישען אופן — דורך אויפשניידען זיך דעם בויך.

איינער פון די כאראקטעריסטישסטע דאקומענטען, וואס דער ניי-יאהר האט געבראכט, איז געווען דער מאניפעסט, מיט וועלכען דער איצטיגער מיקאדא האט זיך געווענדעט צום יאפאנישען פאלק נאכ'ן איבערנעהמען דעם טראן פון זיין פערשטארבענעם פאטער. דער מאניפעסט איז געדרוקט געווארען אין פולען טעקסט אין דער גאנצער פרעסע און איז בעגלייט געווארען דורך אלערלייטיגע קאמענטארען. דאס איז די פראקלאמירונג פון דער וועלט- און מלוכה-אויפפאסונג פון דעם שטארקסטען און מעכטיגסטען פאלק אויף מזרח, פון דעם פאלק וואס האט איבערגענומען אלע דערגרייכונגען פון דער מאדערנער ציוויליזאציע און איז דערביי געבליבען איינגעשלאסען אין רעטזעלהאפטע טראדיציעס פון דעם ווייסען, אין סודות איינגעהילטען לאנד פון דער אויפגעהענדיגער זון. וואס עס טראכט און פיהלט אט דאס דאזיגע פאלק — איז זעהר און זעהר נישט גלייכגילטיג פאר דער גאנצער איבעריגער וועלט, ווייל — יאפאן האט שוין בעוויזען צו שלאגען און צו צוקלאפען די אמאל מעכטיגסטע מיליטערישע מלוכה אויף די פעלדער פון מאנדזשוריע און אויף די וואסערען פון שטילען אקעאן, און ווען ס'האבען זיך דערהערט די ערשטע שאסען אויף די שלאכט-פעלדער פון אייראפע, האט זיך גלייכצייטיג אנגעהויבען דער קאמף ארום דער פעסטונג קיאא-טשאא אין אזיע.

דער יורש פון דער עלטסטער דינאסטיע אין דער וועלט, פון טראן, וואס געהט איבער פון פאטער צו זוהן אין משך פון טויזענדער יאהרען, רעדט מיט דער מאדערנער אייראפעאישער מלוכה-טערמינאלאגיע. ער רעדט וועגען ציוויליזאציע און פראגרעס, וועגען נייע קאפיטלען, וואס עפענען זיך אין דער געשיכטע פון דער מענשהייט, וועגען קאנפליקטען צווישען פערשידענע סאציאלע שיכטען און וועגען עוואלוציע. אבער קודם כל האט ער בדעה און רופט דערצו זיין פאלק אפצוהיטען היילינג די טראדיציע פון די אבות, צו זיין אריגינעל און נישט בלינד נאכמאכען דעם פראגרעס, שאפען א הארמאניע צווישען די אלטע יאפאנישע טראדיציעס און דער פאראויס-ריימענדער ציוויליזאציע.

יאפאן האט איבערגענומען די אייראפעאישע ציוויליזאציע. איבער דער יאפאנישער שטאדט רוישען אויטאמאבילען או די ריקשע געהט אריבער אין פערגעסענהייט; די יאפאנישע הויכשולען זענען איינגעארדענט לויט די בעסטע אייראפעאישע מוסטערען; דאס יאפאנישע מיליטער און פלאט זענען אויסגעריסטעט מיט אלע נייעסטע קאמפס- און שלאכט-מיטלען; די יאפאנישע פרוי פערלאזט ביסלעכווייז איהר בעשיידענעם, טוגענדהאפטען לעבענס-שטייגער.

א דייטשער זשורנאל ברענגט א אפהאנדלונג וועגען דער יאפאנישער פרוי און בעוויזט, אז זי נעהמט איבער אלע פרייע-זיטען און אויפפיהרונגען פון דער אייראפעאיש-אמעריקאנישער. און דער אלטער אינדישער פאעט און פילאזאף ראבינדראנאט טאגארע, וועלכער איז געקומען קיין אייראפע, כדי זיך דא צו בעקענען מיט דעם מצב פון די גייסטיגע פראבערונגען און איז אפגעפאהרען א מידער און ענטוישטער, זעצט אוועק אין איין רייה אויף דער בעשולדיגונגס-באנק צוזאמען מיט דער ציוויליזירטער אייראפע און אמעריקא — אויך דאס אזיאטישע יאפאן.

„אויף מיינע רייזעס איבער די אזוי-גערופענע ציוויליזירטע לענדער: אייראפע, אמעריקא און יאפאן, דערצעהלט טאגארע, האב איך איינגעזעהן, אז די עקזיסטירענדע איינפלוסען פיהרען די פעלקער צו מאטעריעלע גיטער און שליסען אבסאלוט אויס די גייסטיגע. אט די מאטעריעלע זאכען האבען א זעהר קנאפען ווערט... ווארום עס איז נישט קיין גרויסע דערגרייכונג, ווען מען פערשטעהט און מען קאן אויסנוצען די קראפט פון עלעקטריציטעט. א מענש האט נישט קיין סך אויפגעטון בלויז דערפאר, וואס זיין פאבריק קאן ארויסגעבען טויזענד אויטאמאבילען א טאג. אבער ווער קאן דערגרונטעווען די פערפלאנטערישען אין דער מענשליכער נשמה? גרויסע כירורגען קענען דעם קערפער פון מענשען, אבער ווער מאכט א פעריזך צו לערנען דעם גייסט פון מענשען?" און דער אלטער דיכטער און דענקער ווארפט א ביטערען פארוואורף ספעציעל אויפ'ן אדרעס פון יאפאן: יאפאן האט אמאל געהאט אידעאלען. אבער איהר קאנטאקט מיט די מערב אייראפעאישע פעלקער האבען איהר אזוי געביטען גייסטיג, אז זי איז אויך געווארען מאטעריאליסטיש און פערדארבען, ווי די אייראפעאישע פעלקער".

נישט אהן א געוואלדיגען און טראגישען אינערליכען קאמף איז פארגעקומען אט דער איבערגאנג פון פאטריארכ'לער איינפאכקייט צו דער פערוויקלונג און קאמפליצירטקייט פון ציוויליזירטען לעבען. די הארמאניע צווישען די אוראלטע פאלקס-טראדיציעס און די דערגרייכונגען און עראבערונגען פון פראגרעס ווערט דערגרייכט אויפ'ן וועג פון א שווערען דראמאטישען איבערבריק אין דער יאפאנישער פסיכיק, און נאך היינט, ווען דער יאפאנער גיט זיך אפ א חשבון הנפש וועגען גרויסען וועג, וואס דאס לאנד האט דורכגעמאכט זינט דער „גרויסע זיירע" פון איצטיגען מיקאדא האט גענומען מיט אזיאטישער עקשנות און ריקזיכטסלאזיגקייט צו לענקען דאס לאנד אין פאהרוואסער פון אייראפעאישען פראגרעס, — ווערט זיין נשמה צושפאלטען אין דער טראגיפולער דילעמע: דאס אלטע אייגענע — אדער דאס נייע איבערגענומענע און צוגעאייגענטע.

דעם טראגיזם פון דאזיגען איבערברוך האט אויף א פאעטיש-טיפען אופן געשילדערט אנ'אייראפעאישער שריפטשטעלער אין א אפהאנדלונג א. נ. „דער טויט פון מיקאדא".

דער מיקאדא שטארבט, און אין די לעצטע מינוטען זענען זיינע געדאנקען פערטיפט אין איין זאך: אין וואסער מאדנעם מאסקאראד האט ער אנטיילגענומען זיין גאנץ לעבען.

ער דערמאהנט זיך: אין די קינדער יאהרען איז ער אמאל געווען אויף א ספעקטאקל אין קייזערליכען הויף. איין אקטיאר האט זיך אויסגעשמירט דאס פנים מיט ריז און געשפילט א נבער. און דעם מיקאדא דאכט זיך, אז דאס איז ער עס געווען דאס גאנצע לעבען דער אקטיאר מיט'ן קינסטליך אנגעשווארצטען פנים. ער קאן זיך נישט דערמאהנען, ווען און ווי אזוי עס האט זיך אלץ אנגעהויבען איבערצואנדערשען. דאכט זיך, אז דאס איז געווען אין דעם טאג, ווען ער האט קוים דערקענט זיין מוטער. דאס איז געווען דעמאלס, ווען זיין מוטער, די שענסטע צווישען די פרויען, אזא פערשטענדליכע אין איהר קימאנא, איז געקומען אין א אונבעקאנטען, אונפערשטענדליכען קלייד, פעסט איינגעצויגען אין מיטען און שרעקליך ברייט פון אונטען, מיט מאדנע שיך אויף די פיס, מיט הענד, איינגעהילטע אין צפעס א לעדערנער שייד.

דעמזעלבען טאג, אדער אביסעל שפעטער האט ער, דער מיקאדא, דעמאלט נאך א קינד, געזעהן ווי זיין פאטער איז געשטאנען אין טראן-זאל, אנגעטון אין שווארצען, פונקט אזוי ווי די מענשען, וואס פלעגען קומען פון יענער זייט ים, אין לענטעס און ארדערס, און ארום זענען געשטאנען אלטע יאפאנער, וואס פלעגען אזוי אפט קומען אין פאלאץ, אבער איצט איז זיי נישט מעגליך געווען צו דערקענען: אויך אין מונדירען, אדער אין אזעלכע רעק, מיט ווידלעך פון אונטען — —

אין דערנאך איז אלץ אוועק מיט א מוראדיגער שנעלקייט: פארלאמענט, דעפוטאטען, צערעמאניע-מייסטערס, שטאלמייסטערס, הויפ-מארשאלען, קאמערהערען, אייראפעאישער הויף-עטיקעט, פרינצען און פרינצעסינס אין פאריזער טואלעטען, יאפאנישע גראפען, מארקיזען, וויקאנטען, וועלכע זענען קיינמאל ביז דעמאלט אין יאפאן נישט געווען — — אין די דאנסינגען — טאנגא, פאקסטראט שימי: די אייניקלעך פון די איידעלע סאמוראיען טאנצען אין סמאקינגס, טשארלסטאן, אויסקרומענדיג אויף א מאדנעם אופן די הינטנס...

תיויזעס קומען נאך ווויזעס. דעם שטארבענדען מיקאדא בעשלאגען אונגעסטען, עס בעגיסט איהם א קאלטער שוויים און ווען די דאקטוירים געהען אוועק פון זיין בעט און איבער אלע ווינקעלעך פון פאלאץ געהט דורך א רויש: „דער מיקאדא שטארבט", האט דער מיקאדא נאך געלעבט און געקעמפט מיט דער לעצטער, שרעקליכסטער מחשבה.

יאשי-כיסא האט געזעהן, ווי זיין פאטער איז געשטארבען און ווי דער בעסטער פון זיינע גענעראלען, דער איידעלער נאגי האט, ערפילענדיג די ריטערליכע טראדיציע, צונויפגערופען, ווי צו א יום-טוב, זיינע נאהענטסטע פריינד, געמיטליך מיט זיי געשמועסט, זיך א נייג געטון פאר זיי, דאן זיך אוועקגעזעצט אויף א קליינעם דיוואן, ארויסגעלאזט פון זיך דעם מאנטעל און מיט א שמייכעל אויפ'ן אלטען געלען פנים, מיט א רוהיגער האנד טיף ביז צום הענטעל זיך אריינגעשטאכען אין בויך דאס מעסער, א ציה געטון דאס מעסער ארויף, ארומגעדרעהט עס, און אין דער זעלבער רגע איז זיין אלטער גראהער קאפ ארונטערגעפאלען, אראפגעהאקט דורך דער האנד פון אנ'איבערגעגעבענעם פריינד. דאס איז געווען כאראקירי — דער גרויסער טרויער נאכ'ן פערשטארבענעם.

אין אויסגעהענדען מארך פון שטארבענדען מיקאדא האט זיך דורכגעטראגען דער לעצטער שרעקליכער געדאנק, אז צווישען די מארקיזען, גראפען און וויקאנטען, וואס טאנצען טשארלסטאן, וועט זיך אזא צער נאך דעם טויט נישט טרעפען. און מיט אט דעם שרעקליכען געדאנק איז ער געשטארבען.

אזוי שילדערט אין זיין פאעטישער וויזיע די לעצטע מינוטען פון נאר וואס פערשטארבענעם מיקאדא דער אייראפעאישער דיכטער.

אבער דער מיקאדא האט געקאנט שטארבען רוהיג. נאך זענען נישט אונטערגעגאנגען אין דעם לאנד פון די פרישע גראפען, מארקיזען און וויקאנטען, די הייליגע טראדיציעס פון די אוראלטע צייטען. די יאפאנישע פילם-ארטיסטקעס וויקלען זיך נישט מעהר טוגענדהאפטיג אין זייערע קימאנא'ס, זיי שטעלען פערשייט ארויס זייערע פיס פאר'ן פאטאגראפישען אפאראט; די יאפאנישע גראפען און מארקיזען טראגען אהן פארוואורף דעם סמאקינג און פראק און טאנצען טשארלסטאן נישט בלויז אין די אייראפעאישע און אמעריקאנישע דאנסינגס, נאר אויך אין טאקיא און יאקאהאמא.

אבער תיכף נאכ'ן טויט פון מיקאדא יאשי-כיסא האט דער טעלעגראף געבראכט פון טאקיא צוויי ידיעות: די גרויסע פאנצער-שיף, פון וועלכע דער בעריהמטער אדמיראל טאגא האט קאמאנדעוועט מיט'ן יאפאנישען פלאט בעת דער שלאכט אונטער צוסימא, איז ארויסגעצויגען געווארען אלס אלטע און נישט מעהר געברויכבארע, און אז — דער יאפאנישער יוסטיץ-מיניסטער איז איינאיינעם מיט א רייה אנגעזעהענע פערזענליכקייטען בעגאנגען כאראקירי אלס אויסדרוק פון טרויער נאכ'ן פערשטארבענעם מיקאדא.

אלפרעד נאבעל,

גרינדער פון די נאבעל-פרעמיעס

מיט דעם נאמען פון אלפרעד נאבעל זענען פערבונדען פאר דער מאדערנער וועלט די העכסטע אידעאלען פון ברידערליכקייט און שלום. נאבעל האט צוריקגעלאזען נאך זיין טויט א גרויסע ירושה אלס פרעמיע פאר די יעניגע מענשען, וועלכע וועלען אמייסטען ארבייטען פאר דעם פראגרעס און שלום. די נאבעל-פרעמיע ווערט פערטיילט יעדען יאהר צווישען די גרעסטע געלעהרנטע, ליטעראטען און מלוכה-מענער.

גאר נישט לאנג האבען זוכה געווען צום נאבעל-פרייז דער דייטשער אויסערן מיניסטער שטרעזעמאן און זיין פראנצויזישער חבר בריאן פאר די שלום-טראקטאטען, וועלכע זיי האבען אפגעשלאסען אין לאקארנא און אין גענף.

ווער איז אלפרעד נאבעל?

דער עולם איז איבערצייגט, אז נאבעל האט כל ימיו געארבייט און געלעבט פ(א)ר דעם שלום, אז ער האט זיין גאנצע השפעה אלס מיליאנדער און עסקן אויסגענוצט, כדי אין דער וועלט זאלען נישט פארקומען קיין מלחמות און כדי צו פערפלאנצען אומעטום חבר'שאפט און ברידערליכקייט. נאבעל, מיינט מען, האט בתכלית שנאה פיינט געהאט אלע מכשירים פון דער מלחמה און פון בלוט פערגיסונג.

אמת איז דער היפוך. אלפרעד נאבעל איז געווען א שוועדישער כעמיקער און גראד ער האט ענטדעקט דעם גע פערליכסטען מלחמה-מאטעריאל — דעם דינאמיט.

ער איז אין אנהויב געווען אנ'ארימאן. ער האט אפילו נישט געהאט קיין געלד כדי זיין ערפינדונג צו בעארבייטען און איז געגאנגען פון איין וביריטשער הויז צו דעם אנדערען, כדי צו בעקומען פאר זיך א מעצענאט. אין 1861 איז ער געקומען קיין פאריז צו געפינען א פינאנסיסט.

איך האב געפונען — האט ער געזאגט — א מאטעריאל, מיט וועלכען איך קען די גאנצע וועלט אויפרייסען. דאס איז געווען א גוזמא. אבער זי האט אפגעשראקען פערשידענע באנקירען, וועלכע האבען ארויסגעווארפען דעם פאנטאסט.

סוף כל סוף האט ער דאך געפונען א מענטשען, וועלכער האט זיך פאר דער זאך אינטערעסירט. דאס איז געווען דער קייסער נאפאלעאן דער דריטער.

ער האט געגעבען א סובסידיע פון 100 טויזענד פראנק צו פערענדיגען זיין ארבייט. אין העלענבארג ביי שטאקהאלם האט נאבעל אויסגעבויט זיין לאבאראטאריע.

קוים האט ער אבער אנגעהויבען צו ארבייטען איז פארגעקומען אנ'אויפרייס וועלכער האט געמאכט א חורבן פון דער געביידע און האט דערהרג'עט מעהרערע ארבייטער. דער גאנצער שטח וועלכער איז געלעגען ארום דער לאבאראטאריע האט אנגעהויבען צו שפייען מיט פייער און האט פערשפרייט א מורא צווישען אלע איינוואוינער. מען האט נאבעלען ארויסגעיאגט פון שוועדען. אבער אויך אין אנדערע ערטער האט מען איהם צוליב מורא נישט דערלאזען אויפבויען קיין לאבאראטאריעס. נאבעל האט געקויפט אנ'אלטע שיף, האט אין איהר פערפאקט זיינע אינסטרומענטען און זיין מאטעריאל און איז ארומגעפאהרען פאר די שוועדישע ים-ברעגען. כדי ארויסצוגעפונען א רוהיגען ווינקעלע וואו ער זאל קענען אויספיהרען זיין ארבייט. אבער פון אומעטום האט מען איהם פעריאגט, פערווארפען מיט שטיינער און בעדראהט זיין לעבען.

אין יאהר 1867 זענען דערהרג'עט געווארען זיינע ברידער און זיינע בעסטע פריינד דורך א שטיקעל דינאמיט, וועלכען זיי האבען אויסגעארבייט אויפן שיף גופא.

נאבעל אליין האט זיך געראטעוועט און האט עקשנות'דיג ארויסגעזוכט אלץ נייע מעגליכקייטען, כדי פערפולקומען זיינע ערפינדונגען. סוף כל סוף איז איהם געלונגען פערטיג צו מאכען דעם דינאמיט און צו בעווייזען זיין כח און דעם אופן ווי מען מוז איהם בענוצען.

בשעת נאבעל איז געשטארבען איז שוין דער דינאמיט געווען פערשפרייט צווישען אלע פעלקער. זיין ירושה איז געווען גרויס. 90 דינאמיט-פאבריקען און 30 מיליאן שוועדישע קראן האט ער איבערגעלאזען.

5 יאהר נאך זיין טויט האט מען אויפגעמאכט זיין צואה. א גרויסען טייל פון זיין פערמעגען האבען בעקומען זיינע יורשים. מען ווייס אבער ביז היינטיגען טאג נישט, וועלכע געדאנקען, געפיהלען און איבערלעבענישען האבען געצוואונגען דעם מלך פון אויפרייס-מאטעריאל צו בעשטימען, אז דער גרעסטער טייל פון זיין פערמעגען זאל בלייבען פאר די יעניגע, וועלכע וועלען ארבייטען פאר'ן מענשליכען פראגרעס און שלום. עס בלייבט אבער א פאקט און א געשיכטליכע איראניע, אז גראד די יעניגע פערזענליכקייט, וועלכע איז די סיבה פון אזוי פיל קרבנות און מענשליכע הריגות, איז גלייכצייטיג דער, מיט וועמען עס איז פערבונדען די ארבייט פאר דעם וועלט-שלום און ברידערליכקייט.

ANGIELSKA HERBATA
SIBUNION

אקטועלע פראַגען פון ארץ-ישראל אויפבוי

פרעסע קאָנפערענץ ביי גענעראַל ווינדהעם דידס.

נעכטען איז ביים חשוב'ן גאַסט גענעראַל סער דידס פאָרגעקומען אַ פרעסע-קאָנפערענץ. „נייער פאָלקסבלאַט" איז געווען פערטרעטען דורך רעדאַקטאָר לאַזאַר פוקס און י. שולמאַן. די זשורנאַליסטען האָבען געשטעלט אַ רייהע פראַגען, וועלכע דער סעקרעטאַר פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע אין לאָנדאָן דר. לויטערבאַך האָט איבערגעזעצט אויף ענגליש און שפּעטער פון ענגליש איבערזעצט די תשובות אויף פויליש און דייטש. דער געשפּרעך איז געווען זעהר אַ לעבהאַפטער און האָט געדויערט איבער אַנדערהאַלבען שעה.

פון דער פוילישער פרעסע איז קיינער נישט געקומען. זעהט אויס, אַז זיי האָבען עס געהאַלטען פאַר איבריג.

די ערשטע פראַגע איז געווען:

— אין וואָס האָט זיך קאָנקרעט אויסגעדריקט ענגלאַנדס טעטיגקייט אויף צו רעאַליזירען דעם מאַנדאַט און צו שאַפען אַ יודישע נאַציאָנאַלע היים אין א"י?

— ענגלאַנד האָט געג. דידס געאַנטפערט האָט זיך בעמיהט וועגען אַן אינטערנאַציאָנאַלער אַנערקענונג פון א"י אַלס יודישע נאַציאָנאַלע היים און שפּעטער זיך בעמיהט, אַז דאָרט זאָל אַלץ גוט זיין. דאָס איינשטעלען אַ רוהיגען צושטאַנד אין א"י איז אַ וויכטיגע דערגרייכונג, דאָס האָט געבראַכט דערצו, אַז די אַנדערע מלוכות זענען נישט נאָר מסכים, נאָר אַפילו צופרידען מיט דער ענגלישער טאַקטיק אין א"י. הונדערטער יאָהרען פון דער טערקישער הערשאַפט האָבען געשאַפען אַן אַטמאָספער פון קאָרופּציע, רויבעריי א.אַ.וו. אַזוי אַז אָהן דער נייער ווירטשאַפט פון ענגלאַנד וואָלטען זיך די יודען נישט געקענט איינלעבען און ענטוויקלען. הגם די העצעס פון געוויסע גרופען האָבען נישט אויפגעהערט, זענען דאָך אַ חוץ די טרויעריגע געשעהענישען אין יפו נישט פאָרגעקומען קיין שום רוהע-שטערונגען פאַר דער גאַנצער צייט. די בריטישע רעגירונג האָט מיט איהר פּאָליטיק געשאַפען אַ צושטאַנד פון רוהע און צופרידענהייט אין דער בעפעלקערונג.

די יודישע קהלות זענען אויטאָנאָם אין זייערע רעליגיעזע ענינים. ס'הערשט אַ פולשטענדיגער שבת-רוהע, העברעאיש איז אָפיציעל גלייכבערעכטיגט מיט די אַנדערע שפּראַכען און אין די ערטער וואו ס'איז דאָ אַ יודישע מערהייט מוז העברעאיש דאָמינירען. דער געזעצגעבערישער ראַט, וואָס האָט פריהער עקזיסטירט, האָט געהאַט אַ גלייכע צאָהל פערטרעטער מצד די יודען, הגם זיי בילדען אַ מינדערהייט אין לאַנד. די באַאַמטע מוזען קענען העברעאיש. די מלוכה בירגערשאַפט ווערט לייכט ערטיילט די יודען, וואָס ווילען זי בעקומען. אינזש. רוטענבערג האָט בעקומען זיין קאָנצעסיע אויף עלעקטריפיצירען א"י אָהן אַ קאָנקורס און טראָץ די פּראָטעסטען, וואָס זענען געווען פון פערשידענע צדדים. נאָר ביי די אַלע בעדינגונגען איז געווען מעגליך, אַז די יודישע בעפעלקערונג אין א"י זאָל אויסוואַקסען פון 45 טויזענד אין 1919 ביז אויף 158 טויזענד אין 1926 י.

פאַר דער יודישער אַגענץ איז אַנערקענט געוואָרען דאָס רעכט פון אַ ספּעציעלען דירעקטען צוטריט צו דער בריטישער רעגירונג וואָס די אַנדערע גרופּען האָבען עס נישט. די א"י-רעגירונג האָט אויסגעטיילט אַ הלואה פון 35,000 פונט אויף צו לינדערען די אַרבייטסלאָזיגקייט אין תל-אביב, הגם דאָס געלד שטאַמט פון די אַלגעמיינע לאַנד-הכנסות, וועט עס פערווענדעט ווערען נאָר פאַר די יודישע אַרבייטער און יודישע אונטערנעהמונגען.

— ווי האַלט עס מיט די פרייע מלוכה-לענדערייען?

— די דאָזיגע פראַגע ווערט שלעכט פערשטאַנען, אין דער ברייטער עפענטליכקייט מיינט מען, אַז ס'איז דאָ פיל פרייער באָדען, וואָס טויג צום לאַנדווירטשאַפטליכען געברויך. בעת א"י איז געווען אין טערקישען בעזיץ איז דאָס בעסטע לאַנד אריבער אין בעזיץ פון יחידים און ס'איז ביז איצט נישט גענוי פעסטגעשטעלט געוואָרען, וואָס וועמען ס'געהערט. דאָס שאַפען אַ קאַטאַסטער האָט געפאָדערט מיטלען און ערשט לעצטענס איז די א"י רעגירונג צוגעטראָטען צו שאַפען דעם קאַטאַסטער.

ס'איז אָבער פאָראויסצוזעהען, אַז פיל אַזעלכע פרייע לענדערייען, וואָס טויגען פאַר לאַנדווירטשאַפט, איז נישט פאַרהאַנען. אגב האָט פּראָפ. ווייצמאַן איצט אין אַמעריקאַ דערצעהלט, אַז ס'איז דאָ אַ מעגליכקייט צו קויפען באָדען אויף צו בעזעצען 10 טויזענד יודישע פאַמיליעס, דאָס הענגט אָבער אָפּ פון די מיטלען, וואָס די ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע וועט האָבען. אין דער לאַנדווירטשאַפטליכער קאָלאָניזאַציע בילדען די קאָסטען פון באָדען דעם קלענסטען טייל. דער פרייז פון באָדען אין א"י איז נישט טייערער, ווי אין אַנדערע לענדער און דאָס איינאָרדנען אַ פאַמיליע קאָסט פיל ביליגער ווי אין אויסטראַליען.

די רעגירונגס-שטיצע פאַר'ן יודישען שול-וועזען איז געווען נישט פּראָפּאָרציאָנעל קליין און די רעגירונג האָט עס טאַקי איינגעזעהן.

— ווי איז אייער מיינונג וועגען רעוויזיאָניזם?

— פאַר זשאַבאָטינסקי'ן פּערזענליך האָב איך גרויס דרך-ארץ. אָבער זיין פּאָליטישער סיסטעם איז בילדליך גערעדט אַזוי, אַז אויב מיר האַלטען איצט ביים זייגער 9 און ווילען בקרוב האַלטען פאַר 12, וואָלט דער ציוניזם, געהענדיג אין זיין שיטה, געהאַלטען היינט ביי 3.

אין ענגלאַנד זענען אַלע דריי גרויסע פּאַרטייען אָפיציעל גינסטיג געשטימט צום ציוניזם. די קריטיק אין די צייטונגען דריגנט אַרויס נישט פון זייער אַנטי-ציוניסטישער אָדער אַנטיסעמיטישער שטעלונג. אַגב דאַרף בעמערקט ווערען, אַז אין לעצטען יאָהר איז די שטימונג נאָך מעהר פערבעסערט געוואָרען פאַר'ן ציוניזם, און די אָנגעזעהנסטע צייטונגען דרוקען פּראָ-ציוניסטישע מאמרים. אַזוי איז עס געווען אין די לעצטע פאַר חדשים אין „טיימס" און אין „מאַנטשעסטער גאַרדיען" וואָס האָט אָפּגעדרוקט 6 אַרטיקלען אין זין פון דער באַלפור-דעקלאַראַציע.

— ווי שטעהט די פראַגע מיט אַן אינטערנאַציאָנאַלער הלואה?

— יעדע הלואה איז אָנגעוויזען אויף דער זיכערונג, וואָס קען פאַר איהר געגעבען ווערען. זי ווערט ערנסט בעהאַנדעלט און איז נאָך אַ דיסקוסיאָנס-פראַגע. די בעראַטונג פון פינאַנסיסטען און פּאָליטיקער וואָס איז פאָרגעקומען מיט אַ חודש צוריק אונטער'ן פאָרזיץ פון סער הערבערט סאַמועל האָט איינשטימיג בעשלאָסען, אַז ס'איז נאָך נישט געקומען די צייט צו אַזאַ הלואה.

ווי איז אייער מיינונג וועגען דער פערברייטערונג פון דער יודישער אַגענץ?

— א"י איז געגעבען געוואָרען פאַר אַלע יודען, און נישט נאָר פאַר די ציוניסטען. ס'איז דעריבער פערשטענדליך די בעמיהונג צו צוציהען אויך נישט ציוניסטען. איבריגענס אין דער הינזיכט קען מען זיך פאָלשטענדיג פערלאָזען אויף פּראָפעסאָר ווייצמאַן.

— צי אינטערעסירט איהר זיך, ה' גענעראַל, מיט דער לאַגע פון די יודען אויסער א"י, בפרט מיט די יודען אין פּוילען?

— ציוניזם איז נישט בעגרענעצט אויף א"י און דאָס יודישע לעבען אין לאָדז אינטערעסירט מיך פונקט ווי דאָס יודישע לעבען אין תל-אביב.

דער גאַסט איילט זיך. ער דאַרף נאָך פאַרמיטאָג בעזוכען די ווידועווער מאַנופאַקטור און די העברעאישע גימנאַזיע און מיר פערענדיגען אונזער אינטערעסאַנטען, געמיטליכען געשפּרעך.

י. ה.

בעקאַנטמאַכונג.

כ'מאַך בעקאַנט די ג. קונדשאַפט, אַז צוליב די קאָנקורענץ האָב איך

בעדייטענד רעדוצירט די פרייזען!

און עמפעהל אין אַ גרויסען אויסוואַהל זעמטליכע אין- און אויסלענדישע

פּערפומעריע-אַרטיקלען

פון די בעדייטענדסטע פירמעס, ווי:

Cotti, Houbigan, Guerlain, Violett, Dralle און אַנדערע

די ג. קונדשאַפט ווערט געבעטען צו בעזוכען מיך און זיך איבערצייגען

בעמ.: פאַר רעעלע סחורה ווערט גאַראַנטירט!

אַנגראָסיסטען בעקומען ראַבאַט! מיט אַכטונג

Perfumerja: Drukier, Zawadzka 11.

פון אחד-העם'ס לעבען / זכרונות פון זיינעם אַנאָהענטען קרוב

דער אָנגעזעהענער ריגער אינדוסטריעלער דוד קאָפּעלאָוויטש, אַ נאָהענטער קרוב פון אחד-העם האָט זיך געטיילט מיט אַ מיטאַרבייטער פון „פריהמאָרגען" איבער פערשידענע מאָמענטען, וועלכע האָבען אַ שייכות צום לעבען פון גרויסען יודישען דענקער.

געבען האָמעל געפינט זיך אַ דאָטשע אָרט מיט'ן נאָמען „טשאָנקי". דאָרטען האָט יעדען זומער געלעבט ג. פעוונער, אַ מחותן פון אחד-העם און דער שווער פון מרדכי בן הלל הכהן. אין משך פון די יאָהרען 1901-1907 אין חודש יולי פלעגט אַלע זומער קומען אחד-העם אין „טשאָנקי" בעת ער פלעגט בעקומען זיין אורלויב ביי דער פירמע וויסאָצקי, ביי וועמען אחד-העם איז געווען אָנגעשטעלט אַלס רייזענדער קאָנטראָליאָר.

אחד-העם איז בטבע געווען אַ מענש אַן'אָפּגעזונדערטער, פיינד געהאַט געזעלשאַפט און געלעבט תמיד אין התבודדות. אַ זייטיגען מענשען איז כמעט געווען אונמעגליך צו קומען אין אַ נאָהענטער נגיעה מיט'ן העברעאיש-יודישען דענקער. אחד-העם האָט אין זיין פרייע צייט אויף דאָטשע פיל געאַרבייט. בעפרייט זיך פון דער אַרבייט פלעגט ער איינער אַליין אַרומשפּאַצירען אין וואַלד און פעלד. נאָכ'ן שפּאַציר פלעגט ער פערטראַכט אין זיינע מחשבות ביי זיך אין צימער שפּרייזען ביז שפּעט אין דער נאַכט. ער האָט זיך זעלטען געלעגט שלאָפען פאַר 3-4 אַ זייגער.

שוין אין יענע יאָהרען האָט אחד-העם געמאַכט אַ קרענקליכען איינדרוק, האָט עפּטער אונטערגעהוסט און זיך תמיד געקלאָגט אויף קאָפּ-ווייטאָג. אַז אחד-העם פלעגט זיך אַ פאַר וואָכען אָפּרוהען אויף דאַטשע, איז „טשאָנקי" פערוואַנדעלט געוואָרען אין אַ מין „מרכז רוחני" פון יודישע שרייבער. צו אחד-העם'ן האָבען אָנגעהויבען עולה רגל זיין יודישע שרייבער פון אַלע עקען און קאַנטען. אַהין אין „טשאָנקי" פלעגען קומען שמעון דובנאָוו, וו. זשאַבאָטינסקי, ש"איש הורוויטש, מ. אוסישקין, אַלטער דרויאַנער און אַנד.

אין זיין איינענער סביבה פלעגט דער גרויסער דענקער אַרויפנעמען די שלעכטער פון זיין נשמה און פלעגט ווערען גאָר אַן'אַנדער מענש. ער פלעגט רעדען, אַפילו אַמוזירען זיך און אַנדערע. דער שמועס האָט אָבער אַלעמאָל געהאַט אַ שייכות צום „מהות היהדות". נישט קוקענדיג אויף דעם וואָס אחד-העם איז געווען בטבע אַן'אָפּגעשלאָסענער מענש און האָט זיך געהאַלטען תמיד אָפּגעזונדערט, איז ער אָבער געווען אַ זעלטענער קינדערפריינד. אין דער געזעלשאַפט פון קינדער האָט די קאַלטקייט און אָפּגעצאָמטקייט פון דענקער ווי פערשוואונדען.

איך געדענק, דערצעהלט דוד קאָפּעלאָוויטש, — ווען איך בין נאָך אַ קליין קינד געווען און צוזאַמען מיט אַנדערע קינדער פערברענגען אין פערשידענע שפּילערייען, — מיר פלעגען זיך בעזונדערס אַמוזירען מיט אַ מין רעטעניש, וואָס איז בעשטאַנען אין דעם, וואָס לויט געוויסע געשטעלטע פראַגען האָט מען געדאַרפט טרעפען דעם נאָמען פון אַ געוויסען פערזענליכקייט, פלעגט תמיד אין די דאָזיגע פראַגע און ענטפערס אָנטייל נעמען אחד-העם. ער פלעגט געבען ענטפערס אויף די געפרעגטע רעטענישען און פלעגט אַליין צוזאַמענשטעלען פראַגעס, וועלכע ער האָט אונז קינדער, תמיד פאָרגעלעגט.

די מאַטעריעלע לאַגע פון אחד-העם איז געווען אַ גאַנץ תקיף'ע. נאָכדעם, ווי ער האָט אויפגעהערט צו דינען ביי וויסאָצקי'ן, פלעגט ער בעקומען אַ פּענסיע פון 100 פונט אַ חודש.

דער גרויסער דענקער אָבער האָט דורכגעלעבט אַ גרויסע טראַגעדיע כל ימיו, וועלכע האָט איהם פערביטערט זיין גאַנץ לעבען. זיין טאָכטער ראָזאַ האָט זיך פערליבט אין דעם רוסישען שרייבער מ. אסאָגין, און מיט איהם חתונה געהאַט. אין משך פון צעהנדליגער יאָהרען האָט אחד-העם מיט זיין טאָכטער זיך נישט געטראָפען, — ער האָט זיך פון איהר אָפּגעזאָגט. נאָר פאַר-אַ-יאָהרען ווען אחד-העם איז געווען מסוכן קראַנק און ווען די גאַנצע פאַמיליע האָט נעפאָדערט פון דעם חולה, געבעטען זיך ביי איהם רחמים, ער זאָל צולאָזען צו זיך זיין פערשטויסענע טאָכטער, ערשט דעמאָלט איז ער נישט בייגעשטאַנען אַקעגען די בקשות פון זיינע בני-בית און צוגעלאָזען צו זיך זיין אָפּטרינניגע טאָכטער. די זעלבע טראַגעדיע האָט אויך דורכגעלעבט אחד-העם'ס פריינד, דער גרויסער יודישער היסטאָריקער שמעון דובנאָוו, וועמעס טאָכטער עס האָט חתונה געהאַט מיט אַ רוסישען בעקער. דאָס איז געווען אין די רוסישע רעוואָלוציע-יאָהרען און אונטער'ן רויש און שכרות פון די פרייהייטס-טעג, האָט די טאָכטער פון דובנאָוו געמאַכט דעם דאָזיגען שריט. די אייגענע טראַגעדיע האָט אויך איבערגעלעבט אחד-העם'ס מחותן, מרדכי בן הלל הכהן, וועמעס טאָכטער דינה האָט זיך פערליבט אין אַ פראַנצויז און מיט איהם חתונה געהאַט. לסוף אָבער האָט דער פראַנצויז אָנגענומען דעם יודישען גלויבען, זיך געלאָזט יודישען און געוואָרען אַ יוד כדת משה וישראל. אָט די טראַגעדיע פון דריי יודישע גדולים, האָט די דריי יודישע גייסטער פעראייניגט אין אַ זעלטענער פריינדשאַפט.

אחד-העם'ס פרוי שטאַמט פון דער חסידישער רבי'אישער דינאַסטיע שניי-אורסאָן. מיט זיין פרוי האָט אחד-העם געהאַט דריי קינדער: 2 טעכטער און אַ בן-יחיד מיט'ן נאָמען שמעון. זיין זוהן, אַ העכסט געבילדעטער מענש, מיט גרויסע פעהיגקייטען איז געווען גענעראַל-סעקרעטאַר פון ירושלימער אוניווערזיטעט. די לעצטע יאָהרען האָט אחד-העם געלעבט אין זיין אייגען הויז, וועלכעס עס האָט פאַר איהם אויסגעבויט די שטאָט תל-אביב מיט זיין פרוי און זיין שוועסטער, אַן'אַרצטין, וועלכע פּראַקטיקירט אין תל-אביב.

אין ארץ ישראל האָט מען דעם גרויסען יודישען דענקער ממש פערגעטערט. עס איז שווער צו דערמאָנען נאָך אַ פערזענליכקייט, וועלכע זאָל געניסען אַזאַ מין יראת הכבוד פון עולם, ווי אחד העם האָט עס גענאָסען. ווען פאַר-אַ-יאָהרען זענען געקומען אין ארץ-ישראל אויף אַן'עקסקורסיע לערער פון מצרים בראש מיט זייער בילדונגס-מיניסטער און ווען מען האָט פאַר זיי איינגעאָרדנעט אַ „אויסשטעלונג" אין תל-אביב אַ באַנקעט, האָט זיך פלוצים צופעליג דאָרטען בעוויזען אחד-העם. דער עולם האָט זיך פערגעסען, אַז ער האָט זיך אייגענטליך צוזאַמענגעקליבען צו עהרען די געסט פון מצרים און אַריבערגעטראָגען דעם קבלת פנים לכבוד אחד-העם. יעדע דערשיינונג פון גרויסען דיכטער ערגיץ וואו אין דער עפענטליכקייט איז געווען פאַר'ן עולם אַ געשעהעניש און נישט קוקענדיג אויפ'ן שוואַכען געזונד פון דענקער, וועלכער האָט געדאַרפט האָבען רוהע, האָט זיך אָבער דער פאָלקס-עקסטאַז נישט געקענט איינהאַלטען און אויסברעכען אין אַ בעגייסטערטער התלהבות לכבוד דעם גרויסען יודישען איש-הרוח — אחד-העם.

Dr. med. I. WAJNBERG
Cegielniana 47 tel. 26-02
ווענערישע, קרענקהייטען, מעגע, לונגען און האַרץ קראַנקהייטען בעשטראַלונגען סון קונסטליכע בערג-זון.
נעמט אָן פון 3—5 נאָכמיטאָג.

Dr. med. H. LUBICZ
צעגעלניאַנאַ 43, טעל. 41-32.
ספּעציאַליסט פאַר הויט, ווענערישע און מענער-שוואַכע קראַנקהייטען
הײלונג מיט קוואַרץ-לאַמפּען (האָר-אויספאַל)
נעמט אָן פון 8—10 און פון 5—8 אָוונט

לאָדז, 7 יאַנואַר 1927

ניַיער פֿאָלקסבלאַט

לאָדז, 7 יאַנואַר 1927

רחמנות

געדאַנקען און שטימונגען פֿון

ש. י. סטופּניצקי

עס איז אַן אַלטע מחלוקת, צי דער מענטש איז פֿון נאַטור גוט אָדער שלעכט, צי ער איז אַן אַכזר אָדער אַ בעל רחמים. אין דער פֿראַגע זענען מחולק די פּעסימיסטען מיט די אָפּטימיסטען. די איינע זאָגען, אַז בטבע איז דער מענטש פֿאַר'ן צווייטען אַ וואָלף, וואָס איז גרייט איהם צו צורייסען. די אַנדערע האַלטען, אַז בטבע איז דער מענטש פֿאַר'ן צווייטען אַ גאָט, וואָס איז גרייט צו פֿאַלען פֿאַר איהם אויף די קניה און זיך מקריב זיין פֿון זיינעטוועגען.

דער חילוק געהט, נאַטירליך, נאָך ווייטער און בעריהרט דאָס סאָציאַל פּאָליטישע לעבען. אויב דער מענטש איז בטבע אַ וואָלף, אַ ווילדע חיה, וואָס איז גרייט זיך צו וואַרפֿען אויפ'ן צווייטען, מוז מען איהם אַריינזעצען אין אַן אייזערנער שטייג, מען מוז איהם אַרומצוימען מיט שטעכעדיגע דראָט, מען מוז איהם האַלטען אין דער מורא, און אויף דעם איז דאָ די מלוכה מיט איהר גאַנצען קלאַפּערגעצייג. אויב דער מענטש איז בטבע אַן אומשולדיגע שעפּסעלע, אַ גאָט, וואָס לעבט נאָר, כדי גוטס צו טון דעם צווייטען, זענען די אַלע חוקים און משפּטים איבעריג, און ניט בלויז איבעריג זענען זיי, זיי ברענגען מאַקע שעדליך, דאָס זענען די קינדער פֿון שטן. וואָס הייסט „קולטור", וועלכע האָבען די מענשען אַראָפּגעפֿיהרט פֿון וועג, איהם פֿאַרפּלאָנטערט אין אַ נעץ פֿון עטיקעטען, חוקים ומשפּטים, וועלכע דער ערשטער מענטש, דער אדם הקדמון, וואָס איז נאָך ניט געווען בעלעבט פֿון דער קולטור, האָט ניט געוואוסט און האָט זיי געדאַרפֿט אויף כפּרות.

פֿאַר די ערשטע איז די מלוכה מיט אַלע איהרע איינריכטונגען, ניט בלויז אַ נויטווענדיגקייט, נאָר אַן עלעמענט פֿון פּראָגרעס, זי פֿיהרט דעם פּרא אדם אַרויס אין דער פֿרייער וועלט, גיט די מעגליכקייט מענשען זאָלען מיט איהם פֿערקעהרען און ניט מורא האָבען פֿאַר זיינע שאַרפֿע ציין. פֿאַר די צווייטע איז די מלוכה מיט אַלע איהרע איינריכטונגען ניט בלויז אַן איבעריגע זאַך, נאָר זי איז אויך שעדליך. דער חילוק צווישען די ביידע איז דער מקור, פֿון וואַנען עס ציהען זייער מאָראַלישע חיונה כמעט אַלע פּאָליטיש-סאָציאַלע סיסטעמען. דאָ איז דער שיידעוועג צווישען קאָנסערוואַטיזם און ליבעראַליזם, אַזוי גוט ווי צווישען סאָציאַליזם און צווישען אַנאַרכיזם.

ווי איז דער יודישער קוק אויף דעם ענין? מיר ווילען זאָגן, נאַטירליך, דאָ ניט אַריינלאָזען אין קיין ווייטע חקירות צי איז דאָס יודענטום אָפּטימיסטיש אָדער פּעסימיסטיש, אַ שאלה, וואָס איז שוין אַזוי פֿיל מאָל געוואָרען געדראָשען. בלייבענדיג אין שמאָלען ראַהמען פֿון אונזער טעמע, שיינט, אַז דאָס יודענטום איז מסכים מיט דעם ערשטען שטאַנדפּונקט. כי יצר לב האדם רע מנעוריו, דער מענטש איז פֿון נאַטור שלעכט, און אויב מען האָט איין דור פֿאַרניכטעט דורכ'ן מבול, ווערט דער צווייטער דאָך ניט בעסער. בנוגע דעם סאָציאַל-פּאָליטישען לעבען איז ווידער געוואָרען געזאָגט אין אַ שפּעטערע צייט, וואָהרשיינליך אויף גרונד פֿון די געמאַכטע ערפֿאַהרונג. אלמלא מוראה, ווען ניט די מורא פֿאַר דער מלכות, וואָלט איינער דעם צווייטען אויפֿגעגעסען לעבעדיגערהייט, אַ שטאַנדפּונקט, וואָס דערמאָנט זעהר שטאַרק דעם „האָמאָ האָמיני לופּוס" — דער מענש איז פֿאַר'ן מענשען אַ וואָלף, פֿון וועלכען מיר האָבען פֿריהער גערעדט.

די שפּעטערע יודישע פֿילאָזאָפֿיע איז געגאַנגען ווייטער אין דער אייגענער ריכטונג.

אויף דער פֿראַגע, פֿון וואַנען נעהמט זיך ביים מענשען די מאָראַל? אויף וואָס פֿאַר אַ יסוד פֿאָדערען מיר פֿון מענשען, ער זאָל טון גוטס און פֿאַרמיידען דאָס שלעכטע? אָדער נאָך דייטליכער אויסגעדריקט, פֿון וואַנען ווייסען מיר וואָס עס איז גוטס און וואָס שלעכטס? אויף דער פֿראַגע האָט די יודישע פֿילאָזאָפֿיע ניט געענטפֿערט מיט אַן אַנאַליז פֿון דער מענשליכער טבע, זי האָט זיך ניט אַריינגעלאָזען אין אַ ווייטע חקירה ודרישה איבער די אימאַנענטע מענשליכע כוחות, זי האָט דעם מקור פֿון מוסר געזוכט און געפֿונען אין אַ טראַנסצענדענטאַלער, אין אַן איבערנאַטירליכער קראַפֿט, וואָס האָט געלערענט דעם מענשען צו אונטערשיידען צווישען גוטס און שלעכטס. הגיד לך אדם מה טוב, עס איז דעם מענשען געוואָרען געזאָגט, וואָס עס איז גוטס, אַליין האָט ער עס ניט געוואוסט.

די מאָדערנע פֿילאָזאָפֿיע איז געגאַנגען אויף אַן אַנדער וועג. זי האָט ניט געפֿרעגט נאָך דעם מקור פֿון אונזער בעוואוסטזיין, זי האָט זיך בענוגענט מיט פֿעסטשטעלען דעם פֿאַקט, דאָס אין מענשען איז פֿאַרהאַן אַזאַ בעוואוסטזיין. „דאָס מאָראַלישע געפֿיהל אין מיר, און דער געשטערנטער הימעל איבער מיר, זענען דאָס גרויסע רעטעניש, פֿאַר וועלכע איך מוז מיך בויגען — זאָגט קאַנט.

אַנדערש האָט דעם ענין פֿאַרשטאַנען דער פֿילאָזאָף פֿון פּעסימיזם שאָפּענהויער. ער מיינט, אַז דער מקור פֿון מענשליכער מאָראַל איז די מידה פֿון רחמנות, וואָס איז איינגעפֿלאַנצט אין אונז. און רחמנות האָבען מיר ניט מיט'ן צווייטען, זאָגט, אין דעם גלויבט דער פּעסימיסט ניט: מיר האָבען רחמנות מיט זיך אַליין. אין יעדען ליידענדען, זעהען מיר זיך. מיר פֿיהלען ניט מיט דעם צווייטען, נאָר זיך. ווייל אין דער טיפֿעניש פֿון אונזער נשמה זאָגט אונז אַ שטים, אַז די ענוים, צרות, פּורעניות, וואָס מיר זעהען פֿאַר אונז, זענען דער גורל פֿון מענשען אויף דער וועלט, אַז לעבען הייסט ליידען. מיר בעדויערן דערום ניט אַזוי פֿיל די פּערזאָן, אויף וועלכער עס איז אויסגעגאָסען געוואָרען צאָרן, נאָר מיר בעדויערן אין דער פּערזאָן דעם גאַנצען מין האנושי, די מענשהייט בכלל, וואָס איז געבוירען אונטער אַ פֿינסטערען שטערן.

דאָס רחמנות געפֿיהל איז אין עצם אַ פֿערטיפֿונג אין דעם גרויסען סוד פֿון לייד, צער און ענוים, וואָס פֿילט אָן די וועלט, אַ שני-בשני מיט דער ליבע, וועלכע איז אויך אַ מין רחמנות מיט דעם געליבטען בעשעפֿעניש, וועלכע איז, ווי עס דאַכט זיך, ניט אויפ'ן ריכטיגען אָרט, ליידט, ווערט פֿערשוואַרצט, ניט פֿערשטאַנען, מען וואָלט וועלען איהר ראַטעווען, אַרויספֿיהרען פֿון זומפּ, אין וועלכען זי טרינקט זיך, איהר טרייסטען און דערהויבען. דאָס רחמנות, ווי די ליבע אַלס מיסטעריען, אַלס דער גרויסער סוד פֿון דער מענשליכער נשמה, צעהען אונז און צווינגען אַריינצוקוקען אין דעם אָפּגרונד פֿון לעבען, און קוים האָבען מיר נאָר אַריינגעבליקט, ווערען מיר שוין ניט פּטור פֿון זיי. זיי צווינגען אונז אַלץ ווייטער און ווייטער צו געהן, מיר האָבען דערפֿון יסורים, אָבער די יסורים זענען אונז ליב, און מיר קענען אונז פֿון זיי ניט בעפֿרייען, אָדער ריכטיגער געזאָגט, מיר ווילען זיך ניט בעפֿרייען.

אויף יודען איז אַמאָל געזאָגט געוואָרען, אַז איינע פֿון זייערע נאַציאָנאַלע סימנים איז די מדה פֿון רחמנות. פֿון וואַנען דאָס געפֿיהל האָט זיך גענומען, איז אין דעם פֿאַל ניט וויכטיג, מיר קענען בלייבען ביי דער אויפֿפֿאַסונג, אַז דאָס איז ניט קיין אורשפּרינגליכער, אימאַנענטער געפֿיהל, נאָר אַ טראַנסצענדענטאַלער, וואָס איז בעקומען דורך אַ טויזענד יאָהריגער ערציהונג און טראַדיציע. און די מידה האָט זיך בעמווט צנטוויקלען מאַקע אויפ'ן גרונד פֿון דעם בודיסמישען „דאָס בינסט דו!" די ליידען, צרות, רדיפֿות און בזיונות, וואָס דער יוד האָט געהאַט אויסצושטיין, זענען על פּי רוב ניט געווען קיין צרות פֿון פּרט נאָר מן הכלל. און ווען אויף יודען פֿון אַ געוויסער געגענד אָדער אַ קהילה, איז געקומען אַן אומגליק, האָבען אַלע אַנדערע געפֿיהלט, אַז דאָס איז אויך זייער אומגליק, אַז נאָר צופֿעליג האָט די קויל געטראָפֿען אין שכנ'ישען הויז, און אַז די צווייטע וועט געוויס זיי טרעפֿען. דער לאָזונג „כל ישראל ערבים זה בזה" איז אַ פּראָדוקט פֿון ערפֿאַהרונג און קיין געבאָט פֿון קאַלטען שכל.

יודישע שרייבער האָבען בעקומען אַ תיקון

צום ערשיינען פֿון ז. רייזענ'ס לעקסיקאָן פֿון דער יודישער ליטעראַטור, רעסע און פֿילאָלאָגיע

ווילנע, דאָס וויגעלע פֿון אַלטען יודענטום, איז אויך געוואָרען דאָס וויגעלע פֿון דעם נייעם יודענטום. פֿון ווילנע איז אַרויס די נייע יודישע שול, אין ווילנע איז יודיש די שפּראַך פֿון די מאַסען און פֿון דער אינטעליגענץ, אין ווילנע האָט מען פּיעטעט פֿאַר דעם יודישען וואָרט, יודישער שפּראַך. אין ווילנע לייענט מען אַ יודיש בוך. צו ווילנע ציהען אויך אַזעלכע מענשען, פֿאַר וועלכע די מאָדערנע יודישע קולטור איז זייער לעבענסציל. אין ווילנע האָבען זיי די נויטיגע סביבה און אין דער אמת'ן זענען דאָס אין גרעסטען טייל די מענשען, וואָס האָבען געשטויסען ווילנע צו ווערען דער צענטער פֿון דער נייעסטער יודישער קולטור. זיי זענען אָבער ניט קיין ווילנער.

צו אַזעלכע מענשען געהערט דער רעדאַקטאָר פֿון „ווילנער טאָג" זלמן רייזען.

ווען ער איז געקומען קיין ווילנע מיט אַנדערהאַלבען צעהנדליג יאָהר צוריק האָט די יודישע אינטעליגענץ גערעדט ווי אומעטום — רוסיש. עס איז געווען נאָר איין פּרוב צו שאַפֿען אַ אינטעגראַלע יודישע שול (די אָוונט-שול). אָבער ערנסט וועגען דורכפֿיהרען אין לעבען די פֿאָלקס שול אויף יודיש האָט די אינטעליגענץ ניט געטראַכט.

און אָט קומט רייזען און הויבט אָן שאַרף אַטאַקירען די יודישע אינטעליגענץ פֿאַר די אַסימילאַטאָרישע, אָפֿט אפשר אומבעוואוסטזיניגע טענדענצען. קודם כל די שפּראַך. ז. רייזען האָט וואו נאָר ער האָט געקענט און ניט געקענט געשריען, ממש געוואָלדעוועט „יודיש". ער איז געוואָרען דער פֿאַנאַטיקער פֿון יודיש. לכתחילה האָט מען איהם אויפֿגענומען ווי בכלל מען נעהמט אויף אַלע פֿאַנאַטיקער. „משוגע", „בלינד", „קורצזיכטיג", „נאַריש" אָבער די געשיכטע לערנט אונז, אַז יעדער בעוועגונג דרינגט אַריין אין לעבען אַ דאַנק פֿאַנאַטיקער, בלינדע פֿאַנאַטיקער. דער יונגערמאַן האָט ניט געלאָזט די הער, ער האָט געהאַמערט „יודיש", „יודיש" מען האָט זיך אָנגעהויבען צו צוהערען, מען האָט אָנגעהויבען צו פֿיהלען, אַז אין די רייד פֿון דעם פֿאַנאַטיקער איז דאָ עפּעס אַ אינערליכער לאָגישער אמת און ביסלעכווייז איז יודיש געוואָרען אין ווילנע אַן אַקסיאָמע. מען האָט דערפֿיהלט, אַז אָהן יודיש זענען מיר פּאָליטיש, מאָראַליש און אפֿילו גייסטיג אַלס פֿאָלק פֿערלוירען, איבערהויפּט דאָ וואו עס קעמפֿען פֿאַר העגעמאָניע 3—4 נאַציאָנאַליטעטען, וועלכע ווילען אָנבינדען מיט געוואַלד זייער שפּראַך און קולטור.

ז. רייזענס „ווילנער טאָג" איז געוואָרען דער פּראָפּאַגאַנדיסט פֿון יודיש און יודישע קולטור.

רייזען האָט זיך אָבער ניט בעגנוגענט מיט דער צייטונג.

ער האָט בעשלאָסען צו שאַפֿען אַ מאָנומענט פֿאַר אַלע די, וואָס האָבען געשריבען אין יודיש, געשריבען ווען עס איז און וואו עס איז. מיט אַ יאָהר 15 צוריק איז אַרויס זיין לעקסיקאָן פֿאַר יודישער ליטעראַטור און פּרעסע. אַ קליין בוך מיט ביאָגראַפֿיעס פֿון יודישע שרייבער. דאָס בוך איז געווען ניט פֿולקאָם.

און רייזען האָט בעשלאָסען איהם איינגאַנצען איבערצואַרבייטען, האָבענדיג אין זינען, אַז „די יודישע ליטעראַטור, פּרעסע, פֿילאָלאָגיע האָבען זינט דאַן זיך אַזוי ענטוויקעלט און צעוואַקסען, אַז עס איז געוואָרען ממש אַ נויטווענדיגקייט אין אַ נייער רעגיסטראַציע פֿון אונזער גאַנצען האָב-און-גוטס אויפ'ן געביט פֿון יודיש".

ווי רייזען שרייבט אין דער הקדמה, אַז ער האָט פֿערגאַנדערגעשיקט אין 5000 עקזעמפּלאַרען אַנקעטעס צו שריפֿטשטעלער, זשורנאַליסטען מיט פֿראַגען, וואָס זענען נויטיג פֿאַר אַ ביאָ-ביבליאָגראַפֿישע אויסגאַבע. ער האָט בעקומען תשובות, אָבער ווייט ניט פֿון אַלע אַרבייטער אויפ'ן געביט פֿון דער יודישער פּרעסע. און דאָס האָט נאַטירליך פֿערשוועכט זיין פֿעראַנטוואָרטליכע אַרבייט.

עס האָט זיך בעקומען אַ פּראַכטפֿול אַרויסגעגעבענער באַנד (1. ב. פֿון א ביז י) מיט פּאָרטרעטען. עס זענען אַריין כמעט אַלע טוער פֿון יודישען וואָרט פֿון דער גאַנצער וועלט.

פֿערשטעהט זיך, אַז אַזאַ אַרבייט מוז האָבען ווי געזאָגט פֿעהלער, פֿאַר איין מענש איז עס גאָרניט צו בעהויפּטען. אַ וואָלטען געדאַרפֿט אַרבייטען גאַנצע קאָלעגיעס. דער מאַטעריאַל איז ניט טעמאַטיש פֿערטיילט. ביי אַ גרויסע צאָהל שרייבער פֿעהלען נויטיגע דאַטען, עס זענען בעגעבען די קורצסטע כאַראַקטעריסטיקעס פֿון זייער אַרט שאַפֿונג, מאַניערן, מעטאָדען און אַז. וו. מען קען אָנווייזען, אַז דאָס איז אַ מעלה, כדי דער מחבר זאָל ניט אַריינטראָגען זיין סוביעקטיוויזם, אָבער דער לעזער האָט די מעגליכקייט אין פֿיל פֿאַלען אַליין צו קאָנטראָלירען די כאַראַקטעריסטיקעס און אויב אַפֿילו ניט — קען יעדער אָביעקטיווע כאַראַקטעריסטיק (און אַזאַ אָביעקטיווקייט פֿערמאָגט דאָך אַנ'אויטאָר פֿון אַזאַ בוך) דינען דעם לעזער אַלס וועגווייזער.

עס פֿעהלען אויך פֿיל שרייבער (אין דעם איז זיך מודה דער מחבר אַליין און זאָגט צו זיי געבען אין סופּלעמענט (הוספה) שפּעטער.

ניט אין גאַנצען פֿולשטענדיג איז די ביבליאָגראַפֿיע.

אָבער נאָך אַלעמען האָט ז. רייזען דער ערשטער געשאַפֿען אַנ'ענציקלאָפּעדיע פֿון יודיש-שרייבער. ער האָט אויסגענוצט אַלע קוועלען, וועלכע זענען געווען אין זיין רשות (און מיר ווייסען דאָך, וואָס הייסט איצט בעקומען קוועלען פֿאַר וויסענשאַפֿטליכע אַרבייט, ווען דער יודישער צענטער פֿון געוועזענעם רוסלאַנד איז אַזוי צושטערט). ער האָט געגעבען דעם מאַקסימום. וואָס אַ יחיד קען געבען ביי די בעגעבענע בעדינגונגען. ער האָט צונויפֿגעזאַמעלט מאַרבע כנפֿות הארץ דעם צוזייטען און צושפּרייטען, ווי דאָס גאַנצע יודישע פֿאָלק, יודישען שרייבער. דער לעקסיקאָן (ריכטיגער ביאָגראַפֿישע ענציקלאָפּעדיע) גיט אַ בראַנדיגען בילד פֿון שאַפֿונג אויף יודיש, פֿון דער יודישער ליטעראַטור און זשורנאַליסטיק, וועלכע פֿערנעהמט די לעצטע יאָהרען אַ מכובדיגען אָרט אַפֿילו צווישען די אייראָפּעאישע ליטעראַטורען.

ז. רייזען האָט אויפֿגעשטעלט אַ גאָלדענעם הירב אויף דער יודישער ליטעראַטור און אויף יודישע שרייבער און אויף דעם בעשטעהט די גרויסע ליטעראַטור-היסטאָרישע עובדא פֿון זיין לעקסיקאָן.

ה. אַבראַמאָוויטש.

אַ קראַנץ פּערל / פֿון תלמוד און מדרש

ר' עקיבאַ'ן האָט מען געוואָלט מאַכען פֿאַר אַ פּרנס, האָט ער געזאָגט, אַז ער מוז זיך מיישב זיין מיט זיין בני-בית, ווען ער איז געקומען צו זיך אַ היים האָט ער געזאָגט:

— איך וועל מיך אונטערנעהמען צו זיין אַ פּרנס, נאָר בתנאי, איך זאָל שטענדיג מבוזה ווערען.. (שקלים ח)

ר' עקיבא איז געווען פּאַסטוך ביי כלבא-שבוע'ן, און כלבא-שבוע האָט געהאַט אַ טאָכטער, האָט זי געהייסען רחל, האָט אָט די רחל איינגעזעהן, אַז דער פּאַסטוך, וואָס דינט ביי איהר טאַטען, איז זעהר אַ פֿיינער מענש און האָט אַ סך מעלות, האָט זי איהם געפֿרעגט: צי וועט ער מסכים זיין צו פֿאָהרען לערנען אין אַ בית-המדרש, אויב זי וועט מיט איהם חתונה האָבען?

— יאָ — האָט ער געענטפֿערט.

און זיי האָבען ביידע שטילערהייד חתונה געהאַט.

ווען כלבא שבוע האָט זיך דערוואוסט, אַז זיין טאָכטער האָט חתונה געהאַט מיט'ן פּאַסטוך, איז ער אַריין אין אַ שטאַרקען כעס; ער האָט זיין טאָכטער אַרויסגעטריבען פֿון שטוב און האָט איהר מעביר נחלה געווען, זי זאָל קיין מאָל קיין הנאה ניט האָבען פֿון זיין פֿערמעגען.

האָט זיך זיי מאַטעריעליש זייער שלעכט געלעבט. אזוי ווינטער האָבען זיי געמוזט שלאָפֿען אין אַ שטרוי שייער.

איין מאָל, ווען זיי זענען געשלאָפֿען אינ'ם שייער, האָט צו זיי אָנגעקלאַפּט אַן אָרימאַן און האָט ביי זיי געבעטען אַ ביסעל שטרוי פֿאַר זיין ווייב, וואָס האָט געבוירען אַ קינד און האָט ניט אויף וואָס צו ליגען.

— זעהסטו — האָט זיך צו איהר ר' עקיבא אָנגערופֿען — עס זענען דאָ מענשען וואָס האָבען נאָך ווייניגער פֿאַר אונז, אַפֿילו קיין שטרוי אויף וואָס צו ליגען האָבען זיי אויך ניט.

איז ר' עקיבא אַוועקגעפֿאָהרען לערנען אין בית המדרש ביי ר' אליעזר און ר' יהושע'ן אויף 12 יאָהר. ער איז געוואָרען אַ גרויסער למדן און איז געקומען אַ היים אין בעגלייטונג פֿון צוועלף טויזענד תלמידים. —

איין מאָל האָט ר' עקיבא אונטערגעהערט ווי עפּעס אַ שלעכטער מענש האָט גערעדט צו זיין פֿרוי און האָט איהר געזאָגט: אַהאַ, דו זעהסט וואָס פֿאַר אַ שעהנעם מאַן דו האָסט, ער איז פֿון דיר אַוועקגעפֿאָהרען און האָט דיך אויף צוועלף יאָהר איבערגעלאָזט אַ לעבעדיגע אלמנה.

— וואָס רעדסטו! — האָט זי איהם געענטפֿערט — ער איז דאָך עהם געפֿאָהרען לערנען, עפּעס אַ קליינגיקייט צו זאָגען לערנען.. פֿון מיינעטוועגען קען ער פֿאָהרען נאָך אויף 12 יאָהר.

האָט ר' עקיבא זיך געטראַכט: ווי באַלד זי גיט מיר רשות דערצו, וועל איך מאַקע אַזוי טון. און ער איז אַוועקגעפֿאָהרען אויף פֿרישע צוועלף יאָהר. און איז געקומען צוריק אין בעגלייטונג פֿון 24 טויזענד תלמידים.

ווען ער האָט בעדאַרפֿט אָנקומען איז אַרויסגעגאַנגען די גאַנצע שטאָדט איהם מקבל פּנים זיין און זיין ווייב איז אויך מיטגעגאַנגען. האָבען איהר די שכנות'עס איהרע, געוואָלט לייען שעהנע קליידער זיך אָנצוטון. האָט זי ניט גענומען. מיין מאַן — האָט זי געזאָגט — קען מיך שוין, ער ווייסט, ווער איך בין אָדער, ווי זאָגט דאָס דער פּסוק, „יודע צדיק נפש בהמתו".

ווען זיי האָבען זיך צוזאַמענגעטראָפֿען איז זי געפֿאַלען פֿאַר איהם צו דער ערד און האָט געקושט זיינע פֿיס, האָבען די תלמידים איהר אָבגעשטויסען.

— ריהרט איהר ניט! האָט זיך ר' עקיבא צו זיינע תלמידים אָנגערופֿען, ווייל דאָס וואָס איך קען און איהר קענט, איז דאָס אַלץ איהר צו פֿערדאַנקען...

כלבא שבוע האָט דערהערט, אַז אין שטאָדט איז בעקומען אַ גרויסער מענש, איז ער געגאַנגען צו איהם בעטען ער זאָל איהם מתיר זיין דעם נדר, וואָס ער האָט זיך געטון געגען זיין טאָכטער און ער זאָל איהר קענען אַביסעל מהנה זיין פֿון זיין גרויס פֿערמעגען.

האָט איהם ר' עקיבא געפֿרעגט: ווען דו וואָלסט פֿריהער געוואוסט, אַז דיין טאָכטערס מאַן וועט ווערען אַ גרויסער מענש וואָלסטו אויך אַזוי געטון?

— ווען איך וואָלט געוואוסט — האָט כלבא-שבוע געענטפֿערט — אַז איהר מאַן וועט כאָטש עטוואָס קענען לערנען, וואָלט איך איהר שוין גוט בעהאַנדעלט.

— איך בין דאָס איהר מאַן — האָט זיך ר' עקיבא אָנגערופֿען. —

איז כלבא-שבוע געפֿאַלען פֿאַר איהם צו דער ערד, האָט איהם געקושט די פֿיס און האָט איהם אָבגעגעבען אַ העלפֿט פֿון זיין פֿערמעגען. (כתובות ס"ב).

געזאַמעלט דורך א. שלעזינגער

אין זיד-אמעריקא

דאָס היינטיגע לעבען אין די דרום-אמעריקאנישע לענדער

פון ל. מלאך

עמיך, וואָס זיין נאָמען איז ניט פערצייכענט אין די פערגליוערטע ביכער פון דער היסטאָריע, האָט אַמאָל יענעם גרויסען און זון-באַלד געטונקענעם שטח, וואָס ליגט אין דער נידער פון דרום-זייט אין בראַזיליען אָנגערופען פאָרטאַ-אַלעגרא, וואָס איז דער טייטש: פרעהליכער פאָרט.

ווען איך וואָלט געלעבט מיט אַ סך הונדערטער יאָהרען צוריק און די זכיה געהאַט צו שטעלען דעם ערשטען טריט אויף יענעם שטיק לאַנד, וואָס האָט נאָך קיין קיילעכדיגע פינטעלע, צו וועלכען עס ציהען זיך רויטע און שוואַרצע שנירעלעך, אויף דער מאַפּע ניט געהאַט, וואָלט איך עס אָנגערופען ניט „פרעהליכער פאָרט", נאָר — פרעהליך לאַנד.

פאָרטאַ אַלעגרא איז די שטאָט פון פרייד, פון אינדערפריה ביז נאָכאַמאָל אינדערפריה. נאָכ'ן פאַר'ן זון-אויפגאַנג כאַפּט זיך שוין אויף דער טאָג, ווי אַן אויסגעשלאָפען קינד, עפענט אויף די בלויע אויגעלעך, און אַ שמייכעלדיג שטראַלכעלע שטעלט זיך אויף די אויסגערוהטע ראָזע בעקעלעך... אַזוי שטעלט זיך די ראָזע פרייד אויף די טיף-בלויע הימלען, וואָס הילען איין, ווי מיט אַ דורכזיכטיגער גאַזע, די גאַסען און די פלעצער פון דער שטאָט.

און דאָרט, וואו ס'איז דאָ פרייד, איז דאָ שמייכעל, איז דאָ הומאָר און גוט-מוטיגקייט. בכלל איז דער בראַזיליאַנער גוטמוטיג און צופרידען. פאָרטאַ אַלעגראַ האָט ניט איבעריג צו טון מיט דער בראַזיליאַנער קולטור און טראַדיציע אין אַלגעמיין. גיכער זעהט עס אויס ווי אַ גאַנץ באַזונדערע מלוכה, אָדער ווי אַ קליין לאַנד. אָבער פאָרטאַ אַלעגראַ שמייכעלט, — שמייכעלט די שטאָט מיט די ווייסע רייהען בנינים, מיט די רונדיגע קופּאָלען און טורעמס; עס לאַכען געלאָסען די גלאָט גלאַנציגע מאָזאַאיק טראָטואַרען, אויף וועלכע עס שאַרען זיך גליטשענדיג די דינע פרויען מיט בעזאַכט אין די מייסטערטע לוקסוס שיכלעך פון זילבער און גאָלד געהאַפטע. וואָרים פאָרטאַ אַלעגראַ איז די כמעט אַן אייראָפּעאישע שטאָט, אַ דייטשע שטאָט מיט פראַנצויזישער מאָרע קולטור, און די מיידלעך פון דאָרט זעבען שלאַנק און שיקליך און דאָס שפּאַצירען אויף דער עבענער און שמאָלער הויפּטגאַס איז פון גרויס וויכטיגקייט און פון דער ערשטער נויטווענדיגקייט, ערצו נאָך זענען די קאַפּעלן אַזוי ברייט און רויזיג, און די מוזיק גיסט זיך כוואַליעסווייז דורך די געעפענטע טירען אין דער גאַס אַרויס און מישט זיך אויס מיט'ן בלויען שימערען טיול, וואָס לאָזט זיך אַראָפּ אין די גאָלד-צעשמאָלצענע פאַרנאַכטען.

בלענדען פון דערווייטענס צעשוימטע שפּיגלען פון די טייכען, וואָס יאָגען זיך צעהוליעט אויף דער שטאָט. אָט דאַכט זיך אַ באַנדע גימפּען גיבען זיך אַ לאָז איבער די גאַסען, פּאַטשען אויס די ציגעל-רויטע פּנים'לעך פון די שפּאַצירענדיגע מיידלעך... נאָר אָקעגען די צעפלעזעלטע כוואַליעס שטעהען די „פרעהליכע פאָרטע" און צעפּלאַטשען זיי און וואַרפען זיי צוריק ווי געשליפענע שטיקלעך קריסטאַל-גלאָז אין די ברייטע בליאַסקענדיגע וואַסערען אַריין...

און אָט אין דער שטאָט פון פרייד און שמייכעל וואוינען אַנ'ערך פינף — זעקס הונדערט יודישע משפחות; וואוינען און לעבען אַזוי פריי און פריידיג ווי די גאַנצע סביבה א ז. יוגענד און עלטער געהען זיך פאַנאַנדער; דעם אַלטענס זאָרג קאָן די יוגענד-פרייד ניט פערבעהאַלטען. האָט זיך שוין אויסגעקריסטאַליזירט, האָט זיך שוין אָפּגעטיילט אַ קלאַס פון אַ קלאַס. דעם אַלטענ'ס הצטרכות'ען זענען פאַר דעם יוגענט פרעמד; דעם יוגענטס בעגריפען זענען פאַר דעם אַלטען ווייט. האָט זיך איינגעטיילט שיכט צו-שיכט, יעדעס צו זיין מין: געהט זיך אַ קהל'שע אַרבייט עקספּראָמט און שנעל, יעדעס פאַר זיך, יעדער טייל — זיין אַרבייט. איינער העלפט ניט דעם צווייטען. איינער שטערט ניט דעם צווייטען ווי דער דרך-הטבע איז ביי יודען. בויט זיך אַ קהל מיט קהל'כעלעך אינסטיטוציעס און אינסטיטוציעלעך. אין פאָרטאַ אַלעגראַ איז ניט גלייך מיר אַלע, מיט אַנדערע שטעט און שטעטלעך, וואו מען חקר'ט זיך בלויז; פאָרטאַ אַלעגראַ בויט און שאַפט, און עס וועט קיין גוזמא ניט זיין צו זאָגען, אַז די קליינע עדה יודען פון דאָרט האָבען מעהר, פיל מעהר געשאַפען ווי אַ סך גרעסערע שטעט פון בראַזיליען ווי ביי פיל גרעסערע קבוצים פון יודען.

עס איז ממש אַן איבעראַשונג, ווען די פאָרטאַ אַלעגרער יודען בעווייזען זיך מיט זייער פערמעגען. אַ רייהע אינסטיטוציעס פון פערשידענע כאַראַקטער. געהט מען איבער די קאָרידאָרען פון יודישען צענטער-הויז, לייענט מען די בלעטלעך אויפשריפטען אויף די טירען: חברה, פעראיין, געזעלשאַפט, באַנק, קאַסע, שול, סעקציע, שולע, ביבליאָטעק, — דאָס זענען אַלץ אויפשריפטען פון נעמען פון פערשידענע פעראיינען און חברות פון קולטורעלען, געזעלשאַפטליכען, פאָליטישען און פילאַנטראָפּישען כאַראַקטער. און כאָטש אַלץ הויזט אונטער איין דאַך, וואוינט אונטער איין און דער זעלבער וועלט, געהערט זיך איינער מיט'ן צווייטען גאָרניט אָן. אָט קומט פאָר אין איין זאַל אַ „שטורמישע אסיפה" וועגען אַ שוחט, און היטער דער וואַנד, אין צווייטען זאַל — אַ דיסקוסיע פון דער „קולטור ליגע" וועגען די אויפגאַבען פון די דראַמאַטישע סעקציעס... איינס צום צווייטען געהט ניט. טרעפט מען זיך צופעליג ביים ברייטען אריינגאַנג, זאָגט מען זיך „גוטען אָוונד" און מען געהט ווייטער.

און ווייל מען קוקט ניט אַריין איינער אין צווייטענ'ס טעפּעל — טוט זיך יעדער פעראיין זיין אַרבייט בשלימות. געפעלט ניט אַ צד די מעשים פון דער חברה קדישא מיט אַ הר בעטייטען די טויטע און לעבעדיגע, קויפט מען אַליין אַ שטיק פעלד און מען מאַכט אַ נייעם בית-עולם מיט דעמאָקראַטישערע „פריווילעגיען" — שטאַרבט מען ניט. מאַך דיר הונדערט בית-עולם'ס, מעהר ווי איין קבר ליגט ניט קיין יוד..

געפעלט ניט אַ צד דאָס „סטאַטעסטינעקיים" פון דער קולטור-ליגע מיט איהר ערנסטען פערגעהען, טאַנצען וויל זיך אַ טענצעל, אָרט עס קיינעם ניט. האָבען זיי די השפעה אויף זיך פון דער קולטור-ליגע, פערשעהמט מע זיך אַליין — סטייטש, מי זענען דאָך יוגענד, אַ חוץ טאַנצען וויל מען קולטור אויך. גרינדעט מען אַ י. ל. פרץ ביבליאָטעק. ווערט אַזוי אַרום צוויי קולטור-פעראיינען. נאָר קיינעם אָרט עס ניט; עס קאָן זיין אַ סך קולטור-פעראיינען. אַ קולטור איז נאָר דאָ איינע.

שוויבעלט און ווימעלט פון יודישע פעראיינען אין פאָרטאַ אַלעגראַ, אָבער זיי האָבען ניט די טרויעריגע זויערע פנים'ער ווי אַנדערע, וואָס קלעהרען וועגען דירה-געלד... שפּילט די דראַמאַטישע סעקציע (די בעסטע און ערנסטע אין זיד-אַמעריקאַ), איז דער טעאַטער-זאַל (פון זעלבען יודישען פאָלקס הויז) געפּאַקט מיט קאָפּע טויזענד מענשען; מאַכט מען אַן אָוונד פאַר די „איבערוואַנדערער", איז קיין טריט ניט פאַ וואו צו שטעלען.

און יעדע חברה, יעדער פעראיין האָט וואָס צו ווייזען: ווער אַן אייגען הויז; ווער — אַ בית עולם; ווער — אַ באַנק מיט געלד און די „קולטור-ליגע" — איהר ברייטע און פיל פערצווייגטע קולטור — אַרבייט פון פעהיגע און פעראַנטוואָרטליכע פיהרער, פון קולטור-ווירטשאַפט און בעוואוסטזיניגע מיטגלידער, פון אַ גרויסער און רייכער ביבליאָטעק, פון סעקציעס און גרופּירונגען, פון יוגענדליכען פרייד אין התלהבות פאַר אונזערע שאַפונגען, פון דרך ארץ און בעגייסטערונג, פון אַ יום-טוב אין דער וואָכען.

פול מיט פרייד, גליק און שמחה איז די יודישע יוגענד פון דער פרעהליכער פאָרטען-שטאָט; אָבער אַ צניעותדיגע און אַ קינדישע, אַ ליבע און האַרציגע פרייד שפּילט אַרויס פון זייערע אויגען: מען פרעהט זיך מיט אַלץ און אַלעם: מיט אַ יום-טוב, מיט אַ יובילעאום, מיט אַ קינסטלער, מיט אַ גאַסט און — מיט זיך אַליין.

איז רעכט, אַז גרופּעס יודישע בחורים זאָלען געהן נאָך האַלבער נאַכט צו די פענסטער פון יודישע טעכטער און זינגען סערענאַדעס. ווער האָט פעראיבעל? עס איז שעהן און ראָמאַנטיש... טרעפט מען זיך צו-מאָרגענס אין פעראיין, לאַכט מען, שטראַהלען אַזוי בלויע די אויגען ווי אַ שטיק הימעל בעת אַ שטערן גליטשט זיך פערביי...

און אַזוי האָבען צו ווייזען פאָרטאַ אַלעגרער טאַטעס זייער שולע, די פאָלשטענדיגע יודישע שולע, מיט אַ חוש, מיט אַ ווילען פאַר מאָדערנער דערציהונג.

אַזוי האָבען זיך צו בעווייזען יונגע לייט און פריילינס מיט אַ קערנדיגער יודישער שפּראַך, מיט אַ שפּילצווייגיג יודיש פאָלקס-ליד אויף די ליפּען, מיט אַ בליבענדיגען חנ'עוודיגען שמייכעל צווישען די ווייסע ציינער.

יודישע טעכטער פון פאָרטאַ אַלעגראַ קאָנען ניט פערגלייכען ווערען צו סתם „סענאָריטאָס" פון יודישע עלטערען.

אַזוי זעהט מען גרופּעס פון דער יוגענד בשעת דער אַרבייט און נאָך דער אַרבייט טראָגט יעדער מיט זיין אידעאַל אין.. טאַש שטאַרצעט אַרויס ביי איינעם פון די קעשענעס „די פרעסע"; ביי אַ צווייטען — „דער רויטער שטערען"; ביי אַ דריטען — „די נייע צייט"; ביי אַ פערטען — „דאָס אַרבייטער וואָרט"; ביי אַ פינפטען — „דער העולם" און אַזוי ווייטער און ווייטער. געהט אַ גרופּע פערשידענע ריכטונגען און פאַרטייען, שמועסט מען געמיטליך צוזאַמען, זיצט מען אין אַ פערוואַלטונג פון דער „קולטור-ליגע" בעהערשט פון איין גרויסער אידעע, די אידעע איבער אַלע אידעען — אונזער אייגענאַרטיגע קולטור.

איין שוואַרץ ווינקעלע האָבען נאָר די יודען פון פאָרטאַ אַלעגראַ צו ווייזען: דאָס איז די גאַס פון „סאַנטאַ אַננאַ".

ניטאָ קיין טמאים (פרויען-הענדלער) וואוינען דאָרטען (אַ חוץ אין „ריאַ דע זשענייראַ" ווייסט מען פון דער מכה ניט אין בראַזיל), נאָר די הענדלער און אויפקויפער פון גנבות. אָט די ראַזיגע ביסעל „יודען" האָבען אין משך פון יאָהרען ליידער אונטערגעגראָבען דעם פרעסטיזש און סוחר'ישען אָנזעהן ביי דער ניט-יודישער וועלט. אַ וואָולקאַן, וואָס לייגט זיך שווער אויף דעם יודישען נאָמען דאָרט. עקאָנאָמישע פאַלגען דערפון לאָזען זיך אויך שפּירען. די באַנק און גרויסע פירמעס גיבען גאָנץ ניט גערן קיין קרעדיט צו יודען.

אָבער:

פאָרטאַ אַלעגראַ איז אַ שטאָט פון גלאַנץ, פון זון און שמייכעל. לאָמיר זיך ניט אָפּשטעלען קוקען אויף דעם קליינעם, ניט-וויכטיגען, טונקעלען פינטעלע, אַ שאָד אַ רגע צייט צו פערשאַפען די קינדער פון פרייד.

—◆◆—

אזא מרשעת

סקיצע — פון — ב. י. גאלדשטיין

איך האָב זי ליב געהאַט מיט דעם גאַנצען פייער פון מיין יונגער נשמה.

אמת טאַקע, אַז דאָס איז אַן אָפּגעפּאַהרענע, אַלטע מליצה, וואָס ווערט שוין אפילו אין די בריפענשטעלערס ניט בענוצט: „פייער פון יונגער נשמה", „אַלע פיבערען פון דער זעלע". אָבער ביי מיר איז עס ניט געווען קיין מליצה. וואָרים איך בין דעמאָלט יונג געווען און זי איז געווען שעהן ווי אַ מלאך.

אמת טאַקע, אַז קיינער האָט נאָך ניט געזעהן קיין טונקעלע מלאכים, מיט שוואַרצע, גרויסע און גראָבע צעפּ, אָבער עס קאָנען פּרעצעך זיכער זיין מלאכים מיט אַזעלכע פייערדיגע שוואַרצע אויגען און לאַנגע סאַמעטענע וויִעס, און מיט אַ געלעכטער'ל, ווי זי האָט געהאַט. אַז זי האָט זיך צולאַכט האָט עס אָפּגעקלונגען ווי אַ גאָלדען גלעקעלע. אָט געדענק איך שוין ניט וואָס-פאַר ליפּען זי האָט געהאַט, וואָסער מויל, נאָך וואָסער אויערען. איך געדענק אָבער דעם געלעכטער, און איך וועל איהם אייביג געדענקען, וואָרים זינט דעמאָלט האָב איך פיינד פרויען מיט קלינגענדיגע געלעכטערלעך.

אָט האָב איך ערשט נעכטען איבערגעלאָזט אינמיטען גאַס אַ יונגע פרוי, וואָס איז אין מיר פערליבט ביז איבער די אויערען, נאָר דערפאַר, ווייל איך האָב זי געהערט לאַכען מיט יענעם דראָבנעם און גלעקעלדיגען געלעכטער. עס האָט מיר אַ שניט געטאָן אין האַרצען און מיר האָט זיך געדאַכט, אַז דאָס זעה איך פאַר זיך יענע קליינע, שוואַרצע רבקה'לע מיט די לאַנגע גראָבע צעפּ און מיט דעם שניידענדיגען געלעכטער'ל.

איך בין אַנטלאָפען. די יונגע פערליבטע פרוי האָב איך אינמיטען גאַס איבערגעלאָזט און איצט שרייב איך אויף די מעשה, כדי, אַז ווען די וועלט וועט זיך דערוויסען פון מיין נעכטיגער האַנדלונג מיט דער יונגער פערליבטער פרוי, זאָל מען ניט זאָגען, אַז איך בין אַנ'עם הארץ און ווייס ניט ווי צו בעגעהן זיך מיט שעהנע דאַמען.

איך ווייס יאָ.

איך ווייס אָבער אויך, אַז פון פרויען מיט גלעקעלדיגע געלעכטערלעך מוז מען אַנטלויפען. סיידען אייך האָט ניט געטראָפען אַזוינס, וואָס עס האָט מיך געטראָפען.

און געטראָפען האָט זיך עס מיר, ווי שוין געזאָגט, אין מיין יוגענד. איך האָב דעמאָלט רבקה'לען ליב געהאַט, זעהר שטאַרק ליב געהאַט. אָבער זי איז געווען דאָך דעם סטאָליער'ס מיידעל און מיין טאַטע, דער יחסן, איז ניט אָנגעשטאַנען נתן סטאָליער פאַר אַ מחותן. ער האָט שוין געהאַט פון מיינעטוועגען אַנ'אַנדער שידוך, איינגעזוכקען אין יחוס.

ס'קען זיין, אַז יענע מיידעל, די יחסנ'טע, איז אויך געווען שעהן. אָבער איך האָב זי ניט געקענט און ניט געוואָלט קענען. איך האָב זיך אויסגעקליבען רבקה'לען, נתן'ס סטאָליער'ס. מיר האָבען זיך געשוואוירען אייביגע ליבע און פאַר עדות האָבען מיר ניט גענומען קיין קאַץ און קיין ברונען, ווי ביי „שולמית", נאָר ווי ס'רוב געליבטע, האָבען מיר אַ כאַפּ געטאָן די שטערען, דעם הימעל און די לבנה.

מיר האָבען זיך אַזוי הימליש און לבנה'דיג אָנגעליבט אַ היבשע צייט געוועהן. איך האָב מיר דאָס געהאַלטען בסוד סודות. מיר פלעגען זיך טרעפען לעבען וואָקזאַל, אַרום דעם פריץ'ס הויף, וואָס פון יענער זייט צוים האָבען זיך אַרומגעדרעהט בייזע הינד. אָדער אַלא ניט פלעגען מיר זיך טרעפען „אויפ'ן שליאַך".

איז אָבער אונזער שטעטעל פון יענע שטעטלעך, וואָס אַז איהר טוט אַ גאַס אין איין עק, צוטראָגט ער זיך ביז'ן אַנדער'ן עק. און מיין ליבע מיט רבקה'לען האָט זיך אויך צוטראָגען אַזוי ווייט און אַזוי ברייט, אַז מיין שטרענגער טאַטע האָט זיך דערפון דערוואוסט און האָט מיך אָנגעהויבען צו היטען, ווי מען היט אַ גנב. יעדער שפּאַן מיינעם האָט ער געכאַפּט, פּאַנירט און אויף אַיאַ אופן זיך דערוואוסט פון מיינע בעגעגנישען און וואו די דאָזיגע בעגעגנישען קומען פאָר.

איין מאָל, עס איז, דאַכט זיך, אַ דאָנערשטאָג געווען, רופט ער מיך צו און מאַכט אַזוי צו מיר:

— הער-זשע, קדיש מיינער, איך ווייס, אַז דו שלעפּסט — אָט טאַקע מיט דעם וואָרט: שלעפּסט — זיך אַרום מיט רבקה, דעם סטאָליער'ס מיידעל. אויב אַכ'ל דיך נאָך איין מאָל זעהן געהן מיט איהר, וועל איך דיך פּאַטשען ווי מען פּאַטשט אַ הונד.

איך האָב שוין דעמאָלט געוואוסט אַז קיין הינד פּאַטשט מען ניט. און ווען אפילו מען זאָל זיי יאָ פּאַטשען וואָלט עס מיך אויך ניט אָפּגעשראָקען, ווייל מיין ליבע צו רבקה'לען איז געווען שטאַרקער ווי פּעטש. פונדעסטוועגען האָב איך דאָס דערצעהלט מיין געליבטער. איך האָב איהר געגעבען אָנצוהערעניש, אַז מען וואָלט געדאַרפט אויסגעפינען אַנדערע ערטער אויף צו בעגעגענען זיך. האָט זי מיך אָנגעקוקט מיט איהרע שעהנע פערליבטע אויגען, איהר פנים איז געוואָרען בלאַס און דאָס נעזעל רויטליך. דאָס האָב איך שוין געוואוסט, איז אַ סימן, אַז אָט באַלד וועט זי אָנהויבען וויינען. האָב איך זי, ווי אַ צושראָקען קינד, איינגענומען, איהר געזאָגט, אַז זי זאָל זיך גאָרניט שרעקען, ווייל עס איז נישטאָ דער טאַטע און עס זענען נישטאָ די פּעטש, וואָס זאָלען מיך קאָנען אָפּרייסען פון איהר..

דאָס האָט זי בערוהיגט, און מיר האָבען געשלאָסען, אַז פון איצט אָן זאָלען מיר זיך טרעפען ביי די גוי'אישע פעלדער, ווייט אויס'ן שטעטל.

אַ צווייטען פערנאַכט, ווען איך האָב זיך געלאָזט געהן אויף מיין בעגעגעניש מיט מיין רבקה'לען אין דעם נייעם בעהעלטעניש, צו די גוי'אישע פעלדער, גיט מיך דער טאַטע אַ פרעג:

„הע, קדיש מיינער, וואוהין געהסט מען דאָס?"

האָט עס מיך אפילו געגעבען אַ קיהל אין האַרצען, פונדעסטוועגען האָב איך זיך געשטאַרקט און מוטיג אַ זאָג געטאָן:

„וואָס הייסט וואוהין? כ'געה דאַוונען מנחה".

„אַזוי, מנחה גאָר? נו, געה זשע".

איך בין אַוועק און אין האַרצען זיך געטראַכט אַז נאָך אַלעמען זענען ניט אַלע טאַטעס אַזעלכע גרויסע חכמים און אַז עס זענען פערהאַן יונגעלעך וואָס קאָנען זייערע טאַטעס פערשטופען אין באָרטעל.

צו מיין גרויס איבערראַשונג האָב איך שפּעטער געמוזט ענדערען מיין בעשלוס און מיין מיינונג וועגען טאַטעס ווייל.

אָבער לאָמיך ניט פערכאַפּען די נעק פאַר די פיס און לאָמיך געהן בהדרגה.

אָט ווי אַזוי עס האָט פּאַסירט:

איך בין, פערשטעהט זיך, באַלד געלאָפען צו די גוי'אישע פעלדער און, ווי עס זעהט אויס, איז מיר מיין טאַטע הינטען נאָכגעלאָפען. אָבער ער איז געווען אַזוי ווייט פון מיר, אַז איך האָב איהם ניט געקענט זעהן. כאָטש דער אמת איז, אַז ווען אפילו ער זאָל ניט געווען זיין ווייט הינטער מיר, וואָלט איך איהם אויך ניט געוועהן בעמערקט, ווייל צי האָב איך דען צייט געהאַט זיך אימצוקוקען? און צי ליגט דען אַ פערליבטען אין זינען עפּעס, ווען ער געהט אויף אַ בעגעגעניש מיט זיין מיידעל? איך בין געלאָפען. דאָס אַלעס.

ביי די גוי'אישע פעלדער האָב איך רבקה'לען געטראָפען.

אָ, זי איז געווען זעהר אַ פינקטליכע! גאָר אַ סך מאָל האָט זי געוואַרט אויף מיר. דערפון טאַקע האָב איך געדרונגען, אַז רבקה'לע איז אין מיר פערליבט מיט דעם זעלבען פייער, וואָס איך אין איהר.

און אַזוי גיך ווי איך האָב זי דערזעהן און בין צו איהר צו, און זי אַ כאַפּ געטאָן אין מיינע הענד און זי אָנגעהויבען צו דריקען און צו קושען, איז אונטערגעקומען דער טאַטע..

אין וואָס איהר זאָלט ניט זאָגען אויף מיין טאַטען, אָבער אַ וואָרטסמאַן איז ער, עליו השלום, געווען...

ער, אַז ער האָט געזאָגט פּאַטשען, האָט ער געפּאַטשט. נאָך אַ מין פּאַטשען.

איך קען אייך ניט שווערען צי טאַקע פּונקט אַזוי פּאַטשט מען אַ הונד, אָבער, אַז אַזוי האָבען אַמאָל טאַטעס געפּאַטשט זייערע פערליבטע יונגע יונגלעך, אין דעם בין איך כמעט זיכער.

אָבער דאָס מאָל האָבען מיך די פּעטש ניט בערט. איך קען זאָגען, אַז פּאַרקעהרט, עס האָט מיר הנאה געטאָן.. אָט זאָל זי זעהן, מיין מלאך, מיין רבקה'לע, אַז איך לייד, אַז איך קום אָפּ, אַז איך בין אַ מאַרטירער צוליב איהר צוליב מיין פייערדיגער ליבע. זאָל זי זעהן אַז איך בין גרייט מקריב צו זיין מיינע באַקען אויפ'ן מזבח פון ליבע.

אָבער, גאָט מיינער, וואָס איז דאָס?!
— זי לאַכט!

איך שווער אייך אַבינד, אַז דעמאָלט האָט זיך מיר געדאַכט ניט אַנדערש, זי איז פון שרעק משוגע געוואָרען. ער, מיין טאַטע, הייסט עס, פּאַטשט און זי לאַכט... ער פּאַטשט און זי לאַכט... און וואָס מעהר און וואָס קלינגענדיגער ער פּאַטשט, אַלץ שטאַרקער און קלינגענדיגער איז איהר געלעכטער. אפילו דער טאַטע האָט זיך אָפּגעשטעלט אין מיטען פּאַטשען, האָט אַ קוק געטאָן אויף איהר מיט אַ צומישטען בליק און ביי די אויערען מיך אַוועקגעטראָגען

יום-טוב, חנא און דאס יודישע קינד

דיסקוסיע ארום דעם ארטיקעל פון מ. בראדערזאן „צו שמד און — צו גארנישט".

לייב שטשעקאטש

אז מען וויל נישט וויסען איינעם, נאר פרעמדס...

די פראגע, וועלכע ה' בראדערזאן האט בערירט „צו שמד און צו גאר נישט", איז אן ערנסטע, אנגעווייטאגטע.

און כדי צו שטעלען דעם דיאגנאז פון דער בערירטער פראגע, מוז מען רעדען אויף א קלארער, פערשטענדליכער שפראך.

און זאגען מוז מען, אז טאקי די טאטעס און נאכמער די מאמעס דערפיהרען זייערע אונטערוואקסענע און אויפגעוואקסענע קינדער צום שמד און צו גארנישט! — תהלת ווערען אפ-געסמ'ט זייערע, די קינדערס, נשמות און לסוף — איז שוין דער וועג אנ-אויסגעטרעטענער...

די שולד פון די טאטעס און מאמעס בעשטעהט אין דעם: זיי גיבען זייערע קינדער א נישט-יודישע, א נישט רעלי-גיעזע און טראדיציאנעלע ערציהונג. וועגען אלעמען אין דער וועלט וועלען זיי די קינדער דע ציילען, לערנען, ווייזען, זאגען. אבער וועגען יודישקייט ספעציפיש, טראדיציאנעל יודישקייט — רעליגיעז יודישקייט, — פערמיידט מען גאר צו לערנען און דערציי-לען און זאגען!

און יודיש מיינט מען נישט בלויז רעדען יודיש, אדער קעמפען פאר העברעאיש. דער בעגריף יודיש איז כולל, יודיש נשמה'קייט און רעלי-גיעזקייט, יודיש טראדיציאנעלקייט און פאלקסטימליכקייט, זיין בעהאפטענט נישט בלויז מיט דער יודישער געשיכטע, נאר אויך מיט דער יודישער אייביגער מאר-טירעלאגיע פאר'ן קוצו של יוד, און על כולם — טאקי מיט תורה!..

דילעטאנטיש. אדער אפילו לחצה, לשליש ולרביע'דיג יודישקייט, זאגען אז מען איז א יוד, דערפיהרט אויך צו שמד. און צו גארנישט! און א פוסח על-שתי סעיפים'דיג יודישקייט דער-פיהרט צום זעלבען

און א פשיטא שוין דאס בליקען אין פרעמדע שטובען, צו פרעמדע מנהגים און טראדיציעס, און פערגליטשען לשם תאוה-ווערגען, צו טרייהען-זיך אויף פרעמ-דע שמחות און טאנצען אויף פרעמדע חתונות!

אז מיר בליקען אויפריכטיג אין צו-קונפט פון אזא טרויעריגע — אהן גוזמא — מארשרוט און „פראגרעס", „ציוויליזאציעקייט", זעען די סימפטא-מען אין פערספעקטיווען גאנץ נישט אימפאנירענדע. — א סכנה און מגפה פאר דער טיר!

איך דערלויב מיר אויך צו זאגען, אז אויך דאס היינטיגע מאדערניש-קייט, פערגרעסערטקייט און ציוויליזא-ציעקייט, איז א גרויסער גורם און פועל-יוצא פון דערפיהרען צו אזא מצב.

און כ'דערלויב מיר אויך נאך צו זאגען, אז א טייל פרעסע, טאקי יודישע פרעסע, מיט'ן שפייזען דעם געזעלשאפט מיט וואולגאריטעט, פראפאגאנדע און טומאה'קייט, און אפ'ביטל'ריג פון נשמה'-קייט און קדושה'קייט, האט א חלק אין דער אפפאלונג און פערפרעמדונג.

אנ'אויסוועג איז פערהאן: —

די טאטעס און מאמעס מוזען זיך פערטראכטען און געדענקען ווער זיי זענען. — אז זיי זענען מיטגלידער פונ'ם בעשיכטליכען יודישען תורה-פאלק; אז דאס יודישע פאלק עקזיסטירט, אפילו ביי די שווערסטע און אומעגליכסטע בעדינגונגען און תקופות, נאר דערפאר ווייל עס קלאמערט זיך פעסט אין די יסודות פון יודישקייט און טראדיציא-נעלקייט. דאס תורה-ספעציפישע, דאס פינטעלע יוד, מוז פערנעמען דעם אויבען-אן. דאס פרעמדע — מאר נישט אריינבליקען אפילו אויף א חוט-השערה.

די גאנצע יודישע געזעלשאפט, ספעציעל'ע לייט, בעדארף דאס דערקלערען פאר דער מאמע און — טאטעס און מאמעס און קינדער.

אז מען וועט זיך בעקענען מיט'ן רייכען קולטור-אוצר פונ'ם יודישען, תורה-פאלק; אז מען וועט זיך בעקע-נען מיט דער הערליכקייט און אינ-האלטסרייכקייט פון די יודישע ימים-טובים און שמחות; אז מען וועט בליקען אויפריכטיג, אין דער שיינקייט און ריינקייט פונ'ם יודישען לעבען, — אהה, ווי היילינג וועלען דאמאלס שאלען די קול'עכלעך פון די יודישע קינדער און יוגענד:

וואו זענען אונזערע יודישע ימים-טובים און שמחות, אונזערע יודישע פריידען און ליידען, אונזערע יודישע הערליכקייט אין פרעכטיגקייט, אונזער יודיש גלויבען און וויסען?.. פארוואס איז עס ביי אונז אין די שטובען, — אין די הערצער — נישט פארהאן?.. פאר וואס?.. פארוואס?.

דאמאלס וועט דער בעגריף פון צו-שמד און צו גארנישט, פערוואנדלט ווע-רען אין:

צו יודען און צו אלעמען!.

עזריאל זינגער

א קולטורעלער פאטער

וועט געפינען יום-טובים פאר זיין קינד

ווי ארום עס איז דאס יודישע לע-בען בכלל, אזוי ארום איז דער יודי-שער יום טוב פון אלע יודישע ימים-טובים האט מיך אלס קינד צו מייס-טענס געפרייט ל"ג בעומר. דאס איז באמת געווען א פרייד גער יום-טוב, ווען דער רבי האט געגעבען אלע קינ-דער מיט פייל און בויגען און געקלע-טערט הינטער דער שטאט, אויף די בערג, און דער אלטער רבי, דער פער-זארגטער מיט'ן אנגעלמורטען פנים, איז מיט אמאל אזוי ווייך און גוט גע-ווארען. און אונז דערציילט פאנטאסטי-שע מעשיות פון אמאל.

אויב אבער דער יודישער יום-טוב איז ארים, איז ער נאך ארימער אין דער גרויסער שטאט. אין דער גרויסער שטאט האט דער מענש פערלוירען זיין אינערליכען איך און איז געווארען א מאשין. ער האט פערביטען ? א נער-ליכע קולטור אויף דער זיסערליכער ציוויליזאציע.

און מחמת די יודישע מאסען זענען הויפטזעכליך א שטאטישער עלעמענט, איז, ווי פראזאיש עס איז דאס שטאט-טישע לעבען בכלל, אזוי טרוקען זענען געווארען די יודישע יום-טובים.

עס פעהלט בכלל דעם יודישען יום טוב בילדליכעס פאר דעם קינד, עס פעהלט נישט מעהר פאר דעם קינד ווי די רעליגיעזע דאגמע און אנגראפען קינדער מיט רעליגיעזע דאגמען איז שעדליך און עס איז גאר קיין וואונדער נישט, וואס אין דער יודישער ליטע-ראטור טרעפען מיר אזוי ווייניג קינדער, נאר קליינע מאטעלעך מיט אנגעלמו-רעטע פערזארגטע פנימ'ער.

איז אויב איהר קענט דעם קינד נישט געבען קיין בילדליכעס, און קיין טעארעטישען בעגריף וועגען יום-טוב אויך נישט ווי איהר, ה' בראדערזאן, זאגט אליין איז קראנקער — קויפט דעם קינד א לאלקע און זאגט איהם, אז דאס איז נאס. קויפט איהם צוקערלעך מיט א ביימעלע און זאגט איהם, אז עס איז יום-טוב און איהר וועט זעהן, ווי דאס קינד וועט זיך פרייען און איהר וועט איהם פערשפארען צו פאשען מיט רעליגיעזע דאגמען פון די יודישע ימים-טובים. אזוי האט אויך דער גרויסער רוסא געצעה'ט פאר גרויסע מענשען: שטעלט א וועק זאגט ער א בוים, בעפוצט איהם מיט בלומען און זאגט, אז עס איז יום-טוב, און שוין וועט זיך די מאסע אויספוצען ום טוב'דיג און וועט זיך פרייען. אזוי טוט אויך מיט אייערע קינדער.

יא, עס איז נויטיג פאר דעם מענש בכלל און פאר דעם קינד בפרט א יום-טוב, אויסצוטון זיך פון דעם יאך פון וואכעדיגען גרויליכען לעבען און זיך נשמה'דיג צו פרייען.

מיר האט די צייט א פערהאלטער פון א שול. אין וועלכער מען האט דערצויגען די קינדער אין א וועלטלי-כען גייסט, און אז א יום-טוב איז בלויז די ערשטער מאי און ווען עס איז געקומען ל"ג בעומר האט קיין קינד נישט געוואלט קומען אין שולע ערקלערענדיג אלע ווי איינער, אז היינט איז יום-טוב, גענומען די פע-קלעך עסען און בעלאפען אין וועלדיל אריין.

אנ'אמת קולטורעלער פאטער דארף קענען פאר דעם קינד שאפען יום-טובים אפילו מיט טראדיציעס און סימבאלען פון גרויסע היילינע מענשלי-כע אידעען.

חיים גראסמאן.

ה' בראדערזאן, איהר זייט גערעכט!

„מאמושיו, יא טעזש כצען כאאינקען!

ה' בראדערזאן, איהר זייט גערעכט!—

„דלאטשעגא או נאס ניגדי ניעמא שוויאנט?"

— ה' שלעזינגער, אמת, מיר האבען שעהנע ימים טובים, אבער דאס קינד וויל און קען נישט פערשטעהן דאס ווארט „גלות". —

דאס קינד זעהט דעם יום-טוב, ווע-לכען זיין טאטע-מאמע פראוועט נישט, און פיהלט דעם יום טוב, וועל-כען זיי האלטען יא. —

דאס קינד וויל פראוועןן ימים-טובים— נישט מיט געהן אין שוהל אריין דאוו-נען („זאגען"), נישט מיט פאסטען, און נישט טארען דאס און נישט טארען יענץ; דעם קינד איז נישט צום האר-צען א יום-טוב — דאס קינד זעהט די כאאינקעס בעהאנגען מיט כל-טוב, הערט די פרייליכקייט און יובעל— און וויל אויך — —

„טעזש כצען כאאינקען; דלאטשעגא או נאס ניעמא שוויאנט?" — ה' חיים לייב פוקס! — אויב חנה'לע וואלט נישט געהייסען „אגנישקא", און יאסעלע — „יאשעק", וואלט דעם קינד נישט גע-פעהלט זיין יום-טוב? — דאס קינד וויל און קען נישט פערשטעהן דאס ווארט „גלות"! — דערקלערען דעם יונגעלע, אז עס איז א נאריש וועלט, אז די, וועלכע פראוועןן די ימים-טובים זענען שוטים? —

לאמיר זיך דערמאנען: — ווען מיר האבען געהייסען משה'לע און לייבעלע, צי האבען מיר נישט געוואלט האבען א שווערדעלע און א ביקסעלע צו שיסען? —

דאס קינד וויל האבען די פרייד פון דער „כאאינקע", ווייל דעם קינד פעהלט די פרייד פון „יום טוב"! —

נייע הייל-מיטלען

א וויכטיגער אלוועלטליכער קאנגרעס אויף וועלכען ס'זענען ארומגערעדט געווארען די אויפטוען אויפ'ן געביט פון מאגען און שטאף-וועקסעל.

וואס הערט זיך מיט דער קרעבס-קראנקהייט?

אין בערלין האט זיך פערענדיגט דער קאנגרעס פאר די קראנקהייטען פון מאגען, געדערים און שטאפוועקסעל.

דער קאנגרעס איז געעפענט געווא-רען אונטער'ן פארזיץ פון פראפעסאר פערטמאן (פראנקפורט) ביי א גרויסער בעטייליגונג פון דייטשע און אויסלענ-דישע געלערנטע.

דער ערשטער קאנגרעס טאג איז געווען אנטציינדונגס-מחלות פון מאגען האט זיך אנגעהויבען פון קליינע פראגען, וואס האבען זיך אבער באלד ענטוויקעלט צו גרויסע און בעדייטונגספולע דיסקוסיעס, אין וועלכע עס האבען זיך בעטייליגט די גרעסטע מעדיצינישע פארשער פון דער גאנצער וועלט. עס האט זיך ארויס-געוויזען, אז וואס ווייטער, מיט דער הילף פון די מאדערנע אונטערזוכונגס-מעטאדען. בעזונדערס זייט עס האט זיך ענטוויקעלט די כירורגיע, — האט די מעדיצינישע פארשונג בעקומען די מעגליכקייט פון א טיפערען איינבליק אין די געשעהנישען פון געזונטען און קראנקען מאגען, און דער געביט פון אומבעשטימטע מאגען-קראנקהייטען האט זיך בעדייטענד געגרענצט.

פאראלעל צו די פיל נייע אויפטוען אויפ'ן געביט פון די כעמישע און רענט-גענאלאגישע הייל-גנג-פראצעסען, האט א גרויסען ענטוזיאזם ארויסגערופען די ערפינדונג פון בערלינער פראפעסאר עלפנער, וועלכער האט ממציא גע-ווען אזא מין מאגען-זאנד, דורך וועלכע מען קען נישט נאר בעטראכטען די אי-נעווייניגסטע געשטאלט פון מאגען נאר זאגאר מאכען דערפון א פאטאגראפישע אויפנאהמע. א דאנק דעם פראצעס קען מען בעצייטענס פעסטשטעלען די ארט פון דער מאגען קראנקהייט און דורך געוויסע מעדיקאמענטאלע מיטלען אין מהערליגער דיעטע ראטעווען דעם חולה פון דעם געפעהרליכען מאגען-געשוויר.

און אויף דעם געביט פון טיפערע געדערים-קראנקהייטען האט מען א-רויסגעפונען נייע אונטערזוכונגס-מיטלען און מען קען איצט אונטערזוכען יעדען טייל פון די מענשליכע געדערים.

דער צווייטער טאג פון קאנגרעס איז דורכגעגאנגען אין בעלייכטע די מא-דערנע נאטורוויסענשאפטליכע פראגע וועגען וואסער- און זאלץ-שטאף וועק-סעל אין דעם מענשליכען קערפער, ווייל דער וואסער- און זאלץ-אינהאלט פון די איינצעלנע קאמערלעך אין מענש-ליכען קערפער שפילען א גרויסע ראלע פאר יעדען ארגאן און דורך בעשטי-מען דעם שטאף וועקסעל קען מען אויך בעשטימען די פראצעסען און די ענטוו קלונגען פון מענשליכען קערפער-די געדערים • וואנר בעהמט איף ? פליסיגקייטען פון עסען און טרינקען, רעגולירט, ארבייט איבער און זעצט אויף זאצען, וועלכע זענען נויטווענ-דיג אויפצוהאלטען דאס לעבען. גרוי-סע רעגולאטאר'ען אין קערפער זענען דער לעבער, די מילץ, די מוסקולען, וועלכע האלטען איבער די בלוט-צור-קולאציע און העלפען מיט דעם הארץ אין זיין ארבייט. אויסערדעם זענען אויך זעהר וויכטיג געוויסע מארך טיי-לען, וועלכע רעגולירען דורך געוויסע נערווען די פערטיילונג פון וואסער און זאלץ אין די קאמערלעך פון מענשלי-כען קערפער.

דער בערימטער מינכענער פארשער, דער כירורג-פראפעסאר זויערברוך, האט פעסטגעשטעלט אז דורך ענדערן די דע נעהריג בנוגע דעם סכום זאלצען און וואסער האט זיך אין מוזעלדער פאלען גוט איינגעגעבען ארויסצורופען א געוויסען גלייכגעוויכט אין וואסער און זאלץ שטאפוועקסעל און דורך דער גענויער ענדערונג פון דעם סכום וואסער און זאלצען אין די קאמערלעך פון קערפער היילען די שווע-רסטע וואונדען.

א גרויסען רושם האט ארויסגערופען א יונגער ברעסלויער פראפעסאר פראנק (פר. מינקאווסקי'ס אסיסטענט), וועלכער האט אויסגעפונען א נייעם הייל-מיטעל נעגען דער צוקער-קראנקהייט — סינטאלין, דער גרעסטער פארשער פון צו-קער קראנקהייט אין דער וועלט-פראפ. מינקאווסקי האט מיט 30 יאהר צוריק אויסגעפונען די סיבה פון דער קראנק-הייט און די אמעריקאנער פארשער הא-בען מיט עטליכע יאהר צוריק, א דאנק מינקאווסקי'ס ענטדעקונג, אויפ'ן זייגע-נישען וועג אויסגעפונען א מיטעל — אינזולין — צום איינשפריצען אונטער דער הויט, וועלכער פערקלענערט דעם סכום צוקער אין בלוט און אין אורין. פראפעסאר פראנק איז נאך ווייטער גע-גאנגען און איז'ן לאמישען וועג ארויס בעקומען א מיטעל, וועלכער ווירקט אזוי ווי אינזולין, אבער דער מיטעל איז נישט צום איינשפריצען, נאר צו בעהמען אין דער פארם פון פילען דורכ'ן מויל. פאר די לייכטערע קראנקע איז סינטאלין אנגענעהמער, אבער פאר שווערע קראנקע איז אינזולין נאך געבליבען דער בעסערער מיטעל.

אין דעם דריטען טאג פון קאנגרעס האט מען בעטראכט דעם גרויסען פא-מיטעל פון די נערוועזע מאגען-קראנ-קהייטען. אלע רעדנער האבען אנגעוויזען, אז פעסטשטעלען א נערוועזע-קראנקהייט, איז זעהר שווער, ווייל זעהר אפט האבען די נערוועזע מאגען-שטע-רונגען דאס בילד פון ארגאנישע מא-גען-שטערונגען, אפילו ווי די שווערסטע מאגען-קראנקהייטען - דער מאגען-געשוויר און עס איז זעהר וויכטיג, אז די דער-קענטע מאגען קראנקהייט זאל בעהאנ-דעלט ווערען מיט דער הילף פון פסי-כאטעראפיע. עס איז זעהר וויכטיג, אז דער דאקטאר אויסער זיינע קענטעני-שען צו קורירען געוויסע קראנקהייטען מיט רפואות זאל אויך האבען אנ'איינ-געבוירענעם טאלאנט פסיכאלאגיש איינ-צואווירקען אויפ'ן פסיכישען צושטאנד— אויף דער נשמה פון א חולה. א זעהר אינטערעסאנטען פארטראג האט געהאל-טען פראפעסאר שטארם פון ליידען וועגען קראנקהייטען, וועלכע ווערען ארויסגערופען ביי געוויסע נאטור'ן דורכ'ן געגום פון געוויסע שפייזען, מעקאות און ריחות. יעדער ווייס, אז עס איז דא אזעלכע מענשליכע נאטורען, וועלכע פערטראגען נישט דעם געגום פון מאנמעקעס, גע-וויסען פלייש און פישען, דעם ריח פון געוויסע בהמות און בעלי-חיים. אייניגע פון די נאטורען, ווי מען רופט זיי — איבערעמפינדליכע, — קריגען א קראפיווקע נאך עסען מאנימק. קאפווייטאג פון מאכען-ריח, שווינדען אטעם- אסטמע — פון געוויסע בלומען-ריחות אדער פון געוויסע שווייס-ריחות. דער מין קראנקע מוז בעהאנדעלט ווערען מיט די עקסטראקטען פון די בעטרע-פענדיגע רייץ-פאקטארען.

וועגען דער גרויסער וויכטיגקייט פון ריכטיגען צוגויפשטעלען שפייז פאר'ן מענשען האט גערעדט פראפעסאר פרידבערגער. ער האט אויך עקספערימענ-טאל בעוויזען, אז ריכטיג און געשמאק צוגעריכטע רויהע עסענס זעטיגען אין קלענערע סכומים גיכער און עס קומט דעם ארגאניזם בעסער אן ווי געקאכ-טע עסען.

ווען מען וויל א קראנקהייט קורירען מוז מען גוט קענען און רעכט פער-שטעהן איהר ענטשטעהונג און נאטור. אויף דעם געביט פון דער קרעבס-קראנקהייט ארבייטען די לעצטע יא-רען די גרעסטע פארשער פון דער גאנ-צער וועלט כדי אויסצוגעפינען די בע-דינגונגען פון לעבען און שטאפוועקסעל פון דעם קרעבס קעמערל. דעם די-רעקטאר פון בערלינער „קייזער-ווילה-העלם אינסטיטוט פאר קרעבס-פארשונג" — פראפעסאר ווארבורג, האט זיך ביז איצט איינגעגעבען ארויסצוגעפינען די

ענדע 10-טע זייט.

פון די פעלדער און פון איהר קליי-נעבנדיגען געלעכטער..

אויפ'ן צווייטען מאל האב איך זי בראד דורך א צופאל בעגעגענט, ווען זי איז געגאנגען מיט איהר עלטערער שוועסטער. איך האב זיך מיט פרייד א כאפ געטאן:

„אוי, רבקה'לע!"

אבער זי, אז זי האט מיך דערזעהן, האט זי ווידער אויסגעשאסען אין א געלעכטער.. א קלינגענדיגען, דריבנעם געלעכטער.. עס איז מיר פינסטער גע-ווארען אין די אויגען.. איך בין אנ-לאפען. אבער דער געלעכטער, דער דריבנער און דער קלינגענדיגער, האט מיך פערפאלגט, און ביז איצט פער פאלגט ער מיך... אז איך דערהער היינט א פרוי'ס לאכענדיג אזוי געלעכטערדיג, בין איך זי גרייט דורס צו זיין, און איך הויב זי אן פיינט צו האבען, פונקט ווי איך האב פיינד בעקומען רבקה'לען, נתן דעם סטאליער'ס מיידעל.

———◆◆◆◆———

פערקויפט עולם-הבא / פון אינאויסשעפליכע מאל פון ישראל אסמאן

אין רבי׳ ר׳ אברהם משה׳לעס צייטען איז עס געשעהן, אין פשיסכא. א גרויסע שמחה געווען אין רבי׳נס הויף חסידים זענען זיך אנגעקומען פון א גאנצער וועלט. דער גרויסער ר׳ יאסעל האט געארבייט אויף אלע כלים, געזוכט משמח צו זיין דעם עולם, ווי זיין שטייגער איז געווען. עס איז דאך ידוע, אז דער רבי ר׳ בונעם ז״ל האט געזאגט אויף איהם, אז זיין נשמה איז פון מעין השמחה און פון דער אמת׳ער שמחת-תורה. א גאנצען חודש פריהער איז ער אראפגעקומען קיין פשיסכא אלץ צוגרייטען. איינגעשטאנען איז ער ביי זיין שוואגער ר׳ בנימין חסיד. שוין געווען אן׳עלטערער יוד, ר׳ בנימין חסיד. איינער פון די אמת׳ע יראי-פני-המלך. נאך ביים יוד הקדוש געווען א מיש-זיצער א סברא, אז מיט דעם נאמען חסיד האט איהם טאקע דער יוד-הקדוש אליין בעקרוינט.

דער גרויסער ר׳ יאסעל האט משמח געווען דעם גאנצען עולם. ער האט זיך שוין געהאט זיינע וועגען, עס זאל ארויסקומען די אמת׳ע שמחה, וואס איז ריין פון קלות-ראש. די ריכטיגע שמחת-מצוה. ער האט געמוזן פערשידענע מצוות און דער עולם האט זיך געפרעהט, נישט חלילה געלאכט. און אפילו ווען עס איז אמאל געווען אויף דעם חשבון פון ווערען עס איז, האט דעריבערגער אליין מיטגעפרעהט. אזוי איז עס געווען אויף יעדען יום-טוב, אויף א יחסניש׳ן שבת. היינט ווער שמועסט שוין אויף א שמחה ביים רבי׳ן! איז טאקע געווען פרעהליך, אלע זענען געווען בגילופין.

האט אבער דער גרויסער ר׳ יאסעל בעמערקט ווי איין יונגערמאן געהט ארום מיט אן׳אראפגעלאזטען קאפ. ער האט איהם נאכגעקוקט עטליכע טעג און האט געזעהן, אז ער איז פער׳מרה-שחורה׳ט, זיגקט אין עצבות, רחמנא לצלן! עס איז שוין געקומען אזוי ווייט אז דער עולם האט עס שוין אויך אנגעהויבען צו בעמערקען, און די שמחה האט גענומען פערשטערט ווערען אביסעל.

איז דער גרויסער ר׳ יאסעל צוגעגאנגען צו איהם און האט געפרעגט:

— יונגערמאן, וואס איז דאס?

האט איהם דער יונגערמאן געענטפערט:

— איך זארג אויף עולם-הבא, ר׳ יאסעל.

האט דער גרויסער ר׳ יאסעל געזאגט צו איהם:

— שוטה, דורך זארג קאן מען גאר ארויסקנעהן פון דער וועלט. קומען אויף יענער וועלט, קריגען דעם חלק עולם-הבא, דאס נישט. פאר עצבות פערריגלען זיך די טויערן פון גן-עדן! הער-אויף צו זארגען. כל ישראל יש להם חלק לעולם-הבא!

דער יונגערמאן האט אבער א טפען זיפץ געטון, און זיין פנים האט נישט אויפגעלויכטען.

דער גרויסער ר׳ יאסעל האט איהם נישט אפגעלאזט און געזאגט:

— דער גן-עדן איז בעשאפען געוואָרען פון שמחה, פון דער גרויסער שמחה וואס כב כביכול האט געהאט פון אלע כי-טוב׳ס. קימען צדיקים און דינען השם יתברך מיט שמחה און חדוה און טריבקען דערמיט אן אלע גראזעלעך און בוימער פון גן-עדן. דער גן-עדן זאגט שירה: „דערוועק זיך צפון-ווינט, קום די דרום-ווינט, בלאז און וועהע איבער מיין גארטען, אז זיינע בשמים זאלען טריפען! זאל מיין פריינד קומען אין זיין גארטען אריין און עסען זיינע זיסע פרות!“

און ווען ער האט אבער געזעהן, אז דעם יונגענמאן געהמט עס פארט נישט — נאכמעהר: טרעהרען שטעלען זיך איהם אין די אויגען — האט ער א קוק געטון אויף איהם מיט גרויס רחמנות און געזאגט:

— נו, שוין, ווייז נישט. ווייסט וואס? גיב מעהר פאר׳ן גאנצען עולם, וועל איך דיר אוועקגעבען מיין עולם-הבא!

דער יונגערמאן האט זיך אנגעכאפט אין די ווערטער און ער האט גלייך אראפגעכאפט זיין גאלדענע קיטל-און-זייגער און האט געזאגט:

— גוט, ר׳ יאסעל, געמאכט אן׳עסק!

און געזאגט האט ער עס שוין מיט שמחה.

דעם גרויסען ר׳ יאסעל האט עס שטארק הנאה געטון: ארויסגעריסען א יודישע נשמה פון דער קליפה פון עצבות, רחמנא לצלן. ער האט גלייך פערקויפט זייגער-און-קייט און געשיקט נאך מעהר פאר׳ן גאנצען עולם. אלע האבען געדארפט טרינקען לחיים, און מיט חדוה צוריק ממלא זיין דעם חלק עולם הבא. דער גאנצער עולם איז מאקי געווען גאר, גאר שטארק נתפעל געוואָרען פון דעם וואס דער גרויסער ר׳ יאסעל האט אויסגעטון.

אלע האבען געטרונקען און צוגעוואונשען:

— לחיים, ר׳ יאסעל! המקום ימלא חסרונך. חוץ דעם האבען חסידים אויך גאנץ גרויסע חלקים, און חסידים האבען זיך ליב צו טיילען!

עס איז געקומען צו ר׳ בנימין חסיד, האט ער נישט געוואלט טועם זיין פון דעם מעהר. מ׳האט גענומען רעדען, בעטען און ער האט זיך געהאלטען ביי איינס: ניין און ניין! זאגען פערוואס האט ער נישט געוואלט. האט מען שוין געוואוסט, אז מ׳וועט ביי איהם נישט פועל׳ן; מ׳האט געוואוסט, אז קיינער קען איהם נישט איבערשפארען. איז דער עולם געוואָרען אביסעל קאלאמוטנע. א קליינינקייט, אזוי פיל מבקיר געווען צוליב שמחה, און דא לאזט מען ווידער נישט צו, און ווער — ר׳ בנימין חסיד! טע, טע!

איז מען שוין געלאפען און מ׳האט עס דערציילט דעם רבי׳ן ר׳ אברהם משה׳לען.

ווי דער רבי ר׳ אברהם משה׳לע האט עס דערהערט, האט ער א קנאק געטון מיט די פינגער, פערקנייטשט דעם שטערן און ער איז אריינגעגאנגען אין בית המדרש צום עולם. ער האט אויך גענומען אביסעל מעהד, געהייסען אנגיסען א גלעזעל פאר ר׳ בנימין חסיד און האט געזאגט צו איהם:

— מיט מיר, בנימין, וועסטו טרינקען!

האט ר׳ בנימין חסיד געענטפערט:

— גיט מיר רשות, רבי, וועל איך פריהער דערצעהלען א מעשה נורא, וואס איך האב געהערט פון יוד-הקדוש. האט דער רבי איהם געהייסען דערצעהלען.

און ר׳ בנימין האט דערצעהלט מיט גרויס התלהבות:

— דער בעש״ט האט אמאל געבלאנדזשעט א צייט אין א מדבר, ער און די גאנצע חבריא. אנהויב וואך האבען זיי זיך ארויסגעלאזט אין וועג, און דא איז שוין געווען ארום מיטוואך, און קיין ישוב איז נאך אלץ נישט געווען. דאס עסען, וואס מען האט מיטגענומען, האט זיך שוין געהאט אויסגעלאזט און מען האט שוין געמוזט פאסטען א תענית. פארגאנגען האט מען דערזעהן א ישוב, א דארף. מ׳האט זיך דערפרעהט. נאך גרעסער איז געוואָרען די שמחה, ווען מ׳האט זיך דערוואוסט אז דארט איז פאראן א יודיש הויז. מ׳איז אריין אין הויז און געטראפען דארט א יודענע. דער מאן איהרער איז אוועק אין שטאט אריין. מילא, בראנפען האט זי געהאט, וואס צו פערבייסען איז אבער נישט געווען. איינער פון דער חבריא האט דערזעהן א קעזעל אויף דער פאליצע, האט ער געגומען איינ׳טענה׳ן מיט דער יודענע, זי זאל איהם פערקויפען דאס קעזעל, און זי האט נישט געוואלט. זי האט עס פאר איהר מאן, האט זי געזאגט. ער וועט קומען א היים א הונגעריגער פון שטאט, זאל ער האבען דאס קעזעל. עס האט נישט געהאלפען קיין איינ׳טענה׳ן, זי האט נישט געוואלט. האט זיך דער תלמיד מישב געווען און האט געזאגט:

„ווייסט איהר וואס, יודענע, איך וועל אייך אוועקגעבען פאר דעם קעזעל מיין ח׳ק עולם הבא“!

דערויף איז די יודענע בעשטאנען.

— דער ת׳מיד האט קיינעם נישט אויסגעזאגט קיין ווארט, און ער האט געבראכט דאס קעזעל.

— ווי עס איז האט מען געגומען עפעס אין מויל אריין און מ׳איז דארט געבליבען איבער נאכט. אינדערפריה, ווען מ׳האט געשפאנט די פערד און מ׳האט געוואלט אוועקפאהרען פון דארט, האבען די פערד זיך נישט געוואלט ריהרען פון אָרט. האט דער בעש״ט געזאגט:

„קינדער זייט זיך מתורה! עפעס האט מען דא געטון“!

— האט דער תלמיד דערציילט, אז ער האט אוועקגעגעבען עולם-הבא פאר׳ן קעזעל: אנדערש האט זי נישט געוואלט!

— איז דער בעש״ט אליין אריינגעגאנגען און האט געוואלט בעצאהלען פאר׳ן מאל אזוי פיל ווי דאס קעזעל האט געדארפט קאסטען, און די יודענע האט בשום אופן נישט געוואלט. איז דער בעש״ט האט געזאגט צו איהר:

„יודענע, פון בעש״ט האסטו בעהערט“?

— האט זי געענטפערט:

„יא“!

האט דער בעש״ט געזאגט:

„זאלסטו וויסען ווייל, אשה, או דאס בין איך עס. איך בעט דיך, דו זאלסט צוגעמען דאס געלד. עולם הבא, זאג איך דיר צו, אבער דעם יודענ׳ס חלק טארסטו נישט צונעמען. געדענק.“

— ווי די יודענע האט דערהערט די ווערטער, האט זי צוגענומען דאס געלד. און גלייך האבען די פערד גענומען געהן.

און ווי דער רבי ר׳ אברהם משה׳לע האט אויסגעהערט די מעשה, האט ער געהייסען אפפערגען דעם זייגער און די קייט, און ער האט געזאגט צום יונגענמאן:

— נעהם צוריק דאס דייניגע!

און צום עולם האט ער געזאגט:

און מיר וועלען טרינקען לחיים און יעדער איינער פון אונז וועט אפשפארען א שטיקעל עולם-הבא פאא׳ן יונגענמאן, און דער גרויסער ר׳ יאסעל וועט צוריקקריגען זיין חלק!

און דער יונגערמאן האט גענומען אפנעמען זייגער-און-קייט און מוחל זיין ר׳ יאסל׳ען.

גאר נעיש איז ר׳ יאסל געוואָרען. ער איז נפטר געוואָרען אונטערוועגנס. אין גריצא, נישט אין זיין אייגען הויז און נישט ביים רבי׳ן.

נייע הייל-מיטלען

ענדע פון 9-טע ווינט.

בעזונדערע מערקווירדיגע אייגענשאפטען און פעהיגקייט פון דעם קרעבס קעמערל צו צייטרען (למשל — צום פערגלייכען מיט דעם הייזעקעמערל). פראפעסאר ווארבורג האלט נישט, אז דער קרעבס איז אן׳אנשטעקענדיגע קראנקהייט, וועלכע קען דורך מיקראבען איבערגעטראגען ווערען פון איין מענש צו דעם אנדערען. ער גלויבט אויך נישט, אז דער קרעבס קען ווערען גירושה איבערגעטראגען פון די עלטערן צו די קינדער. ער האלט מעהר פון דעם, אז דאס קרעבס-קעמערל איז לכתחילה א גאנץ נארמאל קעמערל — ווי אלע איבעריגע קעמערלעך פון מענשליכען קערפער.

דער גרויסער אינטערעס, וואס דער קאנגרעס האט ארויסגערופען אין דער מעדיצינישער וועלט, אין דער אלגעמיינער דייטשער פרעסע און זאגאר אין די נישט-מעדיצינישע קרייזען איז א בעווייז, ווי ווייט נאך דער מלחמה זענען פערשפרייט קראנקהייטען פון מאגען, געדערים און שטאפוועקסעל און ווי וויכטיג עס איז די פראגע נישט נאר פון מעדיצינישטע-טעארעטישען שטאנדפונקט נאר זאגאר פון פראקטישען — פאר דער גאנצער מענשהייט.

ד״ר הלוי פינוס.

—◆◆—

הומאר דער קונדס סאטירע

מיין השיה.

פון גראף האלי.

זאג מיר, יודעלע, געטרייער,
פרעגען וועל איך דיך מיט גוטען:
עפעס ביזטו מיט׳ן ניי-יאהר
א צו-נאהענטער מחותן?..

קומט די נאכט אן פון סילוועסטער
קענסטו עפעס גארנישט שלאפען,
און דו זינגסט און טאנצסט און
פרעהסט זיך,
ווי דיך וואלט א גליק נעטראפען...

די מתנות פונ׳ם ניי-יאהר
וועסטו זיכער נישט געניסען,
אין אמעריקע די טירען
וועט מען ווייטער דיר פערשליסען.

אין רומעניע יודען-העצעס
וועלען זיכער ווערען פעסטער,
וואס-זשע איז מיט דיר די שמחה
אין דער נאכט פון דעם סילוועסטער?

און ר׳ יודעל ענטפערט:
ישט איך פרעה זיך מיט׳ן ניי-יאהר
ר׳איז ביי מיר נישט קיין מיוחס,
נאר איך הוליע, וואס דער „אלטער“
געהט אוועק צו אלדע רוחות...

מיט די אלע אלטע זארגען,
אלטע האפענונגען זיסע...
זארגען זענען גלייך, ווי ווייבער —
בעסער, אז זיי זענען פרישע...

דער חיה איז בעסער.

ווייב: — וואס זאגסטו צו מיין נייעם פעלצמאנטעל?

מאן: — וואס איך זאג איך זאג, אז די חיה פון וועלכער דאס פעלץ קומט ארויס איז א גליקליכע חיה. איהר האט מען אויף איין מאל אפגעשניטען די הויט און פון מיר רייסטו שטיקער׳ווייז.

אונטערגעהערט אין קינא.

מאן (צום ווייב): חנה, הער אויף צו הוסטען, מיר זענען נישט אין טעאטער!..

פון די צייטונגען.

נעכטען ראנציג האט מען ערהאלטען פרויען וואס האבען געשמוגעלט דאלארען אונטער די קליידער.

— אונזערע שונאים זאלען עס פערטרינקען, וואס זיי קאנען שוין אונטער די היינטיגע קליידער בעהאלטען.

אין ווין האט איינער חתונה געהאט אין א לופט-שיף.

— עס וועט איהם גארנישט העלפען: ער וועט אלץ איינס ליגען אין דער ערד.

די בעסטע תרופה.

ביילע: ווען מיין מאן בעהאנדעלט מיך אמאל שלעכט, הויב איך אן צו שרייען, אז איך אנטלויף צוריק צו מיין מוטער, און הערט ער אויף...

קיילע: נא-איינע! איך מאך עס בעסער. ווען מיין מאן, אן שפייבער קריכט מיר אין די ביינער, הויב איך אן צו שרייען, אז איך ברענג מיין מוטער צו מיר אהיים, דאן בלייבט ער ווי אן׳אפגעשמיסענער...

ווען דער מענש וועט לעבען טויזענד יאהר.

וועט א מויד פון 50 יאהר נאך ליגען אין די וויקעלעך.

— א פרוי וועט געהן אין גאס און פיהרען אין א וויגעלע איהר הונדערט יעהריג יונגעלע.

— א בית-יתום וועט דעמאלט אויסזעהן ווי א היינטיגער מושב זקנים.

— קינדער אונטער ניינציג יאהר וועלען נישט אריינגעלאזט ווערען אין קינא.

— די ערשטע צייה וועלען זיך אנהויבען שניידען ביים קינד אין דער עלטער פון הונדערט און צוואנציג יאהר.

— א מיידעל וועט גאנץ לייכט קענען ארויפכאפען פון איהר עלטער א פאר הונדערט יאהר. ח. האפמאן.

צווישען זיך גערעדט.

— איהר האט עפעס ליב א וויאלאנטשעל? איך האב זעהר ליב צו הערען שפילען אויף א וויאלאנטשעל. דאמאלט בין איך געזעסען אויף א קאנצערט מיט מיין 5-יעהריגען יונגעלע, זעהר א קלוג יונגעלע, האט איינער געשפילט אויף א וויאלאנטשעל, זאגט צו מיר מיין יונגעלע:

— טאטעשי, אז דער מענש וועט איבערוועגען די פידעל, וועלען מיר געהן אהיים, איא?

* * *

— איהר זאגט, אז מאכען א קנייפעל אויפ׳ן נאז-טיכעל איז א מיטעל צום זכרון האט איהר א טעות. אט האב איך זיך ארומגעטראגען א קיילעכדיג יאהר מיט א נאז-טיכעל מיט א קנייפעל און האב בשום אופן נישט געקענט דערמאנען זיך, וואס אזוינס איך האב געהאט צו טון. ערשט דא נישט לאנג האב איך זיך דערמאהנט, אז דאס האב איך געדארפט געהן אין דער שוויץ...

לייכטע פילאזאפיע.

די גרעסטע „פריידענקער“ זענען ארעסטאנטען: תמיד דענקען זיי פון פריי ווערען.

*

אין לינקע געשעפטען מאכט מען אפט א רעכטע אפטייק.

*

וואס לייכטזיניגער א פרוי איז, אלץ מעהר בעשווערט זי דעם מאנ׳ס בודזשעט.

*

נישטא קיין אייביגע זאך אויף דער וועלט... א חוץ דער אייביגקייט.

*

א רעכטע פרוי איז, ווי א הארבע רעטעניש: עס איז שווער אזוינס צו טרעפען...

—◆◆—

רעטשניצע פון דאקטוירים ספעציאליסטען
און ערצטליך-דענטיסטישער קאבינעט
זגיערסקא 17, טעל. 33-16.

ד״ר ראקאווסקי	נאָז, האלז, אויערן קר.	3-2 11-10 $7^1/_2$–$6^1/_2$
ד״ר רוזשאנער	הויט- און געשלעכט-קר.	11–10 2–1
ד״ר גאלדשטיין-פאלאק	אויגען-קראנקהייטען	8-7 2-1
ד״ר יוסטמאן	נערווען-קראנקהייטען	2–12
ד״ר ראזענצווייג	קינדער-קראנקהייטען	5-4 12-10
ד״ר פאפירני	פרויען- און געבורטס-הילף	6-5 1-$11^1/_2$
ד״ר קאנטאר	כירורגישע-קראנקהייטען	2-1.1 4-3
ד״ר וויינבערג	אינערע הערץ לונגען-קר.	7-$5^1/_2$ 1-11
ד״ר סטופעל	רענטגען	12-10 6-4
א. גראדזענטשיק	צאהן-ארצט	7–3
נ. ראזעס	צאהן-ארצט	2–9

צאהן-פונגדהיילונג, בעלייכטונגען, קאראנען, מאסטען, א או. וו.
ביי דער לעטשניצע איז געעפענט געוואָרען
רענטגען-אינסטיטוט
היילונג פון הויט-קראנקהייטען פון קאפ (פארך) מיט רענטגענשטראהלען, פאר בעשטראהלונג און דורכלייכטונגען, קווארץ-לאמפע, דיאטערמיע, לעקטריזאציע, אלע מעגליכע אנאליזען. א קורס פאר שטאמלער.
אנגעפאנגען געגען שארלאך (שקארלאטין) פון 4—5 נאכמ.
די לעטשניצע איז אויך אפען זונטאג.
חיזיט אין ד ר שטאָט.

אכטונג, ה׳ פריזיערס!
העלניש האָסער 3.80 זל. א קילא.
בלומעז-האָסער 3.80 זל. א קילא.
חעזשעטאל 3.20 זל. א קילא.
ראזיר-זייף Pixin 7.80 זל. א קילא
אלץ בעקומט איהר אמביליגסטען נור אין דער
פערפומעריע פון
י. דרוקער, זאוואדזקא 11

עד מתי עצל תשכב?
ווי לאנג וועסטו וואַרטען מיט דיינע איצטיגע און פאר-מלחמה׳דיגע וועקסלען?
מתי תקום משנתך?
ווען וועסטו קומען אין ביורא
17 פעטריקאווער 17
2-טען הויף, פאַרטער, דורכגאנג זאכאָדניא 52, וואו ס׳ווערט ערלעדיגט און געשריבען אלערליי ביטעס לויט׳ן אוסטאוו, קלאַוזולעס, זאבעזפיטשעניעס אויף אלע שטעדט אין פוילען, אפעלאַציעס, אפאזיציעס, אַדוואָלאַניעס, רעקורסען, וועגען פעסער און קאָמיסאריאט-רזשאנדו, ביטעס וועגען דירה און אגושאנד ראזיעמטשי און אין אלע פאליציי-בעצירקען, שותפות-אקטען, סטאטוטען, אקטען אינטערציזיעס, אקטען דאראָווינעס, קארנע ספראַוועס, ווי אויך איבערזעצונגען אין אלע שפראכען.
רעכט-קאנסולענט י. מאנעלא,
פעטריקאָווער 17, זאכאָדניא 52
שנעל, רעיעל און ביליג!

טליתים-פאבריק
אויסארבעטונג פון וואָלענע, האלב-וואָלענע זיידענע טליתים כמו טערקישע, ווי אויך טליתים-קטנים הורט און דעטייל! מיט אויספער-טיגונג, אויך גארטלען, שפאניעס און ציצית
צו בעקומען ביליגער ווי איבעראַ״
ביי א. ה. צישרינאווסקי, קאמיענגא 1,
אין צווייטען טויער, פאַרטער. קומט און איבערצייגט אייך! 868
בעמערקונג: ס׳ווערען אויך אָנגענומען אלטע טליתים צו וואַשען.

Czopki Hemorojdalne Gąseckiego
(מיט׳ן העזב על) בעזייטיגען וועהטאָג, ברענונג, בייסענוש, פערקלענערן געשווירען.
עס פערקויפען די אפטייקען. 1462

גאל-שטיינער-שמערצען
בעזייטיגט אָהן איינשפריצונג
עלטסטער פעלדשער ש. שושקיעוויטש,
קאָנסטאַנטינער 38, טעל. 55-45. 842

דאנטיסט און צאהנטעכניק
י. ביטענסקי
5 קאָנסטאַנטינער 5
נעהמט אָן אלע טאָג פון 9 פריה ביז 8 אָוונד.
פרייזען ביליגע! בעצאָהלונג אָהן געצאָהלט

SZKOŁA PRZEMYSŁOWA
Tow. Szerzenia Oświaty i Wiedzy Techn. wśród Żydów
w Łodzi, Pomorska 48/50.
עס ווערען אָנגענומען איינשרייבונגען פון קאנדידאטען אין דער I. קלאס. די קאנצעלאַריע איז טעטיג טעגליך פון 9–2 נאָכמ. 283

אדערס איבעראל
נאר פאטענטירטע
פעדער-בעטען
פרוּזשהען מיט דער פאבריקס-מאַרקע
PALMA-PATENT
פאר וועלכע מיר גאראנטירען.
אויך שטענדיג אויף לאגער אין א גרויסען אויסוואהל: ניקעל-בעטען, קינדער-בעטען, אמעריקאנקעס, קינדער-וועגעלעך, שאטקאָווע און געבעטע מאטראצען.
ביליגסטע פרייזען: רעעלסטע בעהאנדלונג! ביליגסטע פרייזען!
לאדז, פולנאצנא 24.

לעטשניצע
פעטריקאווער 62, טעל. 31-53.

מ. וואלפסאן
״ א. טענענבוים
ד״ר י. שרייבער
״ פאכשאנבקי
ד״ר ד. אלטערמאן
״ מ פעדערמאן
פ-זי ד״ר זעלקאוויטש-קראטשקא
״ ״ גוסטאווא זאנד טענענבוים
ד״ר מ. מאשלאנקא
ד״ר פ. ברוין
״ י. פאלאווייטשיק
ד״ר י. סטופאי
״ ס. האלענדערסקא
ד״ר מ. קלאטשקא
״ באל קאן
צאהן-ארצט ס. שעו ע
מ. רעזניקאווא
ב. טשורנאווסקא
נ. פאצענבאנען

לעטשניצע (פאר קומענדע קראנקע)
פון דאקטוירים ספעציאליסטען און ערצטליך דענטיסטישער קאבינעט
„SALUS“
גלובנא 41 טעל. 46-65.
איז טעטיג טעגליך פון 9 פריה ביז 8 אין אָוו. זונטאָג— פון 9 פריה ביז 2 נאָכמ.

ד״ר ז. ראקאווסקי	אויערען-האלז און נאָז-קראנקהייטען	פון 11 – 12
ד״ר לאנדקאח	אינערליכע קראנקהייטען	פון 1 – 2 און פון 5 – 7
ד״ר דינענזאהן	קינדער-קראנקהייטען	פון 11–12 און 4.30–6
ד״ר ווייס	כירורגישע קראנקהייטען	פון 1–2 און פון 6.30–7.30
״ שמערלאווסקי	פרויען-קראנקהייטען און אקושעריע	2.30 – 3.30, 5.30–6.30 זונטאָג פון 12–1
״ זילבערשטראם	הויט, ווענערישע און געשלעכטס-קראנקה.	פון 11.30–1 און 7–8
ד״ר גאלדבערג	אויגען קראנקהייטען	פון 10.30–12.30
ד״ר גאלדרינג	אינערליכע קראנקהייטען	פון 11–12 און פון 3–5
צאהן-ארצט פרוי לאנדקאח ״ סט. נעלבערג	צאהן- און מויל-קראנקהייטען	9.30–12 און פון 4–7 12–2 און פון 7–8

אפאטרונקעס, אפעראַציעס, איינשפריצונגען, פאקען-שטעלען. אלעריי אנאליזען, (ווי אורין, פלעגמא, בלוט אז״וו) דורכלייכטונגען און רענטגען אויפנאהמען. קורס פאר שטאמלער. נעבורטס-הילף פעראַטונגען פאר מוטערס. קינסליכע ציין, קאראנעס, גאלדענע בריקען, פלאָמבען א. אז. וו. מפעצ. קורסען פאר שטאמלער. חיזיטען אין שטאדט. שוץ-אימפונגען געגען שקאַרלאטין. 311

שייטלען
און פערשידענע קוואליטעטען האאר, פערס. מאדעלען, גוטע אויסארבייטונג, רעעלע בעהאנדלונג. צו בעקומען קאמיעננא 5, 2-טען הויף לעצטען איינגאנג, 2-טען שטאָק ביי בצלאל פארזשוצקי.

אכטונג!
די לאנגיעהריגע בעוואוסטע פאבריק פון
שאמאט-אייוועןאון קוכען
— פון —
וואָלטשאנסקא 63
איז אויף שטענדיג פערזעהען מיט א גרויסען אויסוואהל פון פערשידענע שאמאט-אייוועןאון קוכען. אינלענדישע און אויסלענדישע ביליג און פינקטליך! מיט אכטונג 810
ש. ראזענבלום.
פריוואט-וואוינונג דזיערנא 24.

עלטסטער פעלדשער
כוואל
איז צוריקגעקומען פון קי-ראַציע און נעמט אָן אינטערעסאנטען.
25 ווסכאדניא 25. 897

Lek. Dentysta
Jakób Botwinik
נעארבייט אין דער לאָדזשער קראנקען-קאסע איבער 4 יאָהר, נעהמט יעצט אָן טעגליך, אויסער שבת פון 3 ביז 9 אָווענד אויף דער
נאוואמיעסקא 26, פראנט 2, שטאק
היילען, פלאָמבירען, צאָהן-ציהען אָהנע שמערצען, קינסטליכע ציין, קאראָנען און גאָלד-בריקען.
ציגענגליכע פרייזען.
פאר מיטגל. פון קראנקען-קאסע און זייערע פאמיליעס.

לעטשניצע פון דאקטוירים ספעציאליסטען
בזשעזשינער 11, טעל. 37-63
אפען פון 9 פריה ביז 7 אָוענד

ד״ר וואלינסקי	נאָז, האלז, אויערן-קר.	4—3
ד״ר קרשנער	קינדער-קראנקהייטען	$12-9^1/_2$ 5–4
ד״ר שיפמאן	אינערליכע קראנקה.	1–11 6.30–5
ד״ר לוביטש	הויט- און געשלעכטס קר.	2–12
ד״ר שמירגעלד	נערווען און גייסטיגע קר.	3–1
ד״ר גאלדבלאט	אויגען-קראנקהייטען	2–12.30
ד״ר עליאסבערג	כירורגישע קראנקה.	2 –1
ד״ר בערגסאָן	פרויען און געבורטס-הילף	4–3

פלאָמבע-טערפיע, שפראַך-שטערונגען ווי שטאטלען א. ז. וו. פאקען-שטעלען, קינסטליכע בערג-זון-בעשטראהלונג אינ-שפריצונגען, מאסאזשען, עלעקטריזאציע, אפעראציעס. אויף פערלאנג — וויזיטען אין שטאט. — אין לאבאראטאריום הערען אנגענומען אלע ארט אנאליזען, ווי אורין פלעגמע און בלוט. 2120
אימפונגען געגען שקארלאטין.
ביי דער לעטשניצע איז געעפענט געוואָרען א
דענטיסטישער קאבינעט
עס נעהמען אן:

ד״ר זילבערשטיין	צאהן-ארצט	10–2 נ. מ.
ד״ר לאָזשינסקא סטאראפאלסקא	צאהן-ארצט	7–3

קינסטליכע ציהן, קאראנען, פאסטען א. אז. וו.
די לעטשניצע איז אויך טעטיג זונטאג.

Dr. Z.
Rakowski
ספעציאַליסט פאר אויערן, נאָז, האלז, און לונגען-קראנקהייטען.
קאנסטאנטינאווסקא 9
טעלעפאן 27-81.
שפרעכשטונדען פון 12 ביז 2 און פון 5 ביז 7. נעמט אויך אן אין לעטשניצע זגערזשער 17 פון 10—11 און פון 2—3 נ.מ.

Dr. med.
J. Polakow
ספעציאליסט פאר
קינדער-קראנקהייטען
Konstantynowska 37
טעלעפאן 39-75
נעמט אן פון 5—$6^1/_2$ אוו. אין דער היים און פון 2—3 אין דער לעטשניצע אויף גייערס-מארק, פעטריקאווער 294.

היילפעדאגאגישע קורסען
פאר שוואכבעפעהיגטע און שווערערציהבארע קינדער. שפראכשטערונגען (שטאמלען, טויבשטומהייט)
Dr. med. A. Szmirgeld
נערווען-ארצט.
עלעקטריזאציעס, ליכטהיילאפאראטען.
CEGIELNIANA 6,
tel. 51-89
עמפפאנגט פון 5 — 7 אָוענד.

Dr. ADAM
Grosglik
Al. Kościuszki 27,
tel. 51-78
הויט און וועגערישע קראנקה. רענטגען און ליכט-הייל אינסט. נעמט אָן פון 4—7 אין אָווענד.

Dr. med. **J. Szmerłowski**
פרויען-קראנקה. און אקושעריע
נעמט אן פון 3 ביז 5,
פיעטריקאווער 17,
טעלעפאן 7-13.

דאָס לאָדזער לעבען

נײַער פאָלקסבלאַט
7. יאַנואַר 1927.

די ערשטע שריט צו אָרגאַניזירען די יודישע האַנדווערקער.

די השפעה פון פעטערבורגער צוזאַמענפאָהר. - די בעריכטען. - קריסטליכע דעלעגאַטען מאַכען פאָרוואורף. יאַן קירשראַט'ן פאַרוואָס ער איז אַרויסגעטרעטען נעגען די צעכען. - קירשראַט'ס שאַרפער ענטפער. - די לאָדזער צעכען האָבען, פון זייערע דרײַ פערטרעטער, די יודישע האַנדווערקער נישט געוואָלט אָפגעבען קיין איינעם. - יאַן קירשראַט'ס אַרטיקעל וועגען אָרגאַניזירען אַ יודישע האַנדווערקער-אָרגאַניזאַציע.

די לאָדזער דעלעגאַטען זענען צוריקגעקומען קיין לאָדז. נישט די ערפאָלגען פון דער לאָדזער דעלעגאַציע אויפ'ן צוזאַמענפאָהר גופא, נאָר די שטימונג, וואָס איז געשאַפען געוואָרען דורכ'ן פעטערבורגער צוזאַמענפאָהר צווישען די גרויסע יודישע האַנדווערקער-מאַסען. די האַנדווערקער, פערפאָלגענדיג דעם גאַנג פון די אונטערהאַנדלונגען אויפ'ן צוזאַמענפאָהר האָבען ערשט אָנגעהויבען צו פערשטעהן, אַז אַ חוץ דעם וואָס זיי זענען אַרומגערעגעלט מיט שונא'ים, קען זיי אויך נישט פערטיידיגען זייערע אינטערעסען אַלס אַן'איינצעלנע מענשען, ס'איז דעריבער געוואָרען רייף דער געדאַנק צווישען די בעוואוסטזיניגע יודישע האַנדווערקער וועגען אָרגאַניזאַציע.

דעריבער האָט די לאָדזער דעלעגאַציע צוריקקומענדיג קיין לאָדז געהאַט אַ לייכטערע אויפגאַבע. דעם 6 טען פעברואַר 1911 האָט אָפּגעגעבען אַ בעריכט פון 13. צוזאַמענפאָר דער דעלעגאַט פון שניידער-אַרבייטער-פעראיין ה' טשעמערינסקי, דעם 7-טען פעברואַר זענען צוזאַמענגערופען געוואָרען פאַרשטעהער פון די פערשידענסטע האַנדווערקער-פאַכען און די האַנדווערקער-דעלעגאַטען קאַרא און יאַן קירשראַט האָבען אָפּגעגעבען בעריכטען פון צוזאַמענפאָהר, רופענדיג גלייכצייטיג די יודישע האַנדווערקער צו פעראייניגונג און אָרגאַניזאַציע.

דעם 9 פעברואַר האָבען די דעלעגאַטען פון די פוילישע צעכען אָפּגעגעבען אַ בעריכט — אויף אַ פערזאַמלונג פון די קריסטליכע האַנדווערקער. אויף דער דאָזיגער פערזאַמלונג זענען אויך אָנוועזענד געווען די יודישע דעלעגאַטען קאַרא און יאַן קירשראַט. די קריסטליכע דעלעגאַטען, האָבען קירשראַט'ן געמאַכט אַ פאָרוואורף, פאַרוואָס ער איז אין פעטערבורג אַרויסגעטרעטען געגען דעם, אַז די צעכען זאָלען ווייטער בלייבען. ה' קירשראַט האָט גענומען אַ וואָרט און ערקלעהרט, אַז דורך די צעכען, וואו יודען האָבען אַ קנאַפע דעה ווערט די יודישע מלאכה און דער יודישער האַנדווערקער איינגעטרדריקט. די בעציהונג פון די צעכען צו די יודישע האַנדווערקער, האָט געזאָגט קירשראַט, האָט זיך בולט אַרויסגעוויזען בעת די וואַהלען צום האַנדווערקער-צוזאַמענפאָהר. די לאָדזער צעכען האָבען אויסגעקליבען דריי דעלעגאַטען און האָבען קיין איינעם נישט געוואָלט אָפּגעבען דעם פערטרעטער פון די יודישע האַנדווערקער. אָבער נישט דאָס אַליין, די ווינציגע יודישע מיטגלידער פון די צעכען זענען אפילו צו די וואַהלען נישט גערופען געוואָרען.

דעם 12 מערץ 1919 האָט יאַן קירשראַט פערעפענטליכט אין דער דאַמאָלסדיגער לאָדזער יודישע פרעסע אַן אַרטיקעל אין וועלכען ער האָט געזאָגט:

דער צווייטער אַלרוסישער האַנדווערקער-צוזאַמענפאָהר איז שוין אַריבער, מיט איהם איז אויך אַריבער דער גאַנצער פעריאָד פון הכנות, לאַרם, התלהבות, קאַמף און פערביטערונג; עס איז אויך שוין אַריבער די צייט, ווען גרעסערע שיכטען פון די יודישע בעלי-מלאכות האָבען געקוקט אויפ'ן צוזאַמענפאָהר, ווי אויף אַ גואל און האָבען פון איהם געוואַרט אויף אַ ישועה פאַר זייער לאַגע; עס איז אויך אַוועק — ווייזט אויס — דער מאָמענט, ווען די בעלי-מלאכות האָבען זיך אויסגעכאַפט פון זייער גלייכגילטיגקייט און ווען עס האָט זיך איינגעגעבען צו פעראייניגען דעם מייסטער און דעם געזעלען צו אַן'איגעמיינער יודישער אַרבייט —

דאָס אַלץ איז שוין פערביי.

נאָר איז עס דען מעגליך, אַז פון אַלץ איז גאָרנישט איבערגעבליבען? אין עס דען מעגליך, איז דער צוזאַמענפאָהר, וועלכער האָט ממשות'דיגעס נישט אויפגעטאָן, זאָל זאָגאַר קיין מאָראַלישען איינפלוס נישט האָבען איבערגעלאָזען אויף די יודישע בעלי-מלאכות? האָט זיך דען יעדער נישט געקענט איבערצייגען, אַז קוים האָבען זיי געוואָלט זעגען די יודישע האַנדווערקער, וועלכע זענען פריהער געווען אַנ'אונאָרגאַניזירטע מאַסע, - אין איינינע טעג אויסגעוואַקסען אין אַ מעכטיגע קראַפט?

און ווייסט איהר די אורזאַך דערפון? ווייל די יודישע בעלי-מלאכות האָבען אויף אַ קורצע צייט פערגעסען זייערע פערזענליכע פיינדליכקייטען...

און כל זמן מען האָט געוואָרט הילף פון צוזאַמענפאָהר, כל-זמן מען האָט זיך אינטערעסירט מיט'ן וואַהל-קאַמף פון די דעלעגאַטען — האָט מען נאָך געקענט צונויפקלויבען איינינע הונדערט האַנדווערקער האָט מען נאָך געפיהלט, אַז היגטער אונז שטעהען געוויסע מאַסען. אָבער אַצינד?

אַצינד — וואַרט מען אויפ'ן 3-טען צוזאַמענפאָהר, וועלכער וועט פאָרקומען אין 10 יאָהר אַרום און דערווייל שלאָפט מען — ביי זיך אין דער היים, אָדער אין פראָפעסיאָנעלע-פעראיין, אין בעסטען פאַל — ווייל מען גרינדען צעכען, ווייל מען בילדען נייע, קליינע, ענגע סאָכאָרגאַניזאַציעס, וואו מען וועט קענען רוהיג שלאָפען, ווי אין די קריסטליכע צעכען.

דער ריכטיגער וועג פיהרט אָבער אַנדערשוואו, נישט אין דער גלייכגילטיגקייט און נישט אין די צעכען-אָרגאַניזאַציעס ליגט די ישועה און די צוקונפט פון האַנדווערקער בכלל און פון יודישען בעל מלאכה בפרט, אום עפּיס ממשות'דיגעס און וויכטיגעס אויפצוטון, מוז מען גרינדען אַנ'אַלגעמיינע יודישע האַנדווערקער-אָרגאַניזאַציע, אַ פערבאַנד וועלכער זאָל אַרומנעהמען אַלע פאַכען, וועלכע זאָלען אָפּהיטען די אַלגעמיינע אינטערעסען פון יודישען האַנדווערקער קלאַס. און אויך נאָר אונטער די פליגעל פון אַזאַ אַלגעמיינער האַנדווערקער-אָרגאַניזאַציע וועלען זיך די קלענערע פראָפעסיאָנעלע פעראיינען קענען נאָרמאַל ענטוויקלען און אויך נאָר דאַן וועלען זיי פערלאָזען זעהר ענגע און שמאָלע קלאַסען ווענען און וועלען צוטרעטען צו אַ ראַציאָנעלער געגענזייטיגער זעלבסטהילף אום אויפצוהויבען דעם האַנדווערקער-שטאַנד.

נאָר איז מעגליך אַזאַ אָרגאַניזאַציע צו גרינדען? די מעגליכקייט ליגט אין אונזערע הענד. די קריסטליכע האַנדווערקער, וועלכע האָבען שוין צעכען האָבען דערצו געשטרעבט און עס דערגרייכט. אונז וועט עס געוויס שווערער זיין, אָבער מיר טאָרען זיך פאַר קיין זאַך נישט אָפּשטעלען אום אונזער ציל צו דערגרייכען. דער יודישער בעל-מלאכה דאַרף אַלעמען בעווייזען, אַז ער איז נישט בלויז פעהיג אויף אַ קורצער אַגיטאַציע און אויף זיך צו קריגען מיט די צעכען - נאָר, אַז ער וויל און קאָן אַרבייטען, אַז ער קאָן דורכפיהרען אַ זאַך, וועלכע וועט פיל נוצען ברענגען דעם גאַנצען יודישען האַנדווערקער-קלאַס.

ווען דער יודישער בעל-מלאכה וועט וועלען - קאָן אַזאַ אַלגעמיינע האַנדווערקער-אָרגאַניזאַציע גאַנץ לייכט פערווירקליכט ווערען.

יאַן קירשראַט.

מיר האָבען איבערגעגעבען ווערטליך דעם טעקסט פון קירשראַטס אויפרוף אין יאָהר 1911, כדי צו בעווייזען די וויכטיגקייט פון זיין אויפפאַסען דעם יודישען האַנדווערקער-פראָבלעם, כדי צו בעווייזען, אַז דער דאָזיגער אויפרוף וואָלט נאָך היינט געקענט פערעפענטליכט ווערען אַזוי ווי ער געהט און שטעהט. (המשך קומט)

בעאַרבייט דורך י. דאַנסין.

פערנאַשירט אייך

די דאַטע, דאָס אָרט און אונטערנעהמונג!

29. יאַנואַר 1927

זאַלען פון „אימפּעריאַל“

(רוג זאַכאָדניע און זאַוואַדזקע)

גרויסער מאַסקען-באַל

פון דער יודישער פרעסע

דאָס וועט זיין די רעוויע פון יודישען לאָדז

פון די אַרבייטער-ספּאָרט- און גימנאַסטישע גרופען ביי „טאַז“ אין לאָדז.

דער טורן פעסט פון די אַרבייטער-ספּאָרט-גרופען ביי „טאַז“, קומט פאָר זונטאָג דעם 16 יאַנואַר ה. י. אין זאַל פון פילהאַרמאָניע (נאַרוטאָוויטש 20).

די צוגרייטונג, אונטער די אָנפיהרונג פון אינסטרוקטאָר ניידע ווערען שוין איצט פערענדיגט. אַלע גרופען אין אַ צאָל פון 200 פּערזאָן וועלען זיך בעטייליגען אין דעמאָנסטרירען זייערע קענטענישען אויף דעם דאָזיגען פעסט.

אין פראָגראַם געפינט זיך צווישען אַנדערע: אַ לעקציע פריי-איבונגען לויט'ן שוועדישען סיסטעם אויסגעפיהרט דורך דער מוסטער-גרופע; ריטמישע איבונג דורך דער פרויען-גרופע; איבונגען מיט שטאַבען און פריי-איבונגען דורך דער מענער-גרופע, איבונגען מיט פלאַשען און אויף מכשירים דורך דער מוסטער-גרופע, פּיראַמידען אין וועלכע ס'נעמען אָנטייל אַלע גרופען.

צו די איבונגען וועט צושפּילען דער אָרקעסטער פון 28-טען שיטער-פּולק.

כדי צו דערמעגליכען די ברייטסטע מאַסען צו קענען זיין אָנוועזענד אויף דעם פעסט, זענען די פרייזען זעהר פּאָפּולערע: פון 50 גר. ביז 2 זלאָטעס, די קליינע צאָהל איבעריגגעבליבענע בילעטען צו בעקומען אין ער קאַנצעלאַריע פון „טאַז“, אין טאָג פון פעסט ביי דער קאַסע פון „פילהאַרמאָניע“.

7	יאַנואַר
פרייטאָג	זון-אויפגאַנג 7.17
ד	זון-אונטערגאַנג 3,30
שבט תרפ"ז	לענג פון טאָג. 9
	ליכט-צינדען 23 - 3

פון קולטור-אַמט.

דער לאָדזער יודישער קולטור-אַמט האָט זיך איבערגעצויגען פון נאָוואָמיעיסקאַ 27 — אויף ווסכאָדניע 70. פראָנט, 1. שטאָק.

„אחד-העם, זיין לעבען און שאַפען.“

ווי מען טיילט אונז מיט, אָרדענט איין דער יודישער פאָלקס-אוניווערזיטעט אין לאָדז דעם שבת דעם 8 יאַנואַר אין זאַל פון „התאַחדות“ אַ רעפעראַט געווידמעט אחד-העמ'ן. ד"ר י. פרענקעל וועט רעפערירען א.ד.ט. „אחד העם זיין לעבען און שאַפען“.

ביעליצער סוחרים אין לאָדז.

(אז) די נאָהנטסטע טעג קומען אָן קיין לאָדז אַ רייה סוחרים פון ביעליץ (ביעלסק) כדי איינצוקויפען היגע סחורות.

שלאָף-וואַגאָנען קיין טשעכיען.

(אַ) די אינטערנאַציאָנאַלע געזעלשאַפט פון שלאָף-וואַגאָנען האָט איינגעפיהרט, אַז אין די צוגען, וועלכע געהען פון וואַרשאַ קיין טשעכיען דורך קאַלושקי, זאָלען מיטפאָהרען שלאָף וואַגאָנען.

שולע פאַר לערנען זיך שווימען.

(–) די פערוואַלטונג פון דער לאָדזער ים-ליגע האָט געעפענט אַ שולע פאַר שווימען. די שולע געפינט זיך אונטער דער לייטונג פונ'ם בעקאַנטען קאַפּיטאַן מ. שיינבערג, אין דער שולע געפינט זיך אַ וואַרימער באַסיין. ס'ווערען אָנגענומען יונגעלייט פון 12 יאָהר אָן. איינשרייבונגען קומען פאָר אין דער קאַנצעלאַריע פון דער ליגע פּיעטריקאָווער 91 טעגליך פון 7-5 אָוונט.

הכנות צום האַנדווערקער-יוביליי

(*) די יובילעאום-קאָמיסיע פונ'ם האַנדווערקער-פערבאַנד אַרבייט זעהר טיכטיג. די פייערליכע אַקאַדעמיע וועט פאָרקומען אין זאַל פון „פילהאַרמאָניע“ אין אַלע פעראיינען און אין די קאָמיסיעס קומט פאָר אַ פיבערהאַפטע אַרבייט. צו אָרגאַניזירען די יובילעאום-אויפנאַהם-גרופען איז אויסגעטיילט געוואָרען אַ קאָמיסיע פון 3 פערזאָן די ה"ה: ליקערמאַן, קראַקויער און הערשקאָוויטש.

ס'איז שוין אויך פעסטגעשטעלט געוואָרען דאָס פּראָגראַם פון דער פייערליכער אַקאַדעמיע. די ערעפענונגס-רעדע וועט האַלטען לאַוויק א. יאָעל נאָכדעם וועלען פאָרקומען הזכרות, בעגריסונגען און דער אָרקעסטער וועט אויספיהרען די פוילישע און יודישע הימנען און ס'וועט פאָרקומען די איינוויאונג פון די פעראיינס-פאָהנען.

מאָנטאָג וועט פאָרקומען אַ פאָרקאָנפערענץ פון אַלע דעלעגאַטען פון די פעראיינען פון דער לאָדזער וואָיעוואודזטווע, כדי פאָרצובערייטען אַ צוזאַמענפאָהר פון דער לאָדזער וואָיעוואודזטווע.

DR PRYBULSKI
צוריקגעקעהרט.
זאַוואַדזקאַ 1, טעלעפאָן 26-38
הענערישע און האָר - הויט - קראַנקהייטען, מענער-שוואַכע, בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ-ליכט (האָר-אויספאַל), רענטגען-שטראַהלען.
בעטט אָן פון 9—1 און פון 4—8 אָוונט, דאַמען: פון 4—5 נאָכם.

„Reduta“

אָנהויב 5 נאָכמ. לעצטער סעאַנס 10 אָוונד. שבת און זונטאָג 2 אַ זייגער נאָכמיטאָג. פּאַספּאַרטוס און הנחה־בילע־טען ווערען גילטיג פון 10 אַ זייגער אין אָוונט.

היינט און פאָלגענדע טעג!

די לאַנג־ערוואַרטעטע פאָרשטעלונג פון הער־ליכען פילם, וואָס פער'כשוף'ט די צושויער

„דאָס האַרץ פון אַ קאַטאַרזשניק“

~~~ ענדע פון מעכטיגסטען פילם 3־טע און 4 טע סעריע ~~~

קאַטאַרזשניק זשאַן וואַלזשאַן

— פון —

וויקטאָר הוגאָ

ליבעס־פאַסירונגען, ליידען און אָפּפערונג אין דער נייער געשטאַלט, רעאַליזירט אין 1926 יאָהר.

זשאַן וואַלזשאַן די געשטאַלט פון 5 געזעלשאַפט קרעאירט דער פענאָמענאַלער גאַבריעלאַ גאַבריא.

היינט און פאָלגענדע טעג!

שאראדע–ווינקעל

.26

איינער איז געווען פון פאָלק,
וואָס האָט אין נידער נישט געשפּרייזט,
ער איז געווען אין דער ווילט,
און דורכ'ן בוך געשיקט זיין גייסט.
איינער איז געווען פון פאָלק
און איצטער איז ער שוין נישטאָ.
ווער איז דער איינער, וואָס עס האָט
נישט אויסגעשלאָגען נאָך זיין שעה?

שאראדען־הינקעל
קופּאָן 26

פרעמיעס:

1) 1 טאַפעל שאָקאָלאַד
2) 1 טאַפעל שאָקאָלאַד

27

פון די דאָזיגע צוויי וויזיט־קאַרטלעך דאַרפט איהר נאָכ'ן געהעריגען איבער־שטעלען די אותיות בעקומען דעם רע־זולטאַט: פון דער ערשטער – טיטעל, נאָמען און פאַמיליען־נאָמען פון אַ בע־קאַנטען יודישען פילאָזאָף; פון דער צוויי־טער – נאָמען און פאַמיליען־נאָמען פון אַ יודישען אוקראַינער קרבן.

11	1
אבשלום שורק רודא	שלום ה. ויידאטום ריקי

צוגעשטעלט דורך י. רעדלום.

שאראדען־הינקעל
קופּאָן 27

פרעמיעס:

1) 1 טאַפעל שאָקאָלאַד
2) 1 טאַפעל שאָקאָלאַד

לעזונג פון רעטעניש נ. 24

1) ווערימאַס
2) איראַפּע
3) לואידאָר
4) דעזורעמאָנאַ
5) עמבלעם
6) מאַלפּע
7) אַרמוזר
8) ראַשעל
9) אַלאַסקאַ
10) סאַראַטאָוו

וואלדעמאראס

געוואונען האָבען לויט אַ גורל:

1) 2 בילעטען אין קינאָ: חיים פּרי־דעל (זגערזשער 46).

2) 1 שט. טואַלעט־זייף: פעלק (ציגעל־גאַס 57).

לעזונג פון רעטעניש נ. 25

חן קין (כענקי)

געוואונען האָבען לויט אַ גורל:

1) אַ זאַמעל־בוך אויפגאַנג: י. ראַפּאַפּאָרט מלינאַרסקאַ 11.

2) 1 שט. טואַלעט־זייף: רוזשאַ לי־בעסקינד ציגעל־גאַס 24.

היינט

איז דער לעצטער טערמין פון איינצאָהלען הכנסה־שטייער פון אַרבייטער שכירות.

(§) היינט, פרייטאָג דעם 7 טען יאַ־נואַר איז דער לעצטער טערמין איינצו־צאָהלען דורך די אַרבייטסגעבער דעם הכנסה שטייער פון די אַרבייטער שכירות, עמעריטורען און לוין־קאַסטען.

דער גרונד פאַר די שטייער בערע־כענונג איז די אויבען־דערמאָנטע שכירות דערביי ווערט אַן'איינמאָליגע פענסיע צוגערעכענט צום לעצטען שטייער־פעריאָד.

פינאַנץ־אַמטען מאַכען נישט קיין שוועריגקייטען

פאַר די, וואָס פאָהרען קיין אויסלאַנד צוליב פערשידענע נוצליכע טעמים

(§) פון דער „איזבאַ סקאַרבאָווא“ ווע־רען מיר געוואָהר, אַז זי מאַכט נישט קיין שום שוועריגקייטען ביים בעטראַכ־טען די ערלויבנישען אויף אַרויספאָה־רען נאָך אויסלאַנד, אין הסכם מיט דעם צירקולאַר, וואָס איז אָנגעקומען פון פינאַנץ־מיניסטעריום אין וועלכען ס'ווערט אויפמערקזאַם געמאַכט דערויף, אַז די רעלעגאַטען פון די פינאַנץ־קאַמערן קאָנען נישט בעשווערען דאָס אַרויס־פאָהרען נאָך אויסלאַנד פאַר די פער־זאָנען, וואָס פאָהרען אַוועק צוליב קו־ראַציע־צוועקען, אָדער אַזעלכע וועלכע קענען גורם זיין דעם אַריינפיהר פון אויסלענדישען קאַפּיטאַל קיין פוילען, אָדער וועמענס אַרויספאָהר פון לאַנד קען ברענגען אַ נוצען דער מלוכה. צום ביישפּיל: פערזאָנען וואָס פאָהרען נאָך אויסלאַנד, כדי איבערצונעמען פּאַטענטען, און בפרט ווען זיי געפינען זיך דאָ אָהן אַרבייט און אָהן מיטלען צום לעבען, ווען זיי פאָהרען איבער־צונעמען די אַדמיניסטראַציע איבער גוטער און פאַלוואַרקען, אָדער ווען זיי פאָהרען מיט'ן צוועק צו בעקומען הלוואות און קרעדיטען.

אַ געהיימער צירקולאַר פון דער „ווידזעווער מאַנופאַקטור“

וואָס בעוועלה'ט די אַרבייטער וועט איצט אָנשפּאָרען אין אַרבייטס־מיניסטעריום.

(–) דעם הויפּט־פערבאַנד פון די טעקסטיל־קלאַסען־פעראיינען האָט זיך איינגעגעבען צו בעקומען אַ קאָפּיע פון אַ צירקולאַר, וועלכען די דירעק־ציע פון דער „ווידזעווער מאַנופאַקטור“ האָט אַרויסגעשיקט צו אַלע איהרע אָפּ־טיילונגס דירעקטאָרען.

דער דאָזיגער צירקולאַר פעראָרדענט די דירעקטאָרען, אַז כדי אויסצומיידען דאָס געבען די אַרבייטער בעצאָהלטע אורלויבען, זאָל יעדער אַרבייטער זיין בעשעפטיגט נאָר 11 חדשים אין יאָהר; דערנאָך זאָל ער געקינדיגט ווערען און אין אַ צייט אַרום – ווידער צוגענומען ווערען.

דאָס זעלבע זאָל אויך זיין מיט די אַרבייטער, וועלכע ס'קומט אורלויב שוין נאָך 6 חדשים 8 טעג. די דאָזיגע אַרבייטער זאָלען נאָר זיין בעשעפטיגט 5 חדשים אין יאָהר.

דער דאָזיגער צירקולאַר זאָל אַזוי לאַנג פערבליבען, ווי לאַנג דאָס גע־זעץ וועגען אורלויבען וועט נישט אויפ־הערען.

דער דערמאָנטער צירקולאַר האָט אַרויסגערופען אַ גרויסע אויפרעגונג צווישען די אַרבייטער און דעפּוטאַט שטשערקאָווסקי ווענדט זיך וועגען דעם צום אַרבייטס מיניסטעריום

געהיימניספולער טויט

פון אַ פּראָמיניסטער דינסט־מיידעל.

(–) ביים ווירט פון הויז אויף ציגעל־גאַס 8, ה' אַש, האָט אַ לענגערע צייט געאַרבייט אַלס דינסט די 23 יעה־ריגע וויקטאָריאַ קאָוואַלסקאַ.

מיט אַ יאָהר צוריק האָט זיך די דינסט בעקענט מיט אַ געוויסען לוד־וויק גאַרניס און – זי איז פון איהם מעוברת געוואָרען.

ווען דער בעל־הבית, ה' אַש האָט געזעהן, אַז זיין דינסט, וועלכע אַרבייט שוין ביי איהם אַזוי לאַנג, ווערט אומ־גליקליך, האָט ער איהר אָפּגעגעבען אַ קעלער־שטוב אויף דעם זעלבען הויף, אַריינגעצויגען עלעקטרי און געזאָרגט דערפאַר, אַז דער „חתן“ זאָל חתונה־האָבען מיט דער קאָוואַלסקאַ.

ביידע: דער „חתן“ גאַרניס און די כלה קאָוואַלסקאַ האָבען זיך אַריינגע־צויגען אין דער וואוינונג. ביינו לבינו האָט קאָוואַלסקאַ געבוירען אַ קינד.

זי האָט דעריבער אָנגעהויבען פער־לאַנגען פון איהר „חתן“, ער זאָל מיט איהר חתונה־האָבען. גאַרניס האָט די „כלה“ כסדר צוגעזאָגט חתונה־צו האָ־בען און דער לעצטער טערמין ווען די חתונה האָט שוין געזאָלט פאָרקומען, איז געווען דער 1. יאַנואַר (נאָווי־ראָק). גאַרניס האָט אָבער נישט געהאַלטען קיין וואָרט און ער האָט מיט דער קאָ־וואַלסקאַ נישט חתונה־געהאַט.

שהערנעכטען האָבען זיך די איינ־וואוינער פון הויז דערוואוסט, אַז וויק־טאָריאַ קאָוואַלסקאַ איז פלוצלינג גע־שטאָרבען.

די פּאָליציי האָט זיך פאַראינטערע־סירט מיט דעם פלוצלינגען טויט פון קאָוואַל־סקאַ'ן.

נעכטען איז די פערשטאָרבענע בע־גראָבען־געוואָרען אויפ'ן קריסטליכען צמענטאַזש.

גאַרניס איז ווייטער געבליבען וואוי־נען מיט'ן קינד אין דער קעלער־שטוב.

די דעפּוטאַטען שטשערקאָווסקי און צערבע,

פאָרזיצער פון די טעקסטיל־פעראיינען.

(ב) נעכטען איז פאָרגעקומען די ערשטע קאָנסטיטואירענדע זיצונג פון דער הויפּט־פערוואַלטונג פון די טעקס־טיל־פעראיינען.

אַלס פאָרזיצער איז געוועהלט־געוואָ־רען דעפּ. שטשערקאָווסקי. אַלס וויצע – דעפּ. צערבע.

ס'איז געפּיהרט־געוואָרען אַ דיסקוסיע וועגען דעם, צי ס'זאָל אָנגעהויבען־ווע־רען אַ לוין־אַקציע.

ס'איז בעשלאָסען־געוואָרען נישט אָנ־צונעהמען קיין שום בעשלוסען, נאָר איבערלאָזען דעם עקזעקוטיוו פרייע הענד.

דעם פּוילישען טעאַטער־בנין

וועט שוין, מסתמא, דער מאַגיסטראַט נישט אויפשטעלען.

(–) ווי בעוואוסט, האָט בשעתו דער לאָדזשער מאַגיסטראַט אָנגעהויבען זאַמלען געלד אויף צו בויען דאָס שטאָטישע טעאַטער אין „קאָליע־גאָרטען“

דער ענין איז אָבער געוואָרען שטאַרק פערנאַכלעסיגט און לסוף אינגאַנצען איינגעשלאָפען געוואָרען.

איצט האָט זיך אונזער מאַגיסטראַט וועגען דעם ענין דערמאָהנט, און ווי־דער אָנגעהויבען אַן'אַקציע פאַר'ן אויפ־בויען דאָס שטאָטישע טעאַטער.

אין די נעהנסטע טעג הויבען זיך שוין אָן די נייע זאַמלונגען.

אַ גנב'טע שטאַמט פון אַן'אָרענטליכע משפחה.

(–) דאָס פרידענס־געריכט האָט בע־טראַכט דעם פּראָצעס געגען אַ געווי־סער מלכה קאַלאשער, וועלכע איז גע־ווען בעשולדיגט אין אויספיהרען אַ רייה גנבות.

אויפ'ן פּראָצעס האָט זיך אַרויסגעווי־זען, אַז די בעשולדיגטע שטאַמט פון אַן'אָרענטליכער, לאָדזשער פאַמיליע, נאָר ווען איהר פאָטער איז געשטאָרבען, האָט זי זיך געלאָזט צורעדען פון שלעכטע חבר'טעס און זיך געוואָרפען צו „לייכ־טע“ פערדינסטען.

זי איז פער'משפּט געוואָרען אויף 6 חדשים טורמע.

Dr. med. M. GLAZER
ul. ZIELONA Nr. 6
טעלעפאָן 45-49
הויט־ און ווענערישע קראַנקהייטען.
אָן נעמט פון 8—9.30, 12—2 און 7—8 אָוו.

שיחה

אין דער ציוניסטישער אָרגאַ־ניזאַציע.

מאָרגען, שבת, ד. 8 טען יאַנואַר, 5 אַ זייגער נ. מ. קומט פאָר אין לאָקאַל פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע (צעגעלניאַנאַ 4) אַ וויסענשאַפטליכע פאָר־לעזונג אויף ד. ט. „די גרונד־בעגריפען פון דער מעכאַניק“. רעפערירען וועט ה' מ. לינדער, לעהרער פון גימנאַזיום „יבנה“. דער אַריינגאַנג איז פריי.

אַמטליכעס.

(וו) דער נייער מאַגיסטראַ־לאַווניק קאַזימירערטשאַק נעהמט שוין די נאָהנט־סטע טעג איבער זיין אַמט.

WYSTRZEGAĆ SIĘ PODRABIAŃ
ANUSOL
ZNAK TOWAROWY
GOEDECKE & Co
WYPRÓBOWANY i WYGODNY
SPROWADZAJĄCY ULGĘ w CIERPIENIACH
LECZNICZY
ŚRODEK PRZECIWKO
HEMOROIDOM
CZOPKI
ANUSOL
PRAWDZIWY TYLKO w PUDEŁKACH z PLOMBĄ
DO NABYCIA we WSZYSTKICH APTEKACH
i SKŁADACH APTECZNYCH.
JENERALNI PRZEDSTAWICIELE
NA RZECZPOSPOLITĄ POLSKĄ
DOM HANDLOWY
ED. KOCH i W. BORMANN
WARSZAWA
UL. BODUENA Nº 1.

ר' שלמה לייב ארבאַך ז"ל

מיט'ן טויט פון דעם כלל־טוער ר' שלמה לייב אַרבאַך פערלירט דער „לינת הצדק“ אַ געוויסענהאַפטען און איבערגעגעבענעם מיטאַרבייטער, וואָס האָט אַ רייה יאָהרען בשלימות דערפילט זיין אויפגאַבע.

אַלס פערוואַלטער איבער די פינאַנ־צען פון אונזער אינסטיטוציע האָט דער פערשטאָרבענער מיט זיין פינקטליכקייט און עהרליכקייט צו זיך קיין גלייכען נישט געהאַט, און אפילו אין דער לעצטער צייט, ביז זיין געזונדצושטאַנד האָט זיך כסדר פערערגערט, האָט ר' שלמה לייב אַרבאַך נישט אויפגעהערט צו זאָרגען וועגען זיין אינסטיטוציע – דעם „לינת הצדק“ און פלעגט מיט דער גרעסטער פיזישער אָנשטרענגונג טון זיין חוב.

אַלס סעקרעטאַר און לייטער פון „לינת הצדק“, וואָס מיר איז אויסגעקומען טאָג־טעגליך צו קומען אין בעריהרונג מיט'ן פערשטאָרבענעם ר' שלמה לייב אַרבאַך ז"ל, האָב איך נישט איינמאָל געהאַט די געלעגענהייט זיך צו איבער־צייגען וועגען דעם זעלטען־עהרליכען כאַראַקטער פון פערשטאָרבענעם און זיין אָנשטרענגונג, אַז קיין גראָשען, בוכשטעבליך – קיין גראָשען, זאָל נישט אויסגעגעבען ווערען אין דער אינסטי־טוציע אָהן אַ געהעריגער קאָנטראָל.

ר' שלמה לייב אַרבאַך ז"ל איז גע־שטאָרבען, אָבער זיין גוטער נאָמען וועט זיין פערשריבען צווישען די אַנ־דערע עוסקים בצרכי צבור פון אונזער שטאָט, וואָס האָבען אַוועקגעגעבען פיל מיה און אַרבייט פאַר וואוילטעטיגע צוועקען לטובת די אָרימע און נויט־בעדערפטיגע.

זאָל איהם די ערד גרינג זיין!

סעקרעטאַר און לייטער
פון „לינת הצדק“
אברהם קליין.

אין די אַפּטייקען.

היינטיגע נאַכט־דיזשורען.

(§) היינט פרייטאָג דיזשורירען ביי־נאַכט פאָלגענדע אַפּטייקען: ג. אַנטאָ־ניעוויטש (פּאַביאַניצקאַ 50) ק. כּאַנ־דזינסקי (פּיעטרקאָווער 164) וו. סאָקאָ־לעוויטש (פּרזשיאַזד 19) ר. רעמביעלינ־סקי (אַנדרזשיאַ 26) י. זינדעלעוויטש (פּיעטרקאָווער 25) מ. קאָספּערקעוויטש (זגערזשער 54) ס. טראַווקאָווסקאַ (ברזשע־זשינער 56).

פאַבריק־שרפה.

(–) שהערנעכטען פאַרטאָג איז אויס־געבראָכען אַ שרפה אין דער רייסעריי־פאַבריק פון דער פירמע מאָגילניצקי (פּעפּער־גאַס 17).

די אָנגעקומענע פייערלעשער האָבען אָנגעהויבען די רעטונגס־אַקציע און פעסט־געשטעלט, אַז דאָס פייער האָט זיך גע־נומען פון אויוועט, וועלכער איז שלעכט געווען איינגעהייצט און אָנגעפּאַקט מיט צו פיל קוילען.

דאָס פייער איז תּיכף איינגעלאָשען געוואָרען. די שאָדענס זענען נישט קיין גרויסע.

מאַסקען־באַל

לטובת די טויב־שטומע קינדער.

מאָרגען, שבת, ביינאַכט, קומט פאָר אין פילהאַרמאָניע־זאַל דער גראַנדיעזער מאַסקען־באַל לטובת דעם אַנשטאַלט פאַר טויב־שטומע יודישע קינדער.

סיי צוליב דעם איידעלען צוועק, סיי צוליב דער אימפּאָזאַנטקייט פון באַל, איז כדאי צו קומען און ווייַלען זיך.
~~~

ווי אזוי האט גענעראל דידס פערברענגט אין לאדז.

פרעסע-קאָנפערענץ. - בעזוך אין ווידזעווער - מאַנופאַקטור. - אין דער קאָמש פון ״ירדניה״ און הזמיר. - וואכסישען הענינ. - אין די גימנאזיעס.

נעכטען אין דער פריה איז ביים גענעראַל סיר דידס פאָרגעקומען אַ פרעסע-קאָנפערענץ, וועלכע האט זיך פערצויגען ביז אַרום 11 אַ זייגער.

נאָך דער פרעסע - קאָנפערענץ האט גענעראַל דידס אין בעגלייטונג פון דעפ. ד״ר ראָזענבלאַט, ד״ר לויטערבאַך, ד. גוטערמאַן און פערטרעטער פון דער פרעסע בעזוכט די פאַבריקען פון דער ווידזעווער מאַנופאַקטור. די געסט האָט אויפגענומען דער פרעזעס פון דער ווידזעווער מאַנופאַקטור ה׳ אשר קאָהן און האָט זיי אַרומגעפיהרט איבער די פערשידענע פאַבריק ־רוימען.

די פייערלעשער האָבען געבילדעט אַנ׳עהרען-שפאַלער, דורך וועלכען ס׳איז אַדורך דער גאַסט.

די געסט האָבען בעוואונדערט די נייעסטע טעכנישע איינאָרדנונגען, וואָס זענען אַפילו נישט איינגעפיהרט אין דער גרעסטער צאָהל גרויסע אייראָפעאישע פאַבריקען.

נאָכ׳ן בעזיכטיגען אַ טייל פון די פאַבריקען האָט זיך פערפיהרט אַ שמועס, בעת וועלכען ה׳ קאָהן האָט דערצעהלט זיינע פלענער בנוגע א״י און דער דאָרטיגער אינדוסטריע אגב האָט ה׳ קאָהן דערצעהלט, אַז ער האָט איבערגעשיקט אַ מעמאָראַנדום צום ציוניסטישען ווירטשאַפטס-ראַט וועגען אַ רייה אינדוסטריעלע ענינים.

נאָכדעם איז גענ. דידס אַוועקגעפאָהרען אין יודישען גימנאַזיום.

ווי ה׳ קאָהן האָט דערצעהלט, שטאַמט די קאָטש, אין וועלכען דער גאַסט איז געפאָהרען פון זאַקסישען קעניג און ביז איצט זענען אין איהם געפאָהרען דער פרעזידענט פון ציוניסטישען עקזעקוטיוו ה׳ נחום סאָקאָלאָוו, און איצט דער גענעראַל דידס.

ביים געזעגענען זיך האָט ה׳ קאָהן, שמייכעלדיג ערקלערט, אַז ווען גענעראַל דידס וועט ווערען אויבער-קאָמיסאַר אין א״י, וועט ער פאַרלענגען זיין קאַנדידאַטור אַלס האַנדעלס און אינדוסטריע-מיניסטער...

אין העברעאישע פרויען-גימנאַזיום האָבען זיך צוזאַמענגעקליבען פערטרעטער פון אַלע 3 העברעאישע גימנאַזיעס. די שילערינס און שילער, אויסגעשטעלט אויף די טרעפ מיט בלומען, פאָהנען און אַפּציינונגען האָבען אָפּגעוואַרט דעם גאַסט.

אין נאָמען פון אַלע דריי גימנאַזיעס, האָט אויפגענומען דעם גענעראַל דידס דער סענאַטאָר ד״ר ברוידע מיט די לעהרער. ד״ר ברוידע האָט געהאַלטען אַ קורצע בעגריסונג אין העברעאיש. און דאַן האָט אַ שילערין פון פרויען-גימנאַזיע און 2 שילער פון די מענער-גימנאַזיעס געהאַלטען בעגריסונגען אין העברעאיש, וועלכע דער ד״ר לויטערבאַך האָט עס איבערזעצט אין ענגליש.

גענעראַל דידס האָט געענטפערט אויף די בעגריסונגען מיט אַ קורצער רעדע, אין וועלכער ער האָט צוו. אַנד. געזאָגט, אַז זייענדיג ווייט פון די יודישע מאַסען-צענטערען, האָט ער געהאַט אַ גאַנץ אַנדערע פאָרשטעלונג וועגען די יודען. אַ בעזונדערען איינדרוק האָבען אויף איהם געמאַכט די גרופען פון די שומרים און סקויטען מיט זייער פרישען און מונטערען-אויסזעהען.

האַלב 8 אין אָוועגד איז אין אַקאַדעמישען פעראיין ״ירדניה״ פאָרגעקומען אַנ׳אַקאַדעמיע.

ס׳זענען געווען פערטרעטען די יוגענד - אָרגאַניזאַציעס ״השומר הצעיר״, ״טרומפעלדאָר״ און אַנד. מיט זייערע פאָהנען. די פּאַרטורנער-גרופע פון טורן-פעראיין ״בר-כוכבא״ א. אַנד.

דעם גאַסט האָט בעגריסט אין העברעאיש דירעקטאָר מערעלמאַן. אַ פאָרשטעהערין פון דער יוגענד האָט דעם גאַסט דערלאַנגט בלומען און נאָמען פונ׳ם עלטסטען יודישען טורן - פעראיין ״בר כוכבא״ האָט דעם גאַסט בעגריסט ד״ר פריבולסקי.

נאָכדעם האָט די פּאַרטורנער - גרופע געמאַכט אַ רייה לייכטע איבונגען, אין וועלכע ס׳האָבען זיך אויסגעצייכענט די פּאַרטורנער בערקע, שטערן און לעווי.

צום סוף האָט גענעראַל סער דידס געהאַלטען אַ רעדע, אין וועלכער ער האָט אויסגעדריקט זיין איבערצייגונג, אַז די יודישע צוקונפט איז געזיכערט. ווען דער יודישער דור ווערט ערצויגען אין מאָדערנעם גמציאָנאַלען גייסט און פון איהם שפּראָצט מיט קוואַלען פון ענערגיע און ער האָט געוואונשען דער יוגענד זוכה צו זיין צו פערווירקליכען די שטרעבונגען פון זייער פאָלק, און אַז זייערע קינדער זאָלען לערנען און דערצעהלען, וואָס זייערע עלטערן האָבען אויפגעטאָן פאַר זייער פאָלק און לאַנד.

דער יונגער עולם אָרדענט איין אַנ׳אָוואַציע.

10 אַ זייגער אין אָוועגד איז אין ״הזמיר״ פאָרגעקומען דער אָפשידס-באַנקעט לכבוד דעם ענגלישען גאַסט. צום באַנקעט איז געקומען אַנ׳עולם פון עטליכע הונדערט איינגעלאַדענע הערען און דאַמען. דער הזמיר-כאָר אונטער דער לייטונג פון ה׳ פיוויאַשיס האָט געזונגען עטליכע יודישע און העברעאישע לידער.

די ערשטע בעגריסונג האָט געהאַלטען פרוי ד״ר ראָזענבלאַט אין ענגליש אין נאָמען פון דאַמען-קאָמיטעט, דאַן האָט געהאַלטען אַ דעקלאַראַטיווע בעגריסונג ד״ר גאָלדער אין (ענגליש).

אין נאָמען פון ״אוהל יעקב״ האָט בעגריסט דער פּאָרזיצער ה׳ קאָהן. אַ לענגערע שעהנע רעדע האָט געהאַלטען דעפ. לעווינזאָן. אין נאָמען פון צענטראַל-קאָמיטעט פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע אין פוילען האָט גערעדט רעד. י. העפטמאַן פון וואַרשאַ; סענ. ד״ר ברוידע האָט געדאַנקט דעם גאַסט אין נאָמען פון דער יודישער בעפעלקערונג. אויף אַלע בעגריסונגען האָט אין אַ לענגערער רעדע געענטפערט דעם גאַסט סער דידס, וועלכען די אָנוועזענדע האָבען עטליכע מאָל געמאַכט רוישיגע אָוואַציעס.

ד״ר ראָזענבלאַט האָט דאַן געשלאָסען דעם באַנקעט מיט אַ ריהרענדען דאַנק פאַר׳ן גאַסט, וועלכער האָט אין משך פון דער קורצער צייט, וואָס ער ווײַלט אין פוילען, בעוויזען צו ווערען אַנ׳אמת׳ער ברודער פון יודישען פאָלק.

דעפ. לעווינזאָן האָט נאָך דורכגעלייענט דעם בריף פון נחום סאָקאָלאָוו׳ן צום אָנקומען פון גענ. דידס און מיט געזאַנג פון ״התקוה״ איז זיך דער עולם אין אַ געהויבענער שטימונג פונאַנדערגעגאַנגען.

Dr. med.
EYCHNER Jakób
Aleja 1-go Maja 16, Tel. 11-24
צוריקגעקעהרט.
אינערליכע- און קינדער - קראַנקהייטען.
נעמט אָן פון 6—7, זונטאָג פון 3—4.

פילהאַרמאָניע - זאַל
מאָרגען, שבת, דעם 8-טען יאַנואַר 1927 קומט פאָר דער
••• א גרויסער •••
מאַסקען-באַל
צו גונסטען דער שולע אין אינטערנאַט פאַר טויב-שטומע קינדער.
אויסערג. אַטראַקציעס. •• ביוראָ פון ״הייראַטס-פערמיטלונג״
אויסגעצייכענטע אָרקעסטערס, טאַנץ-האָנהורס מיט אויסצייכנונגען

טעלעגראַמען.

א גרויסע שרפה אין קיסינגען.

אָפּגעברענט די עלעקטרישע סטאַציע.

בערלין, 6 (ספ. טעל.) פון קיסינגען טיילט מען מיט וועגען אַ גרויסע שרפה אין דער אָרטיגער עלעקטרישער סטאַציע.

דאָס פייער איז ענטשטאַנען פון אַ נישט בעוואוסטע סיבה און זעהר שנעל אַרומגעכאַפּט אַלע אָפּטיילונגען. די גאַנצע סטאַציע איז פולשטענדיג אָפּגעבּרענט געוואָרען. די היזקות זענען קאָלאָסאַלע.

דאָס קיר - אָרט איז געשלאָסען געוואָרען. מעגליך צום קומענדיגען סעזאָן וועט די עלעקטרישע סטאַציע צוריק אויפגעבויט ווערען.

פּואַנקאַרע קעהרט זיך אום צו זיין אַלטער פּאָליטיק.

פריהער מוז דײַטשלאַנד געבען גאַראַנטיעס און שפּעטער וועט זײַן אַ פראַגע פון עוואַקואירען איבער-רהײַן.

פּאַריז, 6 (אַטע) אַ מיטאַרבייטער פון ״עכאָ דע פּאַרי״ האָט ערקלערט, אַז פּואַנקאַרע איז געגען פיהרען יעצט אַ דיסקוסיע אין שייכות מיט דער איניגינגס-פּאָליטיק מיט די דייטשען, ווי אויך וועגען דער עוואַקואַציע פון איבער-רהיין.

פּואַנקאַרע איז כמעט אַנ׳אָנהענגער פון דערנעהנטערען זיך מיט די דייטשען. ער אָנעיקענט אָבער פאַר אונמעגליך דורכצופיהרען אַ דיסקוסיע וועגען עוואַקואַציע. ביז די דייטשען וועלען נישט געבען אַ גאַראַנטיע פון זייער אונשעדליכקייט און אויך גאַראַנטירען דאָס אויספיהרען דעם דייוויס-פּלאַן.

כינעזישער אָנפאַל אויף ענגלענדער.

כינעזער פערטרייבען די ענגלענדער פון אַ קאָנצעסיאָנירט געביט.— פרויען און קינדער ווערען עוואַקואירט.

לאָנדאָן, 6 (אַטע) די לעצטע נצחונות פון דער קאַנטאָנער אַרמעע האָט ווידער געשטאַרקט די רעוואָלוציאָנערע שטימונג ביי די כינעזישע פאָלקס מאַסען. אַזוי האָט לעצטענס די כינעזישע בעפעלקערונג אין האַנקאָו זיך אַריינגעריסען אין אַנ-ענגלישע קאָנצעסיע און פערנומען דאָרט אַ דראָהענדע שטעלונג. אַ טייל ענגלענדער האָבען פערלאָזען דאָס קאָנצעסיאָנירטע געביט. דער ענגלישער קאָנסול האָט פערנומען אַ רוהיגע אָפּוואַרטענדע שטעלונג.

לויט די לעצטע ידיעות האָט דער ענגלישער גענעראַל-קאָנסולאַט בעשלאָסען, אַז אין דער לעצטער נאַכט צו עוואַקואירען די פרויען און קינדער פון קאָנצעסיאָנירטען געביט. זיי זענען אָפּגעפיהרט געוואָרען אונטער אַ מיליטערישע וואַך קיין שאַנגהאַי. די לעצטע נאַכט איז אין דער קאָנצעסיע געווען רוהיג. דער ענגלישער קאָנסולאַט איז געוואָרען געשיצט דורך כינעזיש מיליטער.

דער אויסערן-מיניסטער פון דער פּאָל. ס-רעגירונג פון מזרח-כינע, וועלכער איז געקומען קיין האַנקאַו האָט אויסגעדריקט זיין הייסע אַנערקענונג דעם ענגלישען קאָנסול פאַר זיין מוסטערהאַפטען פערהאַלטען זיך.

Es war einmal ein Kanibal
Mit schwarzer Haut
und Seela
Viel scchwärzer aber war
sein Schuh
Denn er benützte „PURUS“
dazu

ההסתדרות הציונית בלודז.

מחר בשבת, ה׳ שבט, בשעה 5 אחה״צ תערך באולם ההתדרות הציונית (צגלבינה 4) שיחה עברית על דנושא: ״המושגים היסודיים של המיכניקה״. המרצה: מר פ. לינדר, מורה הגמנסיה ״יבנה״. הכניסה חנם! 301

מעלדונגען.

מיר מעלדען, אַז די בעקאַנטמאַכונג פון דעם 24 דעצעמבער, אַז דער אָנגעשטעלטער פון אונזער קאָאָפּעראַטיוו פּיעטרקאָווער 66 ה׳ יחיאל פרידע וואָלבאָרסקאַ 32, האָט בעהאַלטען קאָאָפּעראַטיוו-געלדער מעלדען מיר איצט, אַז דאָס געלד איז שוין אַריינגעגאַנגען ביד שליש. 305

מיט אַכטונג

די פערוואַלטונג פון יודישען ציישונגס- פעדקויפער - קאָאָפּעראַטיוו.

פון די האַך-קורסען ביי ״אָרט״.

אויף די האַך-קורסען פון היטפוצערײַ, אויך האַנד-און מאַשין - העפטערײַ זענען פאַראַן איניגע פרייע ערטער. 304

איינשרײַבען קאָן מען זיך טעגליך אין די ביוראָ-שעה׳ן אין דער קאַנצעלאַריע פון ״אָרט״, פּלאַץ קאָשטשעלני 4.

י.ס.א.פ. ״פּועלי ציון״ פעראיינים מ״מ צ.ט.פ. פּיעטריקאָווער 83.

היינט, פרײַטאָג פּינקטל. 8 אָוועגד קומט פאָר אַ מאַסובקע וועגען אונזער טאַקטיק און די פראָפ. פעראַיינען. ס׳בעטייליגען זיך די ח״ח: לעווין, גאָלדין און קרוי. אַלע חברים און סימפּאַטיקער מוזען אומבעדינגט קומען. 253

סעקרעטאַריאַט.

Dr.
L. Szyfman
האָט זיך איבערצויגען
אויף זשעראָמסקאַ 3,
פּראָנט, 1. שטאָק, טעל. 6-72.
עמפּפאַנג-שעה׳ן פון 7—9 אָוו.

Dr. med.
Różaner

אַ נײַער לאָדזער שטערן,

האָט אויפגעלויכטען אין דער גרויסער מוזיקאַלישער וועלט

עס איז בעוואוסט, אַז אונזער מאַטעריאַליסטישע לאָדז, וועלכעס איז שטענדיג פער׳מסחר׳ט, פּערבּאַדאָקסוועט, פּערהאָרעוועט, האָט אַרויסגעגעבען אַזעלכע קינסטלער ווי: הירשענבערג, פיליכאָווסקי, שוואַרץ, רובינשטיין, באַי, טאַנצמאַן, שרעטער און פיל אַנדערע. איצט איז צו אונזער יחוס צוגעקומען דער יונגער קאָמפּאָזיטאָר פּ. קלעצקי, מיט וועלכען די גאַנצע דייטשע ערנסטע מוזיק-קריטיק בעשעפטיגט זיך איצט.

פּנחס קלעצקי, אַ לאָדזער קינד פון אַ חשוב׳ער בירגערליכער פאַמיליע, פלעגט אַלס קליין יונגעלע יעדען פרייטאָג-צונאַכטס געהן מיט זיין פאָטער, ר׳ יעקב קלעצקי אין דער סינאַגאָגע, וואו ער פלעגט זיך שטיל און מיט גרויס דרך-ארץ צוהערען די פון סינאַגאָגען - כאָר קלאָסיש - געזונגענע, הויך - מוזיקאַלישע תפילות און נוסחאות, איינזאַפּענדיג אין זיך די שטרענג-שעהנע, אין פלאַגאַל-סטיל געהאַלטענע הויך-האַרמאָנישע כאָראַלען פון זולצער, לעוואַנדאָווסקי און נאָוואָקאָווסקי.

און ווער ווייס, אפשר זענען די כאָראַל-ניגונים געווען די גרונד-לאַגע צו קלעצקי׳ס ווייטערדיגער מוזיקאַלישער ענטוויקלונג. צו אַכט יאָהר לערנט ער קלאַוויר. מיט צוויי יאָהר שפּעטער - פידעל מיט גרעסערען ערפאָלג. בעקומענדיג מאַטורע שפּילט ער שוין אין אונזער פילהאַרמאָנישען אָרקעסטער אונטער דער קינסטלערישער לייטונג פון גרויסען זדזיסלאַוו בירנבאַום. אַלס סטודענט פון וואַרשעווער אוניווערזיטעט, שטודירט קלעצקי גלייכצייטיג אין דאָרטיגען קאָנסערוואַטאָריום מוזיק. מיט אַזאַ ערפאָלג, אַז ער פּעראַנשטאַלטעט מיט זיינע קאָמפּאָזיציעס אַלע פּראָפעסאָרען.

אין אַ קורצער צייט דיריגירט ער מיט׳ן קאָנסערוואַטאָריום אָרקעסטער מיט גרויס בייפאַל און עס דויערט נישט לאַנג, פערטרויט מען איהם די לייטונג פון מוזיק-פריינד-אָרקעסטער. שפּעטער אויף דעם קאָמפּאָזיטאָרען-קאָנקורס בעקומט דער יונגער לאָדזער מוזיקער דעם ערשטען פּריז פאַר זיינע אַ גרעסערע ווערק. קורץ, קלעצקי גיבט אַזוי פון שטאַפּעל צום שטאַפּעל אין זיין ערפאָלגרייכען מוזיקאַלישען שטודיום, ביז ער גרייכט דעם נאָך העכערען און גרויסער דראַנג נאָך העכערער און נײַסטרייכער מוזיק, וועלכער בעלויכט דעם פראַנצויזישען ״דאָוויץ״, ברענגט איהם קיין בערלין צו דעם בעריהמטען טעאָרעטיקער און קאָמפּאָזיציע-לעהרער פּראָפ. קאָך.

דאָ, אין בערלין בעפעסטיגט זיך זיין מוזיקאַלישע קאַריערע. דאָ לערנט ער גרונדליך די אַלע מיטלען צום שאַפען. אין שאַפט גרויסעס אין אַלע פאָרמען פון אינסטרומענטאַל און וואָקאַל מוזיק, וועלכע ווערען אַרויסגעגעבען פון דייטשלאַנד אונטער די לייטונג פון די גרעסטע דיריגענטען. אָט איבער דעם לאָדזער אידילען קינסטלער פּנחס קלעצקי שרייבען איצט גאַנצע סטודיען אַזעלכע מוזיק קריטיקער, ווי פּראָפעסאָר מאַקס כאָפּ און אַנדערע.

מיר זענען שטאָלץ צו נאָטירען אין אונזער צייטונג די ערשיינונג פון דעם לאָדזיגען שטערען אויף דעם פירמאַמענט פון דער וועלט-מוזיק.

D—ski.

אויסערגעוו. אינווענטאר-אויספערקויף

שטוינענד נידריגע פרייזען!

פּאַלטענס	40 זל.	העמדער	פון 5 זל.
אנציגער ספּאָרטאָווע, וויזיטאָווע און שפּאַציר — צו	75 זל. און 90 זל.	קראַוואַטען זיידענע, פראַנצויזישע און היגע — די פּראַכטפולסטע מוסטערן — פון	4 זל.
פּיזשאַמעס	פון 20 זל.	קעלנער	א טוץ 6 זל.
שיך	30 זל.	שאַל-פּעטען	פון 1 זל. א.ז.וו.

קיינמאָל און איז ערגיץ וועט אוהר בילינער נישט קויפען!

נוצט אוים די אויסנאַהם-געלעגענהייט!

H. PFEFFER, Piotrkowska 111
telefon 18-72.

די צייט איז קורץ!

די צייט איז קורץ!

קאָנפעקציאָנס-הויז און מאָדע-אַרטיקלען.

327

זשאַרזשעטען (ושארובקעם)

PHILIPSA, OSRAM
צו פאַבריקס פרייזען מיט
דעם גרעסטען ראַבאַט
פּמרפעהלט:

A. FUCHS
Piotrkowska 27, tel 52-01.

ווי אויך א גרויסער אויסוואַהל פון פערשידענע

עלעקטרישע אַרטיקלען.

306

שוינט די וועש! א קויפט נישט וועש!

ווי די וועש-אויסבאַרגונג „OSZCZĘDNOŚĆ"

w ŁODZI, przy ul. Nowo-Cegielnianej 3/5, Tel. 55-38

איז איינגעאָרדענט לויט'ן אויסלענדישען מוסטער און נעמט אוים וועש ווי צום ביישפּיל: סערוועטקעס, האַנטוכער, באַד- און וואַפעל-האַנטוכער, לייללאַכער, מאַנטלען בייזען, דאַמען און הערען-שלאַפראָק

אויסשליסליך פאַר'ן פרייז פון בלויזען וואַשען.

גלייכצייטיג מאַכען מיר באַקאַנט, אַז מיר נעהמען אָן אַלערליי וועש צום וואַשען. די בעשטעלונגען ווערען אויסגעפיהרט אין פערלויף פון 24 שעה. מיר נעהמען אָן טעלעפאָנישע בעשטעלונגען. - רעגירונגס - אינסטיטוציעס, אויך קאָמונאַלע און געזעלשאַפטליכע ערטער לאַדען מיר ראַבאַט.

964

Dr. med.

H. Lajchter

קאָנסטאַנטינער 9.
רוג זאַכאָדניע טעל. 49-66
צאָהן - כירורג
ספּעצ. פון כירורגישע קראַנק-הייטען ווי: שטשענקעס, גומענס, דזשאַנפּלעס, צאָהן - פּיסטולעס א.ז.וו. נעמט אָן פון 1—3 און פון 7—9 אָוו. זונטאָג 10—12.

— ד"ר —

י. הערשפּינקעל

Zawadzka 15,
telefon 11-87
— — ספּעציאַליסט פאַר — —
קינדער - קראַנקהייטען.
נעמט אָן אינדערהיים פון 8—10 פריה און פון 3—5 נאָכמיטאָג און אין לעטשניצע „פּאָמאָץ".

Dr. med.

L. Pikielny

ספּעציאַל-אַרצט פאַר
נירען, בלאָזען און
האָר - קראַנקהייטען
Nawrot 8,
telefon 19-90.
עמפּפאַנגט פון 4—7 אָוו. 541

Dr. med.

STUPEL

Szkolna 12
ספּעציאַליסט פאַר הויט, האָר און וועגערישע קראַנקהייטען, מענער-שוועכע, רענטגענ-שטראַהלען און קוואַרץ-ליכט, עלעקטראָ-טעראַפּיע.
נעמט אָן פון 6—9 אין אָווענד, פרויען—12 ביז 3 נאָכמ. 873

Dr. med.

LUDWIK RAPEPORT

Pr. Narutowicza 25
(Dzielna) tel. 44-10.
ספּעציאַליסט פאַר נירען, בלאָזען און האַרן - קראַנקהייטען.
נעמט אָן פון 1 ביז 2 און פון 4 ביז 7 אָווענד.

Dr. med.

Braun

פּאָלודניאָווא 23
טעלעפאָן 40-26
ספּעציאַל-אַרצט פאַר הויט און וועגערישע קראַנקהייטען און מענער - שוועכע.
בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ-ליכט (האָר-אויספאַל)
נעמט אָן פון 9—12 פריה און פון 5 — 8 אָווענד

בעמישע וועשערייי און פאַרבערייי

בעשאַנקען מיט אַ סך גאָלדענע מעדאַלען ווי אויך מיט „גראַנד-פּריז"

פון הערען און דאַמען-גאַרדעראָבען ווי אויך דיוואַנעס און גאַרדינען. עס ווערט געפאַרבט זיידענע שטאָפען פון פערשידענע קאָלירען אויף מאָדערנע קאָלירען. אויפ'ן פערלאַנג ווערט די אַרבייט אויסגעפערטיגט אין משך פון 24 שעה. ס'ווערען אָנגענומען אַבאָנענטען צו ריינוגען. ס'ווערען אָרויסגענומען פלעקער פון גאַרדעראָבען אויפ'ן אָרט

Jan Cebula
Łódź, Piotrkowska 116
Telefon 29-75.

820

פאָטאָגראַפיעס

ווייטער צו נידריגע פרייזען:

12	רעפּרעזענטאַבלע פאָטאָגראַפיעס	2 זל.
6	קאַבינעט-פאָטאָגראַפיעס c.f. רעפּרעזענטאַבלע	3 "
6	קאַבינעט-פאָטאָגראַפיעס	10 "
1	פאָטאָ-פּאָרטרעט 40×50 c.f.	10 "
1	פאָטאָ-קיפּאָ אין 50 פאָזען	10 "

פיהרט אויס קינסטלעריש דער

פאָטאָגראַפישער אנשטאַלט
„A. PIOTROWSKI"
Plac Wolności Nr. 6.

בעמ.: די אויפנאַהמען פיהרט אויס פערזענליך דער בעוואוסטער אָפּעראַטאָר פון בוכצאַר, געוו. אינהאַבער פון דער פ. J. TYRASPOLSKI

„SANITAS" לעטשניצע

פון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען (פאַר קומענדע קראַנקע) און ערצטליך-דענטיסטישער קאַבינעט.

ציגעל-גאַס 29, טעלעפאָן 44-51

נערווען-קראַנקהייטען	ד"ר א. קאַצענעלסאָן	11-10
מאָגען און קישקע קראַנקהייטען	ד"ר ג. ראָזענבערג	11-10, 8-7 ז. 12-10
אינערליכע קראַנקהייטען	ד"ר י. איציקזאָן " ה. ראַקאָווסקי " ד. פריד	7-6 ז. 11½ 12-11 כ 2-12 6-5
קינדער קראַנקהייטען	ד"ר י. בעקמאַן " וו. לאַ־הי " י. שטיינבערג	5-3½ 11-10 4-3 2-1 7-6
כירורגישע קראַנקהייטען	ד"ר ז. לעווינסאָן " ע. מאַרטקאָוויטש	3-1 6-4
פרויען און געבורט קראַנקהייטען	ד"ר ה. גוטשטאַדט " ענגע, " ל. שייעראָוויטש	8-6 11-9 4-3 1-11 5-4
נאָז. האַלז און אויערן-קראַנקהייטען	ד"ר י. איזיד " ש. מאַלאָוויסט	5½-4 ז 12-11 2-12 7-6
אויגען-קראַנקהייטען	ד"ר ג. גערשטיין " ע. ראָזענבלאַט	12-10 2-1 4½ 6
הויט, וועגערישע און אורין-קראַנקהייטען קאָסמעטיק	ד"ר ס. קאַנטאָר " מ. לעווינסאָן " ל. פּריבולסקי	11-9 4-2 1-12 8 6 8½-7½ זונט. דינס. דאָנ. מאָנ. מיטוו. פריי. 5-5³⁰ ש. 2-1
רענטגען פיזיקאַלישע טעראַפּיע און אָרטאָפּעדיע	ד"ר א. שטיינבערג	5-3½
ציין און מויל-קראַנקהייטען. גאָלד-קראָנען און בריקען	צאָהן ד"ר צוקער " " גרינשטיין-גאַרקאָווי פר. ד"ר שאַצקא " " קרעניצקא-ציפּין	12-½2 9-12 2½-5¼ 5¼-8

עלעקטראָטעראַפּיע, קוואַרץ-ליכט, דיאַטערמיע, אַלערליי אַנאַליזען, רענטגען, אָפּעראַציעס, פּאַטרונקעס, איינשפּריצונגען, אימפּונגען, **שוץ אימפּונגען געגען שקאַרלאַטין** מעדיצינישע קאָסמעטיק, בלוט-אונטערזוכונג

די לעטשניצע איז טעטיג פון 9 פריה ביז 9 אָווענד. זונטאָג פון 9 ביז 4. אַקושעריע-הילף, בייטאָג און נאַכט. היזיטען אין שטאָט. דויערנדע היילונג, לויט אָפּמאַך

„VITA" לעטשניצע

פאַר קומענדע קראַנקע פון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען אויף פּעטריקאָווער 45, טעל. 47-44.

ביי דער לעטשניצע באַקטעריאָלאָגישע לאַבאָראַטאָריום אויף דער שטעל, קאַבינעט פון פיזיקאַלישע טעראַפּיע, קוואַרץ-לאָמפּ, בערגזון, לאָמפּ „אולטראַ זון", סאָלוקס, בערגאָנטיס ענטפּעטונגס-אַפּאַראַט. עלעקטריזאַציע, ליכט-בעדער. דענטיסטיש - ערצטליכער קאַבינעט. ערצטליך קאָסמעטישער קאַבינעט. בעראַטונגס-שטעלע פאַר מוטערס.

אינערליכע קראַנקהייטען:
ד"ר מ. דאַווידאָוויטש
ד"ר י. איטעלסאָן
ד"ר ה. קרישעק
ד"ר אַ. אורימאַן

קינדער-קראַנקהייטען:
ד"ר י. קאַפּלאַנסקי
ד"ר יוזעף כהן
ד"ר סאַמועט-מאַנדעלם

הויט-, וועגערישע און געשלעכטס-קראַנקהייטען:
ד"ר ע. עקערט
ד"ר וו. לאַגונאָווסקי

נערווען-קראַנקהייטען:
ד"ר מ. אורבאַך

אויגען-קראַנקהייטען:
ד"ר אינג. מאַרגאַלים

כירורגישע קראַנקהייטען:
ד"ר מ. דאַבולעוויטש
ד"ר מ. קאַנטאָר
ד"ר ע. קוניג

פרויען-קראַנקהייטען און אַקושעריע:
ד"ר מ. מאַטשעווסקי
ד"ר א. פּאַגאַושעלסקי
ד"ר ר. רייטלער-קוריאַנסקאַ
ד"ר י. שווייצער

האַלז-, נאָז-, אויערן, שטימע, שפּראַך-שטערונגען א. ז. וו.
ד"ר אַ. מאַזור

האַלז-, נאָז- און אויערן-קראַנקהייטען:
ד"ר א. זשעבראָווסקי

מויל-און ציינהן-קראַנקהייטען,—ערצטען-דענטיסטען:
ל. געצאָוו — פּערסטער-לייזעראָוויטש
ה. האַלפּערין — פּ. ראָזען

באַקטעריאָלאָגיש-כעמ. לאַבאָראַטאָריום ד"ר ושורקאָווסקי.

רענטגען. היילונג פון שפּראַך-שטערונגען, שטימע, שטאַמלען א. אַ. וו. דיאַטערמאָ. הייל-מאַסאַזש. **אימפּונגען געגען שקאַרלאַטין.** אָפּעראַציעס און אָפּאַטרונקעס. וויזיטען אין שטאָדט. בריקען, גאָלדענע קאָראָנען און קינסטליכע ציינהן.—די לעטשניצע איז אָפען פון 9 פריה ביז 8 אָוו. און זונטאָג פון 9 ביז 2 נאָכמיטאָג.

א דאָקטאָר-מעדיצין

זוכט 2 צימער

אויף די נאָכמיטאָג-שעה'ן (פון 3 ביז 6 נאָכמיטאָג) אין דער געגענד פון נאָוואָמיעסקאַ-גאַס און פּעטריקאָווער ביז ציגעל-גאַס. אָפּערטען אונטער „דאָקטאָר" אין דער אַדמיניסטראַציע פון „נייעם פאָלקסבלאַט".

282

קימפּעטאָרין — כירורגישע

קליניק

פון די דאָקטוירים שאַרלאַטאַ-איינגעראַהאַ, רייטלער-קוריאַנסקאַ, מיכאל קאַנטאָר, און י. בוים.

לאָדז, אָגראָדאָווא 10, טעל. 13-57.

I. און II. קלאַס.

אמבולאַטאָריום.

377

ערנסטליכער יונגערמאַן

מיט גוטע רעקאָמענדאַציעס

זוכט אַן אָרט צו שלאָפען

אין אַ סאַבערק אָדער אין אַ געשעפט פאַר אַ קליינעם געהאַלט. אָפּערטען אָנצוגעבען אין אַדמיניסטראַציע פאַר „ערנסטליכער יונגערמאַן"

132

עלעקטרישע פּאַנאַטאָוויע

דאָס ליכט איז אויסגעלאָשען—דער מאָטאָר איז שטעהן געבליבן

קלינג באַלד 8-27

גיכע עלעקטרישע הילף !!!

דינשורען אַ גאַנצען מעת-לעת, ווי אויך אין יום-טוב.

186

CASINO

היינט און פאָלגענדע טעג

„ווייסע נעכט"

דער מאָנומענטאַלער פילם פון דער אַמעריקאַנער ציים — דער בלוטיגער סך הכל פון צאַרישן רעזשים

Laura la Plante

רעזשיסירט פון דעם בעגאַבטעסטן אַמעריקאַנער רעזשיסער — ריטשאַרד בירגער

Dymitr Buchowiecki

(די געשעהענישן פון דער פרימאַבאַלערינאַ פון זיין קייזערליכער האַהייט).

אין וועלכע די הויפט ראָלע שפילט די יונגעסטע, … פון מ ס פרויען רייך און וואונדערבאַרע

וועלכער האָט דאָס בילד אויסגעשטעלט אויף דער באַכט קינאָסטאָלטישער הויך.

ערשטער פילם פון דעם אינהאַלט איז דער קינאָ-מאַטאָגראַפישער געשיכטע!

געהיימע רעוואָלוציאָנערע פאַראיינען!

גרויזאַמקייטען פון אָפיצירן פון דער צאַר. גוואַרדיע.

אָרגיע · סצענעס הינטער די קוליסן פון צאַרישן באַלעט!

פּאָליטישע אַכראַנע ביי דער אַרבייט!

גרוילען פון די רוסישע אַרעסטאַנטן!

דערשיסונג פון רעוואָלוציאָנערע קעמפער!

ריוואָליזאַציע צווישן דעם גרויספירשט סערגיוש און דעם מעכטיגן גביר איבער די פרימאַ-באַלערינאַ פון צאַרישן באַלעט!

אָנהויב האַלב 2 נאָכמיטאָג. סימפאָנישער אָרקעסטער אונטער דיר לייטונג פון ה' ל. ראַנמאַר. דער זאַל איז גוט בעהייצט!

די פרייזן: פון אַלע פלעצער א"ח אַלע סטאַנסעס זענען 1 זל. און 2 זל.

LUNA

היינט, גרויסע פרעמיערע! היינט, גרויסע פרעמיערע!

אונזער נייער טריאומף! פון אויסערגעוו. אינהאַלט און שפילט! דער אַמעריקאַנער שלאַגער!

„פּראַזידענטישע נעכט"

אין די הויפט-ראָלן: LILJANA i DOROTA GICH

326

ODEON

צום ערשטען מאָל אין לאָדז - די געשיכטע פון דער קאַריערע פון ליבלינג פון פובל. אין די קענינגין פון עקראַן

Glorja Svanson

אין בילד א. נאָמען:

„נידער מיט אַריסטאָקראַטעס"

סענסאַציאָנעלע סאַלאָן-קאָמעדיע אין 8 אַקטען :-: לעגענדאַרע אויסשטאַטונג אין פאַרבען.

אויסער'ן פּראָגראַם: אַ פאַרס אין 3 אַקטען.

384

APOLLO

צום ערשטען מאָל אין לאָדז! מעכטיגע פילם מייסטערווערק א. נאָמען:

„דער אויפשטאַנד אין מאַראָקאָ"

סענסאַציאָנעלע דראַמע אין 8 אַקטען, געשפּילט אויפ'ן גרונד פון אויפשטאַנד אין מאַראָקאָ און אייראָפּעאישע מלחמה — אין די הויפט-ראָלן: די בעריהמטע העלדין פון „סיביר" — Alma Rubens i Edward Lowe.

אויסער'ן פּראָגראַם: אַ פאַרס אין 2 אַקטען.

CORSO

צום ערשטען מאָל אין לאָדז! דער לאַנג-ערוואַרטעטער שלאַגער א. נ.:

„דאָס רויטע האַרץ"

סענסאַצ. אַמעריקאַנער דראַמע אין 10 אַקטען, געשאַפן אויפ'ן גרונד פון דער מלחמה פון די אינדיאַנער מיט די ווייסע. — אין די הויפט-ראָלן: Clara Bar, Robert Frazer

GRAND KINO

היינט און פאָלג. טעג! דער גרויסער פילם-שטערן FERN ANDRA ווי אויך די בעצויבערנדע Hr. AGNES ESTERHAZY אין די גרויסן 2-סעריענע פילם

„פּרויען און זייערע ליידענשאַפטען"

צוזאַמען 14 אַקט.

I-טע סעריע „די מענטשען פון זיין קייזערליכער האַהייט" | II-טע סעריע „גרעפין שימי"

טראַגעדיע פון 2 אין דער וועלט - בעקאַנטע פרויען. איבערוואונדערליכער באַלעט, קאַבאַרעטען, דאַנסינגען, פּאַלאַצען.

אָנהויב פון 4 אַ זייגער נאָכט, שבת און זונטאָג פון 2 אַ זייגער נאָכט, לעצטער סעאַנס 10 אַ זייגער אין אָוונט.

347

TEATR-ŚWIETLNY „NOWOSCI"

Piotrkowska, róg Głównej

שלאַגער פון סעזאָן! די מעכטיגסטע פילם-סענסאַציע! שלאַגער פון סעזאָן!

„ברידער שעלענבערג" (Bracia Szellenberg)

מעכטיגע דראַמע אין 10 גרויסע אַקטען אין די הויפט-ראָלן די זאַל מיט טייוואָלישן רייץ די גענעאַלע LILI DAGOVER — אין די רייצענדע Liana HAID ווי אויך דער KONRAD VEIDT אבגאָט …

אויפ'ן ערשטען סעאַנס זענען אַלע פּלעצער צו 50 גראָשן. די אוונט-פרייזן זענען געוועהנליכע

קינאָ „ERA"

זאַווישאַ 22 (באַלוט)

פריער „פּלאַראַ"

היינט, פרייטאָג, ווערט דעמאָנסטרירט דער גרויסער סענסאַציאָנעלער פילם

„אויפ'ן פּאָסט-וועג"

אין דער הויפּטראָלע TOM-MIX

גרויסע פּרעמיערע! מאָרגען, שבת, זונטאָג און מאָנטאָג גרויסע פּרעמיערע!

„געהיימניס פון וואַרשעווער ציטאַדעל"

רזהרענדע דראַמע אין 8 גרויסע אַקטען. אויסער'ן פּראָגראַם דער קעניג פון הומאָר HAROLD LLOYD אין דער פרעהליכער קאָמעדיע אין 2 אַקטען אינטערן נאָמען „נידער מיט דער דינערשאַפט".

יודישע פאָלקס-בינע

אין פאָלקס-הויז, זאַוואַדזקאַ 5.

היינט, פרייטאָג, דעם 7-טען יאַנואַר און מאָרגען שבת, דעם 8-טען יאַנואַר פּינקטליך 9 אַ זייגער אין אָוונט ווערט געגעבען מיט נאָר אַ נייעם פּראָגראַם. אין וועלכען ס'גהען אַריין אַנסאַמבל-נומערן פאָלקס-לידער, פּאַראַדיעס, מאָנאָלאָגען און סצענקעס.

2 מיניאַטור-פאָרשטעלונגען

מאָרגען שבת, 4 נאָכמ. פּאָפּולערע פאָרשטעלונג צום פרייז פון 50 גר. ביז 75 גר.

בילעטען צו בעקומען אין „פאָלקס-הויז" פון 11—1 און פון 3 נאָכמיטאָג. גאַרדעראָבע פריי! דער זאַל איז גוט בעהייצט!

אַ געוועלב

מיט אַ וואוינונג, אַ גרויס שויפענסטער, מיט עלעקטרישע בעלייכטונג, גאייגנעט אויף יעדען מין געשעפט אויסער שפייז-געוועלב איז אַ בעראַנזעבען. צו ערפאַהרען פון 6 אָוונט אין קינאָ „פּלאַראַ" זאַווישאַ 22. 344

אַ ביער-שענק

אין בעסטען צענטרום פון שטאָדט, נאָהנט צו דער פּיעטרקאָווער גאַס. איז מיט אַלע איינריכטונגען צו פערמיעטען אויף חודש-געלד. 342

צו ערפאַהרען אין אַדמיניסטראַציע „נ. פאָלקסבלאַט".

Przyjmuje do malowania: balowe suknie, aksamity, podszewki, chustki, abażury, pantofle i t. p. podług ostatnich modeli paryskich najnowszą techniką. Ceny bardzo przystępne. Również nauczam w ciągu krótkiego czasu. 180

Południowa 36 m. 19

Miejski Kinematograf Uświatowy

היינט און פאָלגענדע טעג! פאַר דערוואַקסענע!

„דער רויטער ים-רויבער"

(Czerwony Korsarz)

פאַר יוגענד!

„דער קליינער לאָרד"

(Mały Lord) 310

וויכטיג נייעס

פאַר דער לאָדזער בעפעלקערונג!!!

ווערען אָנגענומען צו פאַסאָנירען און צו איבעראַרבייטען מענער און דאַמען-היטע לויט די נייעסטע מאָדעלן. פון די עלטסטע היטען ווערען איבערגעאַרבייט אויף נעגעלניי. געדענקט די אַדרעס לוטאָמירסקאַ 2 און זגיערסקאַ 20

נאָר פאַר 2 50/100 זל.

בעס. פון 8 גילדען אָן בעקומט איהר אַלע אַרט נייע היטען

קומט און איבערצייגט אייך! 549

אַבאָנעמענטס-פרייז: [illegible]

אַנאָנסען-פרייז: [illegible]

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brustowski i D. Silberberg.

Redaktor odpowiedzialny: [illegible]

Czcionkami i druk.: „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.